

"POIKANI ON HOMO"

Äitien suhtautuminen poikien- sa homoseksuaalisuuteen

Seppo Ivalahti

Pro gradu -tutkielma
Psykologian laitos
Jyväskylän yliopisto
Huhtikuu 1997

TIIVISTELMÄ

"Poikani on homo". Äitien suhtautuminen poikiensa homoseksuaalisuuteen.

Seppo Ivalahti.

Ohjaaja: Jarl Wahlström

Psykologian pro gradu -tutkielma, huhtikuu 1997

Jyväskylän yliopisto, psykologian laitos

41 sivua, 1 liite

Tutkimuksessa selvitettiin miten äidit suhtautuvat poikiensa homoseksuaalisuuteen, millaisia käsityksiä heillä oli homoseksuaalisuudesta ennen poikiensa ulostuloa ja miten ulostulo mahdollisesti muutti niitä. Tutkimuksessa tarkasteltiin myös poikien ulostulon herättämiä tunnereaktioita äideillä sekä selvitettiin niitä tekijöitä, jotka auttoivat heitä hyväksymään homoseksuaalisuuden pojissaan.

Tutkimusaineisto muodostui seitsemän äidin teemahaastatteluista, jotka äänitettiin ja transkriboitiin tekstitiedostoiksi. Aineistosta nousivat keskeisiksi teema-alueiksi poikien ulostulotilanteet, ulostulon herättämät tunnereaktiot äideillä, äitien kokema sosiaalinen tuki, kirjallisuuden ja median merkitys homoseksuaalisuuden hyväksymisessä sekä äitien suhtautuminen homoseksuaalisuuteen ennen ja jälkeen poikiensa ulostulon. Teema-alueita tarkasteltiin heteroseksismin viitekehystä. Äitien mielikuvat homoseksuaalisuudesta olivat ennen poikiensa ulostuloa monesti kielteisemmät ja heidän oli vaikeampi hyväksyä poikiensa homoseksuaalisuutta, jos eivät ennestään tunteneet homoja tai lesboja. Poikiensa homoseksuaalisuuden hyväksyminen oli äideillä prosessi, johon kuuluivat homoseksuaalisuuden aavistaminen, kieltäminen, syyllisyys sekä heteroseksististen odotusten menetykseen liittyvä suru. Isien myönteinen suhtautuminen poikiensa homoseksuaalisuuteen, mediassa esiintyneet lesbojen ja homojen vanhemmat sekä poikien ystäväpiiriin tutustuminen auttoivat äitejä soopeutumaan poikiensa homoseksuaalisuuteen. Äidit saattoivat kokea myönteisenä toteutumattomat heteroseksistiset odotuksensa sen kautta, että näin he välttivät avioliittojen mukanaan tuomat huolet. Poikien ulostulon jälkeen äitien suhde heihin muuttui avoimemmaksi tai pysyi ennallaan. Äidit hyväksyivät poikiensa homoseksuaalisuuden erottaessaan omat tunteet poikiensa tunteista ja hyväksyessään homoseksuaalisuuden osaksi poikiensa elämää. Äidit kokivat poikiensa homoseksuaalisuuden hyväksymisen kasvattavana prosessina, jossa ihmiskäsitys voi muuttua kokonaisvaltaisemmaksi.

Avainsanat: heteroseksismi, homoseksuaalisuus, teemahaastattelu, ulostulo, äiti - poika-suhde.

SISÄLTÖ

1. JOHDANTO	1
2. TUTKIMUKSEN TAVOITE	10
3. MENETELMÄ	11
3.1. Osallistujat	11
3.2. Tiedonhankintamenetelmä	11
3.3. Haastattelutilanteet ja aineiston analyysi	12
4. TULOKSET	14
4.1. Ulostulotilanne ja äitien aavistukset poikiensa homoseksuaalisuudesta	15
4.2. Äitien tunnereaktioita poikiensa ulostuloon	17
4.3. Äitien ulostulo ja sosiaalisen tuen merkitys äideille	20
4.4. Kirjallisuuden ja median merkitys äideille	26
4.5. Äitien suhtautuminen homoseksuaalisuuteen ennen ja jälkeen poikiensa ulostulon	27
5. TULOSTEN TARKASTELU	31
LÄHTEET	37
LIITE	42

1. JOHDANTO¹

Tutkimuksessa tarkastellaan heteroseksismin viitekehyyksessä äitien suhtautumista poikiensa homoseksuaalisuuteen. Heteroseksisminä tarkoitetaan ennakkoluuloihin perustuvaa, heteroseksuaalisuudesta eroavien elämäntapojen sortamista ja heteroseksuaalisten instituutioiden edistämistä (Neisen, 1990). Cohen ja Stein (1986) määrittelevät ulostulon (coming out) monimutkaiseksi kehitykselliseksi prosessiksi, joka vaatii yksilön psykologisella tasolla homoseksuaalisten ajatusten ja tunteiden tiedostamista. Vanhemmille ulostulo on osa tätä prosessia ja sillä tarkoitetaan tässä tutkimuksessa poikiensa homoseksuaalisen identiteetin suoraa tai epäsuoraa paljastumista äideille. Ulostulolla tarkoitetaan myös sitä, jos äidit kertovat poikiensa homoseksuaalisuudesta perheidensä ulkopuolisille ihmisille.

Heteroseksismiä voidaan verrata seksuaaliseen ja fyysiseen väkivaltaan (Neisen, 1993). Se voi vaikeuttaa lesbojen ja homojen emotionaalista kasvua ja kehitystä aiheuttamalla häpeää homoseksuaalisuudesta. Vanhemmilta saatu sosiaalinen ja emotionaalinen tuki auttavat homoja ja lesboja selviytymään heteroseksismin aiheuttamasta häpeästä ja traumasta.

Median ja kulttuurisen tradition muodostamat stereotypiat homoseksuaalisuudesta ovat epäinhimillistäneet homoseksuaalista yhteisöä mielipuolisilla karikatyyreilla, joihin on vaikea samaistua (McGill, 1985). Ne ovat muuntaneet homoseksuaalisuutta globaaliksi statukseksi näkemättä sitä yhtenä aikuisen elämän aspektina. Yksilöt, perheet ja lopulta koko yhteiskunta kohtaavat kriisin homojen ja lesbojen rikkoessa heille asetetut heteroseksistiset odotukset (Coleman, 1982).

Heteroseksistisessä ympäristössä jokainen homoseksuaalisuuden stereotyyppioita täyttämätön yksilö sivuutetaan (passing) ja stereotypian täyttävien yksilöiden homoseksuaalisuus tulee näkyväksi (Hammersmith, 1987). Heteroseksismi ei ole pelkästään yksilöteinen rakenne, vaan se on affektien ja kognitioiden kombinaatio, joihin tulisi kiinnittää enemmän huomiota (Holtzen & Agresti, 1990). Tällöin yhteiskunnassa voitaisiin saavuttaa pysyviä asennemuutoksia sen sijaan, että sopeutetaan yksilöitä sen rakenteisiin.

¹ Tutkimusta ovat tukeneet taloudellisesti Seta-säätiö ja Kotkan kaupunki.

Homoseksuaalisuutta käsittelevien tutkimusten perinne psykologiassa on ollut luonteeltaan etiologista ja homoseksuaalisuutta on tarkasteltu joko patologisena syndroomana tai opittuna käyttäytymisenä (Morin, 1977; Van Wyk & Geist, 1984). Psykoanalyttisissä teorioissa oli pitkään vanhempia syyllistävä diskurssi, jonka mukaan häiriintynyt poikien ja vanhempien välinen suhde haittaa poikien oidipusvaiheen ratkaisemista aiheuttaen heissä homoseksuaalisuutta (Freund & Blanchard, 1983; Milic & Crowne, 1986).

Greenblattin mukaan tyypillisin homomiesten vanhempien ominaisuuksista esitetty malli on, että äitien ja poikien välinen suhde on liian läheinen, äidit ovat dominoivia ja isät puolestaan etäisiä, heikkoja ja torjuvia (Robinson, Walters & Skeen, 1989). Tunnusomaista tällaisille malleille on äitien primaari ja isien sekundaari rooli. Ainoat tutkittavissa olleet homoseksuaaliryhmät 1960-luvulle asti olivat psykiatrisessa hoidossa tai vankiloissa, mutta silti edellä kuvatun perhetaustan on ajateltu olevan tyypillinen kaikille homoseksuaaleille (Ross, 1985). Steinin (1988) mukaan homoseksuaalisuutta medikalisoivat tutkimukset heijastavat tutkijoiden heteroseksismiä.

Homo- ja heteromiesten kokemukset vanhemmistaan ja saamastaan kasvatuksesta eivät yleensä eroa toisistaan, jos tutkittavien neuroottisuus, maskuliinisuus ja feminiinisyys on kontrolloitu (Siegelman, 1981). Isien torjuvuus ja tunnekylmyys ovat todennäköisimmin yhteydessä poikien neuroottisuuteen kuin homoseksuaalisuuteen (Siegelman, 1974). Lisäksi erot homo- ja heteroseksuaalisten miesten välillä saattavat olla yleisten uskomusten vääristämiä, jos muistelu on käytetty tutkimusmenetelmänä (Ross, 1980).

Homoseksuaalisuuden poistaminen sairausluokituksesta vuonna 1980 on muuttanut homoseksuaalisuutta käsittelevien tutkimusten orientaatiota kliinisydestä enemmän kuvailemaan ja määrittelemään homoseksuaalisuuden olemusta (Friedman & Downey, 1994). Useat tutkimukset ovat mitätöineet suosituksen ajatuksen homomiesten kastroivista äideistä sekä väkivaltaisista ja etäisistä isistä (Bozett, 1987; Friedman & Downey, 1994; Ross & Arrindell, 1988).

Homoseksuaalisen identiteetin tiedostamisen ja muille ulostulon väliseksi ajaksi on arvioitu noin neljä vuotta (Herdt, 1989). Lisäksi on arvioitu, että Yhdysvalloissa olisi joka neljännessä tai viidennessä perheessä homoseksuaalista identiteettiään miettivä perheenjäsen (Neisen, 1987). Vanhemmilta salaaminen ja puhumattomuus ovat Suomessa yleisin tapa välttää homoseksuaalisuuden suora kohtaaminen ja yli 60% homoista ja lesboista

salaavatkin sen aina tai osittain vanhemmiltaan (Stålström & Ross, 1985).

Vanhemmille ulostulo tapahtuu usein siinä vaiheessa, kun lapset muuttavat asumaan seurustelukumppaninsa kanssa (Myers, 1982). Latokankaan (1994) tutkimuksessa poikien motiivit vanhemmille ulostuloon sisälsivät toiveita avoimesta, syvästä, vastavuoroisesta ja luottamuksellisesta suhteesta ja usein se ajoittui kriisien yhteyteen. Toisaalta vanhemmille ulostulon motiivit voivat sisältää konfrontaatiota tai vanhempien syyllistämistä, joista seuraa helposti molemminpuolista defensiivisyyttä ja eristäytymistä (Myers, 1982).

Lesbot ja homot kertovat homoseksuaalisuudestaan perheissä todennäköisimmin sisarille tai äideille, koska isien odotetaan reagoivan ulostuloon muita perheenjäseniä kielteisemmin (Herdt & Boxer, 1993). Pojilla on usein ulostulonsa jälkeen myönteisempi suhde äiteihin kuin isiin (Cramer & Roach, 1988), jota voidaan selittää miesten vaikeudella kohdata homoseksuaalisuutta (Hammersmith, 1987). Lisäksi länsimaisessa kulttuurissa lapsen suhde äitiin koetaan tukevammaksi, lämpimämmäksi ja emotionaalisemmaksi kuin lapsen suhde isään (Steinberg, 1989).

Homoseksuaalisuus uhkaa perinteisiä miehisiä arvoja ja heteroseksismin sosiaalinen dynamiikka miehillä edellyttääkin, etteivät he saa samaistua homoihin (Hammersmith, 1987). Tämän vuoksi miehet pyrkivät monesti homoseksuaalisuuteen liitettyjen stereotyyppien avulla vahvistamaan sukupuoli-identiteettiään ja vertaisryhmänsä jäsenyyttä, jota homoseksuaalisuuden näkymättömyys tukee. Merkittävä osa homoja ja lesboja koskevista rajoituksista aiheutuvat oletuksesta, jossa heidän ei katsota edustavan perinteisiä sukupuolten ominaispiirteitä (Millham & Weinberger, 1977).

DeVinen (1984) mukaan ulostulo perheenjäsenille tapahtuu siinä järjestyksessä kenet lesbo tai homo kokee emotionaalisesti läheisemmäksi. Toisaalta lasten läheisyyden ja mielihyvän tunteet vanhempiaan kohtaan voivat myös paradoksaalisesti estää ulostuloa heille (Kahn, 1991). DeVine (1984) erottaa kolme päätyyppiä lasten ulostulon jälkeisissä vanhempien ja lasten välisissä konflikteissa: 1) vanhemmat suojelevat statustaan häätäessään lapsen kodistaan, 2) vanhemmat kieltävät lastensa vaihtoehtoiset arvot ja 3) vanhempien uskonnollinen vakaumus tuomitsee homoseksuaalisuuden.

Yksilöiden pitkäaikainen riippuvuus perheistään aiheuttaa sen, että ne toimivat yhdysiteinä yksilöiden menneisyyteen (Berzon, 1979). Vanhemmat ovat seuranneet lastensa kehitystä, jolloin lasten identiteetti muodostuu osittain vanhempien lapsiinsa kohdistamista

odotuksista. Lesbojen ja homojen vanhemmilleen paljastumiseen liittyvä pelko on erityisen voimakasta silloin, jos he eivät ole riittävästi irtaantuneet vanhemmistaan. Yhteisen elämänhistorian vuoksi vanhemmilta saatu tuki ja hyväksyminen ovat yksilöiden elämänratkaisujen kannalta keskeisiä, vaikka lesbojen ja homojen suhde vanhempiinsa ei olisikaan enää aikuisena intensiivinen (Håkansson, 1987).

Ulostuloprosessi on palauteketju, jossa homot ja lesbot tarvitsevat ulkoista vahvistusta seksuaali-identiteetilleen (Coleman, 1982). Sosiaalisissa suhteissa voidaan erottaa toisistaan stigman omaavat yksilöt stigmattomista yksilöistä (Hammersmith, 1987). Mitä voimakkaampi stigma on kysymyksessä, sitä suurempi on stigman omaavien ja stigmattomien yksilöiden välinen psykologinen etäisyys. Esimerkiksi mustien vanhemmat voivat kommunikoida lastensa kanssa mustana olemisesta, kun taas lesbojen ja homojen vanhempien on kokemuksiinsa perustuen vaikeampaa valmistaa lapsiaan kohtaamaan homoseksuaalisuutta.

Ulostuloon kielteisesti reagoivien vanhempien voi olla vaikea ymmärtää lastensa vihaa, jonka taustalla on yleensä hylkäämiseen ja eristäytymiseen liittyvää pelkoa (Bernstein, 1990). Tämä voi johtaa siihen, että nuoret karkaavat kodistaan (Anderson, 1987). Yhdysvalloissa dramaattinen prostituution lisääntyminen on liittynyt osittain vanhempien hylkäämiin homoseksuaalisiin nuoriin. Suomessa osa homoista ja lesboista ovat joutuneet vanhempiensa taloudellisten uhkausten ja fyysisen väkivallan kohteeksi (Grönfors, Haavio-Mannila, Mustola & Stålström, 1985).

Nuoret saattavat seurustella heteroseksuaalisessa parisuhteessa salatakseen homoseksuaalisuutensa ja lesboilla se voi johtaa teini-ikäen raskauksiin, jos he ajattelevat vanhempiensa hyväksyvän mieluummin raskauden kuin lesbouden (Herdt & Boxer, 1993). Kaksoiselämän valheellisuutta ja psykologista etäisyyttä vanhemmista on vaikea sietää. Nuorten on vaikea ylläpitää myönteistä minäkuvaa, jos homoseksuaalinen vertaisryhmä saa jatkuvasti kielteisen merkityksen.

Vanhemmille ulostulo voi parantaa lesbojen ja homojen minäkuvaa, itsetuntoa (Savin-Williams, 1989), identiteetin muodostamista (Coleman, 1985) ja psykologista sopeutumiskykyä (Gonsiorek, 1977). Homoseksuaalisen identiteetin avoimuus voi vaikuttaa myönteisesti yksilön persoonallisuuden integroitumiseen, psykologiseen terveyteen ja yksilöiden välisten suhteiden aitouteen ja läheisyyteen (Cass, 1979). Homosek-

suaalisten muorten psyykinen hyvinvointi on siis yhteydessä vanhempien hyväksynnän kanssa, mutta on vaikeaa tehdä johtopäätöstä siitä, parantaako vanhemmille ulostulo nuorten itsetuntoa vai edeltääkö nuorten hyvä itsetunto vanhemmille ulostuloa (Savin-Williams, 1989).

Nuorten itsemurhia käsittelevät tutkimukset ovat osoittaneet suuria lukuja lesboille ja homoille (Hendin, 1992; Shaffer, 1993). Remefedin mukaan vain alle kolmasosalla itsemurhaa yrittäneistä homoseksuaaleista on ollut tukea antavat vanhemmat (Hammelmann, 1993). Psykiatrien mukaan vanhemmille ulostuloon liittyvä pelko hylkäämisestä on suurin syy homoseksuaalisten nuorten itsemurhayrityksille (Kourany, 1987).

Useimmat lesbojen ja homojen vanhemmille osoitetuista käsikirjoista väittävät, että jos lapsen ja vanhempien suhde on ollut myönteinen ennen ulostuloa, ennustaa se myönteistä ratkaisua myös ulostulolle (Borhek, 1983; Fairchild & Hayward, 1979). Vanhempien heteroseksististen arvojen jyrkkyys ennustaa hyvin mahdollisia ulostulon jälkeisiä kielteisiä seurauksia lasten ja vanhempien välisissä suhteissa (Cramer & Roach, 1988).

Vanhempien reaktiot lastensa ulostuloon riippuvat jossain määrin siitä miten ja milloin ulostulo tapahtuu (Fairchild, 1979), vaikka toisaalta Cramerin ja Roachin (1989) mukaan vanhempien reaktiot ovat samanlaiset riippumatta ulostulon tavasta ja ajankohdasta. - Homojen ja lesbojen kielteiset asenteet homoseksuaalisuuttaan kohtaan välittyvät helposti myös vanhemmille (Berzon, 1979).

Vanhempien tunnereaktiot lastensa ulostulon jälkeen voivat sisältää myötätuntoa, ymmärrystä ja hyväksyntää sekä toisaalta vihaa, tuomitsemista, häpeää, itsesyytöksiä, epäluuloisuutta, yksinäisyyttä ja välinpitämättömyyttä (Myers, 1982). Heidän itsetuntonsa voi madaltua lasten ulostulon seurauksena, jos he sen myötä menettävät mielikuvan itsestään täydellisinä, ymmärtävinä ja hyväksyvinä vanhempina (Bernstein, 1990).

Homoseksuaalisuuteen kohdistuvat ristiriidat yhteisöissä ja perheissä aiheutuvat suurelta osin ihmisten vaikeudesta hyväksyä, käsittää ja sallia omista käyttäytymisnormeistaan eroavaa käyttäytymistä (Lydecken, 1985). Vanhempien tavallisimpia lasten ulostuloon liittyviä defensessejä on järkeistäminen, jota perheenjäsenet, lähiomaiset ja lääkäritkin usein tukevat.

Vanhemmilla esiintyy keski-ikässä eniten vääristyneitä mielikuvia homoseksuaalisuudesta etenkin, jos lesbo tai homo on ainoa lapsi (Myers, 1982). Maaseudulla asuvat iäkkäät

vanhemmat suljetaankin helposti avoimuuden ulkopuolelle (Latokangas, 1994). Iäkkäiden tai uskonnollisten vanhempien on vaikea hyväksyä lastensa homoseksuaalisuus, jos he ovat kasvaneet sosiaalisessa ja poliittisessa ympäristössä, jossa homoseksuaalisuus on mielletty synniksi ja psykiatriseksi sairaudeksi (Anderson, 1987).

Vanhempien korkea koulutustaso edistää heitä älylliseen joustavuuteen ja avarakatseisuuteen lisäksi analyyttistä kapasiteettia sietää paremmin yhteiskuntaan sopeutumattomuutta (Kohn, 1977). Kuitenkin lähes jokainen Robinsonin, Waltersin ja Skeenin (1989) tutkimuksen vanhemmista reagoivat kielteisesti lastensa ulostuloon riippumatta vanhempien hyvästä koulutuksesta tai liberaalisuudesta.

Vanhemmat voivat kohdata lastensa ulostulon jälkeen konflikteja suhteessa lapsiinsa, itsetunnon kasvattajina, sukupuoliroolikäsityksissään ja käsityksissään homoista ja lesboista (Aguero, Bloch & Byrne, 1984). Voimakkaat kielteiset affektit, kuten epämyönteisyys, vastenmielisyys ja ahdistus homojen ja lesbojen seurassa ovat merkittäviä tekijöitä arvioitaessa vanhempien heteroseksismin voimakkuutta. Tällaisilla affekteilla kuormitettu lasten ja vanhempien välinen suhde, joka pakottaa muutoksia vanhempien sukupuoliroolikäsityksiin, vaikeuttaa vanhemmilla homoseksuaalisuuden hyväksymistä (Holtzen & Agresti, 1990).

Osa heteroseksismiin kuuluvista tekijöistä liittyvät vanhempien kognitiivisiin tyyliin, jotka kuvastavat tarvetta ylläpitää vanhoja ja joustamattomia sosiaalisten arvodimensioiden representaatioita (Weinberger & Millham, 1979). Heteroseksismiin liittyvät tekijät korreloivat voimakkaasti minkä tahansa vähemmistöryhmään kohdistuvien kielteisten asenteiden kanssa (Morin & Garfinkle, 1978).

Homoseksuaalisuuden paljastaminen vanhemmille voi aiheuttaa suuria muutoksia perhesysteemissä ja voi johtaa perhekriisiin, vaikka kommunikaatio perheessä olisikin mahdollista (Shernoff, 1984). Homoseksuaalisuudesta kertominen on perheen keskustelukulttuurin vastaista, jos siihen ei sisälly lupaa keskustella intiimeistä asioista (Berzon, 1979). Perheen on vaikea säilyttää tasapainoaan, jos sen säännöt ja roolit ovat perheenjäsenille epäselkeitä tai niitä on vaikea noudattaa (DeVine, 1983).

Vanhemmat kokevat konfliktin identiteetti- ja rooliodotusten sekä lastensa homoseksuaalisen identiteetin välillä (Strommen, 1989). Ajatus sukua jatkamattomista ihmisistä voi tiedostamattomalla tasolla tuntua pelottavalta, jolloin sijaiskuolemattomuuden menettä-

miseen liittyvästä pettymyksestä voi muodostua vanhemmille todellinen ongelma (Weinberg, 1972). Weinbergin mukaan sijaiskuolemattomuus saavutetaan lasten kautta.

Lesbojen ja homojen vanhemmat voivat kokea lastensa parisuhteen samalla helpottavana ja hämmentävänä (Fairchild, 1979). Heille voi olla vaikea päättää miten kutsua lapsen seurustelukumppania, voiko hänet kutsua sukujuhlisiin, keneksi hänet voidaan esitellä sukulaisille (Bernstein, 1990). Vaikeuksia voivat myös tuottaa nukkumaanmenojärjestelyt kotona, parin merkkipäivien juhlistamiset, parin kiintymysten osoitukset toisilleen ja vanhempien vierailut parin kotona.

Pääasiallisin vanhemmille ulostuloon liittyvä ongelma on kognitiivinen ristiriita homoseksuaalisuuden ja vanhempien odotusten välillä (Martin & Hetrick, 1988). Vanhempien on totuttava ajatukseen, että heidän lapsensa kuuluvat ulostulon jälkeen pitkän vainonhistorian omaavaan vähemmistöön (Robinson, Walters & Skeen, 1989). Vanhemmat keskittyvät lastensa ulostulon jälkeen menetyksiin ja lapset puolestaan tulevaisuuteen ja uuteen vapauteen (Herdt & Boxer, 1993). Vanhemmille ulostuloa seuraa homoseksuaalisuuden hyväksymiseen liittyvä prosessi, jossa vanhemmat surevat lastensa avioitumisen ja lastenlasten menetyksiä, ja jossa he jäsentävät uudelleen odotukset lastensa tulevaisuudesta ja muodostavat uuden käsityksen lapsistaan (Myers, 1982).

Homoseksuaalisuuden hyväksymiseen liittyvä prosessi on analoginen kuolemaa tai rakastetun menettämistä seuraavien suruprosessien kanssa, joihin kuuluvat kieltäminen, viha, neuvottelu (bargaining), depressio ja hyväksyminen (Robinson, Walters & Skeen, 1989). On arvioitu, että vanhemmilta kestäisi noin kaksi vuotta, kunnes he ovat tehneet lastensa ulostulon jälkeisen surutyön loppuun ja hyväksyneet jossain määrin lastensa homoseksuaalisuuden (Borhek, 1983).

DeVine (1984) on kuvaillut vanhemmilla lastensa homoseksuaalisuuden tiedostamisen ja hyväksymisen vaiheita, joita ovat aavistaminen, törmäys, sopeutuminen, ratkaisu ja hyväksyminen. Vanhempien shokki ja epäluulo organisoituvat vähitellen homoseksuaalisuuden kieltämiseksi, jolloin siihen liittyvät pelot ja ennakkoluulot todentuvat ja nuoret ovat vaarassa joutua fyysisen väkivallan tai perheestä häätämisen uhreiksi (Anderson, 1987).

Kieltämisellä vanhemmat ulkoistavat homoseksuaalisuuden lapsistaan ja perheestä sekä suojaavat lapsiaan kärsimyksiltä, joita homoseksuaalisuus vanhempien mielikuvissa edustaa (Anderson, 1987). Vanhemmat voivat kehottaa lapsiaan luopumaan homoseksuaalisesta

identiteetistä kieltäytymällä puhumasta siitä ja uskottelemalla sen olevan nuorten kehitykseen kuuluva ohimenevä vaihe. He voivat myös pakottaa lapsensa hoitoon, jonka tarkoituksena on muuttaa heidät heteroseksuaaleiksi ja valitsevat mieluummin sellaisen terapeutin, joka ajattelee homoseksuaalisuuden olevan parannettavissa oleva sairaus.

Vanhempia kiinnostaa miksi lapsista on tullut homoseksuaaleja, mikä omassa sukupuollessa kiinnostaa, voivatko lapset vielä muuttua heteroseksuaaleiksi ja ovatko he aiheuttaneet lastensa homoseksuaalisuuden, mutta he voivat myös suhtautua välinpitämättömästi perustietoihin homoseksuaalisuudesta (Bernstein, 1990). Useimmat vanhemmista uskovat sen aiheutuvan psykologisista tekijöistä ja heidän tulisikin tiedostaa teoriansa homoseksuaalisuudesta ja tarkastella käsitystensä realistisuutta sekä erottaa toisistaan homoseksuaalisuuden hyväksyminen ja siitä pitäminen.

Vanhemmat voivat projisoida tuntemansa syyllisyyden ja vihan kohteisiin, joiden ajattelevat aiheuttaneen lastensa homoseksuaalisuuden (Anderson, 1987). Projektion kohteita voivat olla koulu, media, lasten seurustelukumppanit, aviopuoliso, homot ja lesbot ja heidän vanhempansa. Homojen ja lesbojen vanhempia syyllistämättömät tutkimukset ovat helpottaneet vanhempien tuntemaa syyllisyyttä ja auttaneet heitä paremmin hyväksymään lastensa homoseksuaalisuutta (Robinson, Walters & Skeen, 1989).

Toisaalta kognitiivinen lähestyminen ei saa tapahtua liian varhaisessa vaiheessa, jotta vanhemmat ehtisivät käsitellä ja ilmaista homoseksuaalisuuteen liittyviä tunteitaan (Bernstein, 1990). Muussa tapauksessa he voivat piilottaa tunteet ja tarkastella homoseksuaalisuutta vain kognitiivisella tasolla. Vanhempien valistaminen on pitkään jatkuva prosessi, jossa mahdollisuus myönteisiin tunteisiin kasvaa ajan myötä (Zitter, 1987).

Pilisuk ja Parks (1983) painottavat yhteiskunnan merkitystä terveen perheen ja yhteiskunnan välisen suhteen kehittymisessä. Tällainen suhde on heikko, jos ajatellaan yhteiskunnan taholta saatavaa tukea (Neisen, 1987). Onnistunut perheen sopeutuminen kriisiin vaatii asiallista tietoa ja sosiaalista tukea, jolloin perheistä tulee kestävämpiä, ne selviävät paremmin kriiseistä ja säilyttävät perhesysteemin tasapainon (Mc Cubbin & Patterson, 1983).

Vanhemmat voivat tarvita emotionaalista tukea niin paljon, etteivät jaksa riittävästi tukea lapsiaan heidän ulostulovaiheessa (Shernoff, 1984). Perheterapia on osoittautunut sopivaksi hoitomalliksi silloin, jos terapian tarkoituksena on auttaa perheenjäseniä kom-

munikoimaan keskenään. Vanhemmat kannattaa tavata aluksi ilman lapsia muutaman kerran, jotta he voisivat ilmaista sellaisia tunteita, joita eivät halua lastensa kuullen kertoa (Bernstein, 1990). Terapiassa käsiteltävät teemat voidaan luokitella kolmeen päätyyppiin: 1) homoseksuaalisuuteen liittyvät vanhempien tunteet, 2) vanhempien ja lasten väliset suhteet sekä 3) perheiden spesifit tilanteet.

Collinsin ja Zimmermanin (1983) mukaan terapiassa tulee rohkaista lesbojen ja homojen vanhempia suremaan menetyksiään ja tavoitteeksi tulisi asettaa uusi yhtenäisempi ja realistisempi vanhemman rooli. Andersonin (1987) mukaan terapeuttien on hyvä tietää, että homoseksuaalisten nuorten perheissä dynamiikka on usein vääristynyt nuorten salatessa homoseksuaalisuuttaan. Tällöin terapeutit voivat rohkaista perheenjäseniä roolien ja sääntöjen uudelleenmäärittelyssä, helpottaa perheenjäsenten individuaatiota, auttaa perheenjäseniä tasapainottamaan keskinäisiä suhteitaan ja edistää homojen ja lesbojen psykososiaalista kasvua.

Yhteiskunnan sosiaalinen käytäntö ja tabut voivat tukea vanhempien vastustusta keskustella lastensa homoseksuaalisuudesta ja estää perheterapian käyttöä (Martin & Heterick, 1988). Neisenin (1987) mukaan vanhemmat tukeutuvat mieluummin perheenjäseniin kuin ammattiauttajiin, joiden heteroseksistisiä asenteita on raportoitu lääkäreiden, lääketieteenopiskelijoiden, sairaanhoitajien, sosiaali- ja mielenterveystyöntekijöiden keskuudessa (Royse & Birge, 1987; Wisniewski & Toomey, 1987).

Homojen ja lesbojen vanhemmille suunnatut supportoryhmät voivat vähentää vanhempien yksinäisyyttä, terävöittää heidän käsityksiään homoseksuaalisuudesta ja parantaa vanhempien ja lasten välistä suhdetta (Myers, 1982). Vanhemmat voivat kokea homoseksuaalisuuden uutena aspektina lastensa elämässä päästessään eroon lastensa ulostuloon mahdollisesti liittyvistä tuskista, peloista ja epäluuloista (Fairchild & Hayward, 1979).

Yhteiskunnan trendi uudelleenmäärittää sukupuoliroolit voi johtaa epäsuorasti suotuisampiin asenteisiin lesboja ja homoja kohtaan (MacDonald & Games, 1974). Suomessa nuori sukupolvi on selvästi avoimempi suhteessa vanhempiinsa, vaikka heillekään ulostulo ei ole aina helppoa (Latokangas, 1994). Tulevaisuudessa onkin odotettavissa, että lesbojen ja homojen ulostulo vanhemmilleen tapahtuu yleisemmin ja yhä nuoremmalla iällä (Cramer & Roach, 1988).

2. TUTKIMUKSEN TAVOITE

Homoseksuaalisuuteen liittyvä stigma koskettaa homojen ja lesbojen lisäksi myös heidän vanhempiaan, joiden suhtautuminen lastensa homoseksuaalisuuteen on liiaksi jäänyt tutkijoiden mielenkiinnon ulkopuolelle. Kuten johdannosta käy ilmi, on psykologiassa etsitty syitä ja selitysmalleja homoseksuaalisuudelle sekä pohdittu vanhempien mahdollista osallisuutta sen etiologiassa. Psykologiassa on runsaasti esimerkkejä erityisesti äitien osallisuudesta miesten homoseksuaalisuuden etiologiassa. Tämän tutkimuksen kohderyhmä on rajattu homojen äiteihin, jotka usein saavat vanhemmista ensimmäisinä tietää poikiensa homoseksuaalisuudesta.

Tässä tutkimuksessa halutaan selvittää miten äidit suhtautuvat poikiensa homoseksuaalisuuteen, miten poikien ulostulo äideilleen mahdollisesti muuttaa äitien käsityksiä homoseksuaalisuudesta sekä miten homoseksuaalisuus integroituu äitien mielikuviin pojistaan. Lähtökohtana tutkimuksessa on oletus, että poikien homoseksuaalisuuteen suhtautumista voidaan äideillä kuvata prosessilla, johon erilaiset tekijät vaikuttavat joko edistämällä tai haitaten homoseksuaalisuuden hyväksymistä. Tällaisia tekijöitä voisivat olla äitien aiemmat käsitykset homoseksuaalisuudesta sekä äitien heteroseksistisyys.

Aikanaan homoseksuaalisuuden luokittaminen psykiatriseksi sairaudeksi on herättänyt ja voi vielä nykyäänkin herättää syyllisyyttä äideissä, ja siksi tässä tutkimuksessa on tarkoitus selvittää myös sitä tuntevatko äidit syyllisyyttä sekä mitkä seikat voivat helpottaa tai lisätä sitä. Tutkimuksessa oletetaan äitien kokemalla sosiaalisella tuella olevan keskeinen merkitys sille, miten he jatkossa suhtautuvat poikiensa homoseksuaalisuuteen.

3. MENETELMÄ

3.1. Osallistujat

Tutkimukseen osallistuneet äidit saatiin Seta-lehdessä, paikallisjärjestöjen jäsenlehdissä ja toimistoissa olleiden ilmoitusten perusteella. Osallistujien oli puhelimitse mahdollisuus saada tutkijalta tarkempaa tietoa tutkimuksesta ja sen kulusta. Haastatteluajankohdista sovittiin erikseen ja haastattelut suoritettiin haastateltavien kotona. Tutkimukseen osallistuneet äidit olivat tutkijalle ennestään tuntemattomia.

Tutkimuksessa oli mukana seitsemän äitiä, jotka olivat iältään 47 - 63 -vuotiaita. Kaksi heistä asui pääkaupunkiseudulla ja loput muilla paikkakunnilla. Poikien ulostuloista äideilleen oli kulunut 1,5 - 12 vuotta poikien ollessa tuolloin 14 - 27 -vuotiaita. Osallistujien koulutus vaihteli kansakoulusta akateemiseen tutkintoon. Kaksi heistä oli kotoisin kaupunkiympäristöstä ja loput maaseudulta. Neljällä osallistujista oli uskonnolla ollut erityinen merkitys primaariperheissään tai haastattelun hetkellä omassa elämässään.

3.2. Tiedonhankintamenetelmä

Tutkimuksessa käytettiin tiedonhankintamenetelmänä teemahaastattelua, jonka haastattelu-runko löytyy liitteenä. Puolistrukturoitu haastattelu sopii käytettäväksi silloin, kun tutkimuksen kohteena ovat emotionaalisesti arat aiheet ja tutkittaessa aiheita, joista haastateltavat eivät ole päivittäin tottuneet keskustelemaan (Hirsjärvi, 1981). Teemahaastattelu toimi tutkimusongelman kannalta luontevana tiedonhankintamenetelmänä.

Tutkimukseen osallistuneet äidit tiesivät tutkijan homoseksuaalisuudesta, mikä auttoi heitä kertomaan kokemuksistaan ja osallistumaan tutkimukseen. Lisäksi tutkimusongelman omakohtaisuus auttoi tutkijaa eläytymään haastateltavien kokemuksiin haastattelutilanteissa ja analyysivaiheessa.

Teemahaastattelun runko muodostui siten, että siinä keskityttiin aluksi vanhempien taustoihin liittyviin kysymyksiin. Tällaisia vanhempien heteroseksismiin liittyviä kysymyksiä olivat vanhempien ikä, koulutus, lapsuuden kasvuympäristö, suhde uskontoon, sukupuoliroolikäsitykset ja autoritaarisuus. Näillä kysymyksillä oli tarkoitus analysoida äitien suhtautumista homoseksuaalisuuteen. Kysymykset koskivat molempia vanhempia, koska kuten johdannosta käy ilmi, vanhempien heteroseksismiin liittyvät tekijät voivat ehkäistä tai edistää lasten ulostuloa heille.

Toinen teema-alue käsitteli poikien ulostuloa perheenjäsenille ja heidän reaktioitaan ulostuloon sekä sitä järjestystä, jossa perheenjäsenet saivat poikien homoseksuaalisuudesta tietää. Kolmas teema-alue tarkasteli äitien suhtautumista homoseksuaalisuuteen ennen ja jälkeen poikiensa ulostulon, poikien ulostulotilannetta ja ulostulon herättämiä tunteita ja ajatuksia sekä poikien homoseksuaalisuuden hyväksymistä edistäviä tekijöitä äideillä. Neljäs teema-alue keskittyi äitien ulostuloon perheiden ulkopuolisille ihmisille ja tarkasteli sosiaalisen tuen merkitystä äideille.

Haastatteluissa siirryttiin joustavasti teema-alueista toiseen ja myötäiltiin haastateltavien tapoja kertoa poikiensa homoseksuaalisuudesta. Teema-alueissa oli osittain päällekkäisyyttä, joten tietyn järjestyksen noudattaminen haastattelujen onnistumisen kannalta ei ollut perusteltua.

3.3. Haastattelutilanteet ja aineiston analyysi

Haastattelut kestivät 1,5 - 2 tuntia ja ne suoritettiin vuoden 1994 kesällä. Lähes jokainen haastateltavista liikkui jossain vaiheessa haastatteluja, mikä kertoi aiheen arkaluonteisuudesta. Osallistujat kokivat haastattelutilanteet luottamuksellisiksi ja turvallisiksi.

Tutkija perehtyi ennen haastatteluja heteroseksismiä käsittelevään kirjallisuuteen, johon perustui vanhempien heteroseksismiä koskeva teema-alue. Tutkija perehtyi tarkemmin muuhun kirjallisuuteen aineiston analyysin jälkeen, jotta aiemmat tutkimukset eivät liikaa olisi ohjanneet tulosten analyysia tässä tutkimuksessa.

Haastattelut nauhoitettiin ja transkriboitiin tekstitiedostoiksi, jonka jälkeen transkriboidut haastattelut luettiin useaan kertaan ja muodostettiin niiden pohjalta keskeiset teema-alueet uudelleen. Keskeisiksi teemoiksi muodostuivat poikien ulostulotilanteet ja äitien aavistukset poikiensa homoseksuaalisuudesta, perheenjäsenten suhtautuminen homoseksuaalisuuteen ennen ja jälkeen poikiensa ulostulon, äitien tunnereaktiot poikiensa ulostuloon, äitien ulostulo ja sosiaalisen tuen merkitys äideille sekä median ja kirjallisuuden merkitys äideille.

Osallistujat tutustuivat ennen tutkimuksen julkaisua tutkimustuloksiin, kommentoivat niitä, hyväksyivät tulokset ja haastattelunäytteiden sisällöt. Haastateltavista tuntui oudolta lukea puhekieltä ja puheenomaisuutta karsittiinkin poistamalla näytteistä täytesanoja, kuten "niinku" ja "tota" sekä turhaa sanojen toistoa. Tämä ei aineiston analyysin kannalta vähentänyt näytteiden informatiivisuutta, mutta selkiinnytti niiden luettavuutta.

4. TULOKSET

Tulokset on havainnollistettu näytteillä, joissa esiintyvät nimet on muutettu. Haastattelunäytteet on erotettu toisistaan poikien ulostulosta kuluneen ajan perusteella ja niihin on lisätty tarkennuksia, jotka on erotettu suluilla varsinaisesta haastattelusta. Ensimmäisessä kappaleessa raportoidaan poikien ulostulotilanteita ja niitä keinoja, joilla ulostulo äideille tapahtui. Lisäksi siinä tarkastellaan äitien aavistuksia poikiensa homoseksuaalisuudesta sekä heidän homoseksuaalisuuteen assosioimiaan tekijöitä ja aiempia tapahtumia poikien elämässä.

Toisessa kappaleessa raportoidaan poikien homoseksuaalisuuden herättämiä tunnereaktioita äideillä. Tässä kappaleessa tarkastellaan poikien ulostulon jälkeisten lähipäivien ja -viikkojen tuntemuksia äideillä sekä heidän ajatuksiaan poikiensa tulevaisuudesta. Tässä kappaleessa käsitellään myös niitä tekijöitä, jotka rauhoittivat äitejä ja auttoivat heitä hyväksymään poikiensa homoseksuaalisuutta.

Kolmannessa kappaleessa raportoidaan äitien kokema sosiaalista tukea sekä heidän ulostuloa perheenjäsenille ja perheiden ulkopuolisille ihmisille. Kappaleessa tarkastellaan perheen merkitystä äideille poikien homoseksuaalisuuden hyväksymisessä ja erityisesti sitä, mikä merkitys äideille oli isien reaktioilla ja suhtautumisella poikiensa homoseksuaalisuuteen. Kappaleessa tarkastellaan myös poikien ulostuloa perheiden keskustelukulttuurien muokkaajana.

Neljänten kappaleeseen on koottu osallistujien käsityksiä homoseksuaalisuudesta kirjallisuuteen ja mediaan pohjautuen. Tässä kappaleessa tarkastellaan millainen merkitys osallistujille on ollut julkisuudessa esiintyneillä homojen ja lesbojen vanhemmilla.

Viides kappale tarkastelee äitien suhtautumista homoseksuaalisuuteen ennen ja jälkeen poikiensa ulostulon. Kappaleessa raportoidaan äitien käsityksiä homoseksuaalisuudesta sekä poikien homoseksuaalisuuden ja heidän ystäväpiireihin tutustumisen merkitystä niiden muokkaajana.

4.1. ULOSTULOTILANNE JA ÄITIEN AAVISTUKSET POIKIEN- SA HOMOSEKSUAALISUUDESTA

Vanhemmille ulostulo tuli ajankohtaiseksi poikien seksuaali-identiteetin selkiinnyttyä. Tässä aineistossa pojat kertoivat homoseksuaalisuudestaan ensin äideille tai sisarille ja viimeisenä perheestä isilleen. Poikien ulostulotilanteet äideille vaihtelivat, mutta kuitenkin on havaittavissa, että ulostulo ajoittui kodista irtaantumiseen, parisuhteen aloittamiseen tai yhteisen kodin perustamiseen poikaystävän kanssa. Äidit saattoivat aavistukseen perustuen myös kysyä suoraan pojiltaan näiden homoseksuaalisuudesta. Muutamat äideistä saivat tietää poikiensa homoseksuaalisuudesta löytämiensä kirjeiden tai viestien välityksellä.

Ä: Mä en tiijä, oisinko mä kysynyt jotakin siihen liittyvää, vai millai se tuli sit ilmi. Pekka vaan sano, et hän on hintti ja sanoin ensin, et älä ny semmosia höpötä. Ja niin hän rupes itkemään ja sano, et sitä on aika vaikee kertoa, mut kyl hänen nyt se täytyy kertoa, et hän tosiaan on homo. (Ulostulosta kulunut 1,5 vuotta.)

Ä: Mä oon lehestä lukenu, kun ei pysty kertomaan tästä asiasta (homoseksuaalisuudesta), niin jättää sellaisia viestejä, et jos sattus osumaan kohdalle. Karin pöydällä oli sellanen ja mä uteliaana luin ja siin oli sellasen pojan nimi, että voit tavata tän pupun jossain terassilla. (Ulostulosta kulunut kahdeksan vuotta.)

Ulostulotilanteen turvallinen tunnelma luo jatkossa hyvän perustan äideille prosessoida poikiensa homoseksuaalisuutta. Erään pojan ulostulo tapahtui äidin työpaikalla, jolloin tilanteeseen sisältyi ylimääräisiä stressoreita, kuten työtovereille paljastumisen pelko.

Ä: Se oli aikamoinen tilanne, kun yleisöpalvelussa on töissä, kuulee asiasta (pojan homoseksuaalisuudesta) ja menee sitten takaisin tiskin taakse. (Ulostulosta kulunut viisi vuotta.)

Ä: Se on niin paha paikka, et jos poika tai tyttö joutuu kertomaan kotonaan (homoseksuaalisuudestaan), niin kyllä hänen täytyy tutkia hyvin monia tapoja, et millä tavalla se tuodaan esiin ja millanen henkilö tää hänen äitinsä on. Pitää huomioida se, että äiti elää oman kriisiaikansa aivan samalla tavalla kuin poikakin. Sehän oliskin helppoo, jos me elettäisiin ne eri aikana, että se tieto ja taito mitä mul on tätä asiaa kohtaan tänä päivänä ja nyt mulle tultas kertomaan, niin mä osaisin neuvoo, ohjata ja tukee tätä henkilöä. (Ulostulosta kulunut 12 vuotta.)

Äitien aavistukset poikiensa homoseksuaalisuudesta perustuivat perinteisiin käsityksiin sukupuolirooleista ja niistä poikkeamiseen, kuten pojat leikkivät lapsina tyttöjen leikkejä. Joidenkin äitien aavistuksia poikiensa homoseksuaalisuudesta lisäsi se, etteivät pojat lapsina viihtyneet isiensä seurassa tai kiinnostuneet perinteisistä miesten töistä.

Ä: Hän on aina ollut hirmu tarkka ulkonäöstään ja ollut myös tarkka siitä millanen hänen huoneensa on ja on viittiny laittaa sitä. Hän on ollut aina esteetikko, niin sen sille ymmärtää. Ja sille toisaalta tääkin on liittynyt siihen, että hän teki sitä ruokaa ja hoiti niitä vaatteitaan, ollut hyvin auttavainen ja herkästi kokeva. Mä en tiedä, et onks se yleistä homoseksuaaleille, et koetaan hyvin herkästi muitten ihmisten sielunliikkeet. Herkkyys, joka on semmonen naisten (ominaisuus), koska naiset ovat yleensä herkempiä. (Ulostulosta kulunut kolme vuotta.)

Enemmistöllä osallistujien pojista oli ollut aina hyviä tyttökavereita, vähemmän poikakavereita ja heteroseksuaaliset seurustelusuhteet puuttuivat. Heteroseksuaaliset seurustelusuhteet tukivat äitien toiveita pojan homoseksuaalisuuden tilapäisyydestä ja ylläpitivät heteroseksistisiä odotuksia.

Ä: Vaikeinta oli tajuta, et näin tää asia tosissaan on. Et se oli tavallaan helpompaa hyväksyä se biseksuaalisuus. Se saattaa olla semmonen kehitys, et se vahvistuu se (homoseksuaalisuus). (Ulostulosta kulunut kolme vuotta.)

Jotkut äideistä aavistivat homoseksuaalisuuden poikiensa hermostuneesta käyttäytymisestä tai siitä, että pojat puhuivat epämääräisesti miesystävistään. Jotkut äidit kysyivät suoraan pojiltaan näiden homoseksuaalisuudesta. Äitien aavistukset poikiensa homoseksuaalisuudesta aktivoivat erilaisia mielikuvia homoseksuaalisuudesta, jolloin kielteiset mielikuvat saivat aikaan torjuvan reaktion äideissä. Lisäksi homoseksuaalisuudesta keskusteleminen realisoi sen olemassaoloa, jonka vuoksi äidit mieluummin torjuivat aavistukset poikiensa homoseksuaalisuudesta.

Ä: Janne halusi isoon kaupunkiin töihin ja meni Ruotsiin ensimmäisenä ja toisena kesänä. Se oli aina poika, joka soitti (Ruotsista) ja sille Janne meni käymään siellä joulunakin, niin silloin mulla rupes jollain tavalla raksuttamaan, et nyt tässä on jotain. Ne puhu kauheen pitkiä puheluita aina. Ja sit hän puhu joskus, et hänel on siellä ystävä. Koska se oli poika, joka soitti, ettei sillä tyttöystävää ainakaan ollut, niin siinä vaiheessa mulla rupes vahvistumaan se ajatus, että näin on nyt, mutta en sille kysynyt kuitenkaan. Mä pelkäsin ehkä sitä vastausta. Kai mä ajoin sitä ittestäni pois, et jos se ei ois kuitenkaan totta. Se on se erilaisuus kuitenkin semmosta, että sitä ei toivo ainakaan siinä vaiheessa, kun tiesi millasia nämä on nää yhteiskunnan ja ihmisten asenteet. Et mä torjuin

sen varmaankin. (Ulostulosta kulunut 11 vuotta.)

Ä: Se oli kaikkeista vaikein aika, kun en saanut lapseen kontaktia, eikä voitu puhua. Ja kun ei sitä rohjennu mennä kysymään, eikä penkomaan sitä asiaa. (Ulostulosta kulunut kahdeksan vuotta.)

Tässä aineistossa pojat kertoivat homoseksuaalisuudestaan ensin äideille tai sisarille ja isille viimeisinä. Poikien ulostulo äideilleen tapahtui kertomalla, epäsuorasti viestien tai kolmannen henkilön välityksellä tai äitien aavistukseen perustuvasta aloitteesta. Äitien aavistukset poikiensa homoseksuaalisuudesta perustuivat äitien käsityksiin sukupuolirooleista, poikien heteroseksuaalisen seurustelusuhteen puuttumiseen ja poikien käyttäytymisessä tapahtuneisiin muutoksiin. Äitien kielteiset mielikuvat homoseksuaalisuudesta saivat aikaan torjuntaa, ja lisäksi siitä keskusteleminen realisoi poikien homoseksuaalisen identiteetin mahdollisuuden.

4.2. ÄITIEN TUNNEREAKTIOITA POIKIENSA ULOSTULOON

Äidit reagoivat monesti poikiensa ulostuloon itkulla, jolloin äitien defenssit sortuvat ja homoseksuaalisuuteen liittyvät pelot todentuvat. Itku voi myös ilmentää homoseksuaalisuuden käsitteen tuomaa helpotusta epämääräisille tunteille ja aavistuksille.

Osallistujat olivat monesti huolissaan poikiensa tulevaisuudesta ja ajattelivat, etteivät pojat kokisi onnellisuutta sellaisena kuin äidit kokivat onnellisuuden olevan. Jotkut äideistä kuvittelivat poikiensa olevan yksinäisiä ilman avioliittoa ja lapsia, tai että poikia arvostettaisiin homoina muita vähemmän. Lisäksi mahdolliset syrjinnät työpaikalla, työuralla etenemisen estyminen, sosiaalisesta valtavirrasta eristäytyminen, homoihin kohdistuva väkivalta ja halventava huumori huolestuttivat äitejä.

Ä: Varmuus siitä oli jotenkin tyrmäävää ja tietoisuus siitä, että se on totta, niin se on kuin olisin saanut iskun palleaan. Ja kun mä sain sen puhelun lopetettua, niin mie tietysti hysteerisenä itkin. En tiedä mitä itkin, itkinkö

omaa suruani, itkinkö Jarin kohtaloa? Varmaan sitä vielä enemmän ja tietysti omaa itteenikin sitten itkin. (Ulostulosta kulunut neljä vuotta.)

Monesti äidit tunsivat poikiensa ulostulon jälkeen epävarmuutta ja riittämättömyyttä - kasvattajina sekä syyllisyyttä siitä, että olisivat aiheuttaneet kasvatuksellaan poikiensa homoseksualisuuden. Äidit projisoivat joskus syyllisyyden puolisoihinsa. Poikien parisuhdeongelmat saattoivat vielä myöhemmin aktivoida äitien syyllisyyden.

Ä: Sitte tuli kauhee syyllisyys, et mitä mie oon tehny väärin. Onko jotain jääny huomaamatta, että mihin ois pitäny ehkä jollain tavalla puuttuu tai onko mie kohdellu Jaria toisin kuin toisia tai missä minä olen tehny väärin. Onko kasvatuksessa taikka kotiympäristössä ollu jotain sellasta, joka on niisanotusti vinksauttanu? Että ollaanko annettu joku sellanen väärä esimerkki, väärä kuva tai eikö oo huomioitu tarpeeks. Hirminen syyllisyys, että minä oon tehny jotain väärin. (Ulostulosta kulunut neljä vuotta.)

Tässä aineistossa äitien uskonnollisuus auttoi heitä hyväksymään poikiensa homoseksuaalisuutta ja tarjosi mahdollisuuden mieltää sen Jumalan luomaksi ominaisuudeksi. Uskonnollisten äitien ulostuloa vaikeutti kuitenkin heidän pelkonsa uskonnollisen yhteisön mahdollisesta kielteisestä suhtautumisesta.

Ä: Tilasin Helsingistä kristillisen Seta:n julkasuja ja etin sieltä uskon pohjalta hyväksymistä. En kuitenkaan voinu sitä hyväksyä, ku mulla oli jonkinlainen vakaumus olemassa uskon kanssa. Luin niitä julkaisuja ja sitte se vahvistu, että ei tää voi niin olla, et hän on ite syyllinen tähän, että se ois tämmönen synti. Sillä tavalla mä opin sen hyväksymään. Ja kuitenkin semmonen ajatus, että en ole voinu väärin tehdä, jos mä oon rakastanu sitä lasta paljon ja ollu sen kanssa läheinen, koska ei kuitenkaan paljo ollu negatiivisia asioita kasvatusprosessissa. Sitä on vaan pikkuhiljaa kasvanu siihen, että ei se minun syy ole ja hänen syy se ei missään tapauksessa ole, et sen täytyy olla ominaisuus. (Ulostulosta kulunut 11 vuotta.)

Äitien ajatukset liikkuiivat ulostulon jälkeisten päivien, viikkojen ja kuukausien ajan homoseksuaalisuuden ympärillä. Osalle heistä oli vaikeinta kohdata omat ennakkoluulot ja asenteet homoseksuaalisuutta kohtaan. Tietämättömyys homoseksuaalisuudesta ilmeni monilla äideistä hätänä ja voimattomuutena, joita he yrittivät helpottaa toivomalla homoseksuaalisuuden menevän itsestään ohi tai poikiensa parantuvan siitä. Etenkin murrosiässä tapahtunut vanhemmille ulostulo saattoi pitkäänkin ylläpitää tällaisia toiveita.

Ä: Me ei voitu Pasin kanskaan siit oikeestaan puhua. Mä vaan odotin, että se muuttuu, et se on joku semmonen, kun usein sanotaan, et murrosiäs voi tulla joku tämmönen ja sit se menee ohitte. (Ulostulosta kulunut viisi vuotta.)

Poikien homoseksuaalisuus oli äideille menetys, koska he joutuivat luopumaan heteroseksistisistä odotuksistaan. Äidit saattoivat suhtautua myönteisemmin poikiensa tulevaisuuteen prosessoituaan riittävästi menetyksiään ja pettymystään. He odottivat poikiensa tulevaisuudelta kestäviä ihmissuhteita ja sitä, että pojat tuntisivat itsensä tasavertaisiksi muiden kanssa. Aids huolestutti äitejä eniten poikiensa tulevaisuudessa.

Ä: Vähä niinku olis isompikin menetys tullu elämään. Tietysti semmonen pettymys oli yks, et voiks tää nyt ol tosi, et mejän poika on tämmönen ja sit semmonen tuska ja pelko kaikist asioist. Tuli tää aids tietysti ensimmäisenä ja kaikki nää kauhukuvat, joita homouteen voi liittyä. Ja semmonen pelko, et se saa sen (aids) ny sit seuraavaks ja kuolee. Tämmönen menettämisenpelko mitä kaikkee siihen sit sisältyy. Kai se oli semmonen äititunteitten kolaus toisaalt. Ja kun miettii nuoren tulevaisuutta, et se ei voi koskaan perhet perustaa ja sitä tietyst käyti läpi ja lapsii ei koskaan tuu olemaan. Pekka itte sano, et hän on sen jo sisäistäny ja tietää, et hän ei koskaan tuu menee naimisiin eikä koskaan saa lapsii. Nää kaikki on semmosii menetyksii. Tietyst sitä on paljon muutakin elämäs millä voi sit korvata. (Ulostulosta kulunut 1,5 vuotta.)

Osallistujien oli helpompi hyväksyä poikiensa homoseksuaalisuus, jos perheissä oli muitakin lapsia. Tällöin heidän syyllisyyttään helpotti se, että heillä oli mahdollisuus verrata lapsia keskenään ja havaita heidän erilaisuudet. Tällöin äitien ei tarvinnut täysin luopua heteroseksistisistä odotuksistaan.

Ä: Se on ehkä helpompi semmoses perheessä, jossa on monta lasta, koska sitä tottuu funtsaamaan niitä enempi ominansa jokasta ja ihmettelemään niiden omuuksia. Mut jos siin ei ole mitään vertauskohtaa, niin silloin sitä helposti aattelee, et mä oon saanu aikaan tän yhen lapsen ja se on nyt tommonen. Silloin se on kovin paljon rankempaa. (Ulostulosta kulunut kolme vuotta.)

Se, että äitien odotukset poikiensa avioitumisesta ja lastenlapsista eivät toteutuneet, voidaan kuvata myönteiseksi asiaksi sen kautta, että näin äidit välttivät avioliittojen mukanaan tuomat huolet. Näin ajattelivat usein äidit, joiden poikien ulostulosta oli kulunut jo useampi vuosi.

Ä: Kun siit on aikaa kulunu, niin en näe mitään huonoo siinä, et meil ei tuu lapsenlapsia, niin on vähemmän huolia. Ja aivan tarpeeks on murehtimista ja huolta, vaik ei tarvi lapsenlapsista huolehtia. Ja jos ei normaalia perhettä Mikko pysty rakentamaan tai ei tuu ikinä rakentamaan tai ei oo järkevää rakentaa sellasta perhettä mitä yhteiskunta pitää normaalina, niin sekin on vaan hyvä asia. Kun ajattelee jotain äitiä, jolla on lapsia ja menevät naimisiin, niin ain on yks eroomassa, toinen uudestaan menossa naimisiin, toisessa perheessä tapellaan ja jonkun lapset ei oo päässy opiskelemaan, joku on huonotapanen, ei oo hoitopaikkoja, niin mää aattelen, kyllä mul on mahtava, kun mulla ei ole tollasia huolia. (Ulostulosta kulunut 12 vuotta.)

Tässä tutkimuksessa itku oli äitien pääasiallinen ensireaktio poikiensa ulostuloon. Äidit olivat poikiensa ulostulon jälkeen hädissään heidän puolesta, tunsivat usein epävarmuutta ja riittämättömyyttä kasvattajina sekä etsivät syytä poikiensa homoseksuaalisuudesta itsestään tai puolisoistaan. Tässä tutkimuksessa äitien uskonnollisuus saattoi helpottaa heidän syyllisyyttään, tai se että perheissä oli useampia lapsia. Poikien homoseksuaalisuus oli äideille aina menetys, koska heidän oli samalla luovuttava heteroseksistisistä odotuksistaan. Äidit saattoivat kokea myönteisenä toteutumattomat heteroseksistiset odotuksensa sen kautta, että näin he välttivät avioliittojen mukanaan tuomat huolet etenkin, jos poikien ulostulosta oli kulunut useampi vuosi. Äidit pelkäsivät poikiensa tulevaisuudessa eniten aidsia, toivoivat poikiensa ihmissuhteiden pysyvän kunnossa ja poikien tuntevan itsensä tasavertaisiksi muiden kanssa.

4.3. ÄITIEN ULOSTULO JA SOSIAALISEN TUEN MERKITYS ÄIDEILLE

Poikien ulostulon jälkeen jotkut osallistujista salasivat poikiensa homoseksuaalisuuden usean vuoden kaikilta tai tietyiltä perheenjäseniltä, yleensä isiltä, mikä vaikeutti perheenjäsenten välistä kommunikaatiota. Äitien mukaan osa pojista pelkäsi vanhempinsa hylkäämistä ulostulon jälkeen ja erityisesti isien mahdollista kielteistä reaktiota ulostuloon.

Ä: Sit mä sitä omas mieles mietin, itkin, rukoilin ja toivoin siihen muutosta, mutta en mä voinu kertoa siitä kellekään. Just tää, etten mä tienny miten mun mies, vaikka ollaan oltu niin kauan naimisissa, niin miten hän sit suhtautuu siihen. Että sit meni tosiaan useampi vuosi, ennenkun tapahtu mitään sen lisäksi, että se oli vaan mun yksin tiedossani. (Ulostulosta kulunut viisi vuotta.)

Ä: Sit hän sano, että hän voi kyl olla tulemattakin kotiin, jos me ollaan sitä mieltä. Hetken mä olin ihan hiljaa ja sit me halattiin toinen toisiimme. Sanoin Pekalle, et se ois kaikkein kauhein asia mitä vois tulla kohdalle, et sä jättäisit viel meijät. Et ei kai se oo tarkoitus, jos sul on tämmönen. Et tottakai sää sit elät sen oman elämäs niinku sä sen parhaaks näät ja se täytyy sit meijänkin vaan hyväksyy. Ehkä se sit Pekallekin oli sellanen helpottava kokemus, kun hän sen sai kerrottu. Varmaan se on aika vaikee elää semmost kaksoiselämää, olettasin ainakii. (Ulostulosta kulunut 1,5 vuotta.)

Äitien mukaan perheiden isät aavistivat poikiensa homoseksuaalisuuden, jos pojilta puuttuivat heteroseksuaaliset seurustelusuhteet. Lisäksi äitien lisääntynyt kiinnostus homo-teemoja käsitteleviä ohjelmia ja kirjoituksia kohtaan lisäsivät isien aavistuksia poikiensa homoseksuaalisuudesta.

Ä: Hän (perheen isä) huomasi, et mä olin yhtäkkiä kiinnostunu kovasti tästä aiheesta (homoseksuaalisuudesta). Ja sitte jossaan vaihees, kun oltiin saunas hän sit sano mulle, että onko tuo Pasi lainkaan normaali. Ja mä sanoin, et mitä sä tarkoitat sillä, niin hän sit sano, et hän vaan ihmettelee, et kun on ton näkönen kaveri eikä oo tyttökaveria, et vaik meil on paljon tyttöjä kulkenu ja samaten poikia. Ja siitä sitten keskusteltiin siellä ja hän sano, et hän on sitä vaan seurannu ja kattonu. Ja mä sanoin, et kyl se näin on ja se oli pitkän aikaa semmonen kuuma peruna. (Ulostulosta kulunut viisi vuotta.)

Äitien mukaan tieto poikien homoseksuaalisuudesta oli järkytys monille isille, jotka kuitenkin halusivat tukea ja kannustaa poikiaan. Osallistujien mukaan isät saattoivat tuntea syyllisyyttä siitä, olivatko he viettäneet riittävästi aikaa poikiensa seurassa tai kannustaneet heitä perinteisiin miesten töihin.

Ä: Isä mietti sitä ja miettii varmasti vieläkin, et ei hänes viel semmosii piirteit oo ollu ja onko jommankumman suvus ollu tämmösii piirteit jollaa. Sitä ollaa mietitty, muttei me olla ainakaan päästy mihinkään varmuuteen, et meijän suvus ois ollu tämmöst tilannet, mut eihän niist mitään tiedä. Sitä varmaan miettii, et onko se ny jollakii kasvatussysteemil tai jollai sitte aiheuttanu, et on jotenkin liikaa naisten töihin hoputettu. Ja sitä on isä miettiny, ku Pekka ei oo koskaan ollu kiinnostunu noist autoremonteist, eikä tommosist töist mitä isä tekee aika paljo tuol askarteluhuonees, niin Pekka ei oo koskaan hänen kanssans viihtyny siellä. Isä miettii, et jos hän ei oo sit tarpeeks

mukaan ottanu ja sitä opettanu ja sen kans ollu, et jos se on jääny liiaks hänelt ilman huomioo. (Ulostulosta kulunut 1,5 vuotta.)

Äitien mukaan isien kielteinen suhtautuminen homoseksuaalisuutta kohtaan ilmeni siten, että he kieltäytyivät puhumasta siitä tai ajattelivat sen olevan sairaus. Jotkut heistä kyseenalaistivat muiden lastensa seksuaalisen identiteetin. Perinteisiä sukupuolirooleja kannattavien vanhempien oli vaikeinta hyväksyä poikiensa homoseksuaalisuus.

Ä: Tuleeko ne sitten miehelle nämä armeija-asiat sun muut, jotka on miehisii asioita? Ja jos ne sitten vaikuttavat, että pitäisi käydä kaikki miehiset kuviot läpi, et jos ne nyt tässä tapauksessa jääp ni. Ja yks näitä isän reaktioita oli sit siinä vaiheessa, kun tätä alkuun keskusteltiin, niin oli just tää, et millai nää muut lapset, että onko ne sitten normaaleja. (Ulostulosta kulunut viisi vuotta.)

Haastatteluista on havaittavissa perheiden isillä olleen äitejä rationaalisempi suhtautuminen poikiensa homoseksuaalisuuteen, kun taas äidit reagoivat siihen emotionaalisemmin. Osallistujien mukaan isät suhtautuivat usein kielteisesti perheen ulkopuolisille ulostuloon, mikä vaikeutti homoseksuaalisuuden hyväksymistä äideillä.

Ä: Hän (perheen isä) hyväksyy Mikon varmaan perheenjäsenenä ja poikanaan ja vakuuttaa kuinka paljon hän pitää siitä, mutta hän ei ehkä niin paljon halua mieltää sitä, vaan se hyväksytään tuollasena. Ja hänellä pistää vihaksi, kun ei ihmiset ymmärrä sitä, että siinä on hänen mielestään aina lääketieteellinen pohja olemassa tai selitys. (Ulostulosta kulunut 12 vuotta.)

Ä: Minulle se ei sillä tavalla ole vaikeeta. Meijän isä on sitä puolta, ettei pidä mennä kellekään kertomaan. Mä oisin voinut useammalle mun läheisemmälle kertoa, mulla on hyvin vähän sellasii läheisii, mutta olen isän takia jättänyt kertomatta. Mä en ole ottanut sitä puheeksi sen takia, että isä on arempi siitä. Se on yks syy, ettei sitä tarvitse toivottaa. (Ulostulosta kulunut kahdeksan vuotta.)

Äitien mukaan sisarten suhtautuminen veljiensä homoseksuaalisuuteen vaihteli sukupuolesta riippumatta. Haastatteluista ilmenee, että sisarusten oli joskus vaikea keskustella veljiensä homoseksuaalisuudesta, vaikka tiesivätkin siitä. Poikien homoseksuaalisuudesta keskustelemisen vaikeus voi liittyä siihen, ettei perheiden keskustelukulttuureihin sisältynyt lupaa jakaa perheenjäsenten yksityisiä asioita. Sisarusten käsitykset sukupuolirooleista ennustivat heidän reaktioitaan veljiensä ulostuloon. Sisarten oli vaikeampi hyväksyä vel-

jiensä homoseksuaalisuutta, jos he arvostivat perinteisiä sukupuolirooleja.

Ä: Pojat oli kyllä kauhuissaan molemmat, järkyttyneitä niisanotusti. Vanhin veli on nyt kyl kovast siit avartunu. Se on jännä, vaik perhe ois minkäläinen, nii kyl siit syntyy, et hänel on ollu tämmööst vähä naiset ja miehet, tämmönen stereotyyppi. (Ulostulosta kulunut kolme vuotta.)

Homoseksuaalisuus oli perheissä olemassa metatasolla ennen poikien ulostuloa, jonka jälkeen se realisoitui. Ääneen sanottu voimakkaita tunnelatauksia sisältävä sana voi muuttaa perheen keskustelukulttuuria siten, että henkilökohtaisista asioista voidaan jatkossa keskustella avoimemmin. Ulostulo saattoi aiheuttaa ristiriitaisia tilanteita perheissä, jos perheenjäsenillä ei ollut lupaa kertoa poikien homoseksuaalisuudesta perheiden ulkopuolella. Tässä aineistossa perheiden keskustelukulttuureihin sisältyi lupa jakaa henkilökohtaisia asioita perheenjäsenten kesken.

Ä: Loppujen lopuksi kaikki tämä mistä nyt puhutaan ja millai meillä eletään, ni se oikeestaan on just tän "Yhden illan pysäkin" jälkeen rakennettu tämä taito, taikka mahdollisuus keskustella. Et se johtu osittain siitä, et mä en osannu oikeen puhua. Ja nyt on tyttärellä ollu vaikeeta, kun kotona puhutaan näistä asioista niin häneltä lipsahtaa joskus vahingossa (kodin ulkopuolella). Hän oikeen pelästyy, et kauhee nyt mä meinasin sanoo jotain sellast, jota ei voikaan sanoo. Hän joutuu viel ehkä enempi just tämän meidän kotiolojen takia varomaan sanojaan tuolla ulkopuolella. (Ulostulosta kulunut viisi vuotta.)

Äitien käsitykset ihmisten kielteisestä suhtautumisesta homoseksuaalisuutta kohtaan esti heidän ulostuloaan perheiden ulkopuolisille. Homoseksuaalisuuden salaaminen ja puhumattomuus vaikeuttivat myös äitejä hyväksymästä poikiensa homoseksuaalisuutta. Äidit kokivat usein ihmisten utelut poikiensa seurusteluista ja naimisiinmenoista tunkeileviksi, vaikka heillä olikin tarve keskustella poikiensa homoseksuaalisuudesta perheiden ulkopuolisten ihmisten kanssa.

Ä: Se on se ympäristön huomioonottaminen, et kun siihen ihmiset kasvatettais ja ne osais ajatella, et sun ei tarvi ajatella muita ihmisiä vaan omaa ittees. Tietysti siis pitää huomioida toisen henkilön, mut tää on sellanen asia missä vois ajatella vain omaa itteesä. Se on joku yhteiskunnan sellanen muuri, joka on muurattu niin lujaa meidän ympärille ja malli miten siellä pitää olla ja minkälaisia ihmiset pitää olla. Ne pitää olla just tuossa muotissa ja kun huomaa, et ei siihen muottiin mahdukkaan niin se on mahoton paikka ensten ite ajatella, että voi olla erilainen. (Ulostulosta kulunut 12 vuotta.)

Jotkut osallistujista kysyivät pojiltaan lupaa kertoa näiden homoseksuaalisuudesta perheiden ulkopuolisille ihmisille ja valitsivat ulostulonsa kohteiksi henkilöitä, joiden olettivat suhtautuvan myönteisesti homoseksuaalisuuteen. Äidit kertoivat poikiensa homoseksuaalisuudesta myös silloin, jos eivät halunneet jonkun ihmisen kuulevan siitä muualta. Ihmisten suhtautuminen äitien ulostuloon oli enimmäkseen myönteistä.

Ä: On sellasia ihmisiä, jotka eivät ymmärrä sitä asiaa, et mul on ihan turha tästä puhua. Mut mä huomasin, et mä kattelin sellaset henkilöt, joita mä arvelin, että ne ymmärtävät tämän, eikä niiden välttämättä tarvinnu olla kovin tuttuja. Oikeestaan mä en oo saanu yhtään sellasta palautetta, et mun pitäis katua, et miks mä juttelen. Ehkä yks ainut tapaus on ollut tuttavapiirissä, et aina on saanut sitä kannustusta ja sellasta kannanottoa, et enemmän pitäis puhua näistä asioista. (Ulostulosta kulunut 12 vuotta.)

Useimmat äideistä voisivat osallistua homojen ja lesbojen vanhemmille suunnattuihin -ryhmiin. Äitien mukaan kynnys osallistua tällaiseen ryhmätoimintaan on yleisesti ottaen madaltunut, koska homoseksuaalisuudesta keskustellaan nykyään enemmän ja avoimemmin. Seta:n järjestämät tilaisuudet tarjosivat osalle tutkimuksen äideistä mahdollisuuden tustua lesbojen ja homojen vanhempiin.

Ä: Mä oon kokenu sen, että se (muiden vanhempien kanssa keskustelu) helpottaa, eikä oo yksin sen asian kans, eikä yksin sen lapsen kans. Kyllä mä oisin valmis varmaan (osallistumaan vanhempien ryhmään). Sitä mä en tiedä, mitä se aiheuttais meidän perhees, et siin vaihees voisi tulla laajemmaltikin tietoon. En tiedä mitä se aiheuttais täs perheen välis suhteis, mutta oisin itte valmis kyllä. Se vois olla, että ennen kun tällaseen ryhmään menisi, niin ensin itte pikkusen ehtis miettiä sitä ja sitte vasta. Mäkin kokisin mielekkäämpänä tavata vanhempia saatika terapeutin siinä vaihees. Mutta se, että kohtais saman kokeneita vanhempia, niin se ois helpompi. (Ulostulosta kulunut viisi vuotta.)

Äitien ulostulo sukulaisille ei ollut kovin yleistä, mutta oli todennäköisempää sukulaisien tuntiessa ennestään homoja tai lesboja. Ulostulo sukulaisille vaati äideiltä aikaa ja voimia, koska heidän suhtautumista homoseksuaalisuuteen oli vaikea ennustaa. Sukulaisten suhtautuminen äitien ulostuloon oli tässä aineistossa pääasiassa myönteistä.

Ä: Hänellä (äidin täti) jonkin näkönen tieto siitä asiasta oli. Hänen elämänsä on mahtunut paljon homotuttavuuksia, et hän jollain tavalla osas kaiken sen yhdistää, vaikei ollutkaan varmuutta eikä tienny, mut hän sen osas, niitten tuttavuuksien kautta mitä hänellä on ollut, ajatella, et Jari vois olla (homo). Heil on hirmu hyvät ja

lämpimät välit. Ja sitten miehen yhelle siskolle puhuin niin hyö osas kanssa ajatella, kun ovat tuolla suuremmissa maailmas ja olivat sitä mieltä, et siel on kasvamassa näitä lisää, et se ei jää tähän. Heillä on tällaset tuntosarvet, et hyö osaa kattoo, et lisää on tulossa. (Ulostulosta kulunut neljä vuotta.)

Äitien mukaan isien myönteinen suhtautuminen homoseksuaalisuuteen helpotti sen hyväksymistä ja siitä keskustelua. Poikien ulostulo mahdollisti keskustelukulttuurin muuttumisen avoimemmaksi perheenjäsenten muodostaessa uuden käsityksen homoseksuaalisuudesta. Osallistujien mukaan tällaisissa perheissä perheenjäsenten väliset suhteet lähentyivät ja lujittuivat entisestään.

Ä: Se on ollu hirveen tärkeä mulle se hänen (aviomiehen) reaktio. Hän sano, et hän tietää, et tämmöst on olemassa, ja hän on tavannu ihmisiä paljon ja on myös kokenu semmosia, jotka on esimerkiksi häneen suhtautunu sillä lail. Hänest ei tullu mitään semmost torjuntaa. Sil tuli vaan semmonen ymmärtäminen, et tämmöst nyt on, et se oli hirveen hieno juttu. (Ulostulosta kulunut kolme vuotta.)

Monet äideistä salasivat poikiensa homoseksuaalisuuden muilta perheenjäseniltä. Osallistujien mukaan pojat eivät aina halunneet homoseksuaalisuudesta puhuttavan isilleen pelätessään heidän kielteistä reaktiota ja mahdollista hylkäämistä. Äitien mukaan isät aavistivat poikiensa homoseksuaalisuuden äitien lisääntyneestä kiinnostuksesta homoteemoja kohtaan ja poikien heteroseksuaalisen seurustelusuhteen puuttumisesta. Isien tuntema syyllisyys liittyi siihen, olivatko he viettäneet riittävästi aikaa poikiensa kanssa tai kannustaneet heitä riittävästi perinteisiin miesten töihin. Perinteisiä sukupuolirooleja kannattavilla perheenjäsenillä oli muutenkin vaikeinta hyväksyä homoseksuaalisuutta. Poikien ulostulo mahdollisti perheiden keskustelukulttuurin muuttumisen avoimemmaksi aiheuttaen kuitenkin ristiriitaisia tilanteita silloin, jos perheenjäsenillä ei ollut lupaa keskustella poikien homoseksuaalisuudesta perheiden ulkopuolella. Isien myönteinen suhtautuminen poikiensa homoseksuaalisuuteen helpotti myös sen hyväksymistä äideillä. Äitien käsitykset ihmisten kielteisestä suhtautumisesta vaikeuttivat heidän ulostuloaan perheiden ulkopuolisille ihmisille ja samalla poikien homoseksuaalisuuden hyväksymistä, vaikka pääasiassa ihmiset suhtautuivat myönteisesti äitien ulostuloon. Äitien ulostulo ystävilleen oli sukulaisille ulostuloa yleisempää. Useimmat osallistujista pitivät lesbojen ja homojen vanhemmille suunnattuja ryhmiä sosiaalisen tuen kannalta hyödyllisinä.

4.4. KIRJALLISUUDEN JA MEDIAN MERKITYS ÄIDEILLE

Äitien käsitykset homoseksuaalisuudesta perustuivat kirjallisuuden ja median muokkaamiin mielikuviin, jotka sisälsivät psykoanalyttisten teorioiden tai geenitutkimusten näkökulmia. Äidit olivat tietoisia siitä, että homoseksuaalisuuden on kerrottu aiheutuvan liian läheisestä äidin ja pojan välisestä suhteesta sekä pojan etäisestä suhteesta isään. Äitien mediasta ja kirjallisuudesta saama tieto homoseksuaalisuudesta oli ristiriitaisuudessaan samalla helpottavaa ja hämmentävää.

Ä: Tässä lehtiartikkelissa, jossa nää homot tai lesbot, jotka oli ollu sen terapeutin luona, niin niillä oli ollu äiti-tyttösuhte, isä-poikasuhde kieroutuneita tai alkoholismia perheessä, et siinä se oli syynä siihen. Kun Jari oli täällä, niin mie sanoin, et kerro nyt avoimesti kumpi on vinksautanu meillä. No ei minust löyetty mitään sellasta mihin voitais just nyt vedota. Kun mie luin sitä, niin alko kelata, että minkälainen tää meillä on ollu, mutta en mie sit löytäny mitään sellasta yhtymäkohtaa. Jokaisella vanhemmalla on hätä sen lapsen puolesta ja tuntee sellasta tiettyä syyllisyyttä, että mitä on tehny väärin ja ennen kaikkea minulla oli hätä sen lapsen takia, et miten se selviää. (Ulostulosta kulunut neljä vuotta.)

Mediassa esiintyneet homojen ja lesbojen vanhemmat tarjosivat äideille mallin selviytymisestä ja auttoivat näin heitä rikkomaan perheissään homoseksuaalisuudesta keskustelemisen tabun. Lisäksi tällaiset vanhemmat helpottivat äitien tuntemaa yksinäisyyttä. Äitien mukaan helpottavimpia olivat sellaiset kirjoitukset ja ohjelmat, joissa heillä on mahdollisuus verrata kokemuksiaan kirjoittajan tai haastateltavan kokemusten kanssa.

Monet osallistujista olivat nähneet televisiosta erään homon äidin haastattelun ja saaneet sitä kautta paljon tukea ja rohkeutta. Äidit ottivat joskus yhteyttä julkisuudessa esiintyviin lesbojen ja homojen vanhempiin saaden sitä kautta tukea poikiensa homoseksuaalisuuden hyväksymiselle. Monet osallistujista olisivat halunneet tietää homoseksuaalisuudesta enemmän ennen poikiensa ulostuloa, jotta olisivat paremmin ymmärtäneet sitä. He toivoivatkin tulevaisuudessa enemmän keskustelua ja kirjallisuutta homoseksuaalisuudesta.

Ä: Jonkun verran luin kirjoja tai lehistä luin. Löysin jostain lehestä jopa jonkun homoseksuaalin äidin kirjoituksen. Oltiin vielä kylässä ja pyysin, et saanks mä tän lehen, en puhunu kenellekään mitä varten. Sen äidin tunteita luin siitä ja sitten mietin niitä omiani. (Ulostulosta kulunut 11 vuotta.)

Homojen ja lesbojen syrjintä loukkasi myös äitejä, jotka halusivat osallistua julkisuudessa käytyihin keskusteluihin homoseksuaalisuudesta. Samalla äidit saattoivat saada sosiaalista tukea. Pelko paljastumisesta ja ihmisten mahdolliset kielteiset suhtautuminen homoseksuaalisuuteen vaikeuttivat äitejä osallistumasta julkiseen keskusteluun homoseksuaalisuudesta.

Ä: Kyllä mä varmaan ittee kohtaan tunsin samanlaista, et miten mä pystyn taistelemaan tän asian puolesta, jos mulle tullaan siitä puhumaan ja sanomaan. Et mistä mä saan siihen sanat, miten mä puolustan sitä asiaa, koska en voinu mennä kuitenkaan niiden kans toisenlaisiin juttuihin. (Ulostulosta kulunut 11 vuotta.)

Kirjallisuuden ja median kautta saatu tieto homoseksuaalisuudesta oli äideistä helpottavaa, hämmentävää, ristiriitaista ja aktivoi syyllisyyttä äideissä. Jotkut äideistä osallistuivat julkiseen keskusteluun homoseksuaalisuudesta, antoivat haastatteluja medialle ja saivat samalla sosiaalista tukea. Mediassa esiintyneet lesbojen ja homojen vanhemmat tarjosivat äideille mahdollisuuden verrata kokemuksiinsa heidän kanssaan, lievittivät yksinäisyyttä ja auttoivat heitä suhtautumaan myönteisemmin itseensä, poikiensa homoseksuaalisuuteen ja omaan ulostuloon.

4.5. ÄITIEN SUHTAUTUMINEN HOMOSEKSUAALISUUTEEN ENNEN JA JÄLKEEN POIKIENSA ULOSTULON

Homoseksuaalisuudella ei ollut suurempaa merkitystä äideille ennen poikien ulostuloa, jos he eivät ennestään tunteneet homoja tai lesboja. Tällöin äidit ajattelivat homoseksuaalisuuden olevan henkilöstä itsestään riippuvaa tai henkilökohtainen valinta. Lisäksi kielteiset mielikuvat ja asiallisen tiedon puute homoseksuaalisuudesta muokkasivat joidenkin osal-

listujien mielikuvia kielteisiksi homoista ja lesboista.

Ä: Kun mä oon saanut Mikon, nii silloin ei ollu mitään yleistä tietoo (homoseksuaalisuudesta). Niille ajatuksilleen ei ole edes osannu sanoo nimee, et ei silloin ole puhuttu homoista ja lesboista, ei ole tiennyt mitä ne on. Ainut ehkä 60-luvun puolessavälissä, että ne on jotain rikollisia, jotka pistetään linnaan, et se on ollu se yhteiskunnan taholta tullut tieto. (Ulostulosta kulunut 12 vuotta.)

Joidenkin osallistujien mielikuvat sisälsivät ennen poikien ulostuloa käsityksen homoseksuaalisuuden harvinaisuudesta sekä siitä, että lesbot ja homot ovat epänormaaleja ja yliseksuaalisia ihmisiä. Jotkut äideistä mielsivät heidät narkomaaneiksi ja rikollisiksi.

Ä: Mä ajattelin, et se on hyvin harvinainen asia. Ja sitä ajatteli, et ne on vaa tämmöset vähä epämääräisemmät persoonat, jotka on semmosii, et ei ajatellu, et tavallisen näköset ihmiset vois olla. Sen liitti jonnekin ton alamaailmaan, huumeisiin ja kaikkee epämääräsee. Sitä kuvittelee, et se ei ainakaan tavallisis ihmisis niin yleisesti ole. Aika yllättävää oli kyl se asia yleensäkin, et sitä on niin paljon. (Ulostulosta kulunut 1,5 vuotta.)

Äidit hyväksyivät helpommin poikiensa homoseksuaalisuuden, jos he ennestään tunsivat yhteisössään hyväksytyjä lesboja tai homoja. Lisäksi julkisuudessa esiintyneet lesbot ja homot auttoivat osallistujia hyväksymään poikiensa homoseksuaalisuuden tarjoten mielikuvan siitä, että Suomessa on mahdollista julkisesti elää homona tai lesbona.

Ä: Silloin nuoruudesa, olikohan se elämäni 30-luvulla, oli sellanen kuuluisa homopari. Ne oli sillai tuttuja ja tää tiedettiin ja me tavattiin niitä. Ei nyt mitenkään hirveesti, mutta kuitenkin, et ne oli vuostolkulla aina yhdessä ovat varmaan tähän päivään asti. Kun tällanen kulttuurihahmo täällä elää, niin jollakin tavalla se niiden elämä, miten he on pystyny sen rakentamaan itelleen ja se oli hyväksyty juttu, niin se kans autto siinä tilanteessa, et on voinu elää tällä tavalla jo 50-luvulla suomalaisessa yhteiskunnassa, et sitä ei oo mikään paaria välttämättä, jota kaikki kauhistelee. (Ulostulosta kulunut kolme vuotta.)

Äitien oli vaikea mieltää poikiaan homoseksuaalisten stereotyyppien luomiin mielikuviiin. Ensijärkytyksen jälkeen äitien mielikuvat homoista realisoituvat vähitellen ja suhtautuminen poikien homoseksuaalisuuteen muodostuu ajan kuluessa arkisemmaksi. Osallistujat kokivat helpottavana sen, että he saivat ulostulon myötä epämääräisille tunteilleen käsitteen homoseksuaalisuus, jolla he pystyivät kommunikoimaan. Äitien ja poikien suhteet poikien ulostulon jälkeen säilyivät ennallaan tai muuttuivat avoimemmiksi. Jotkut äideistä

olisivat toivoneet enemmän keskusteluja pokiensa kanssa siinä vaiheessa, kun ymmärsivät tilanteen muuttumattomuuden.

Ä: Se on yks ominaisuus ja Mikko on mahtava perheenjäsen ja ihminen. Ei sitä enää edes kiinnitä huomioon eikä mieltä, et se on tullu sillä tavalla luonnolliseksi asiaksi. Mä oon monasti miettiny sitä, et onko se tosi, et mä oon hyväksyny ton asian, niin yhtenä esimerkkinä: homo on niin outo sana suomen kielessä, et kun sen on kerran omasta suusta sanonu niin se on jääny jotenkin kaikumaan tai siin on joku ihmeellinen. Nyt, kun siitä on keskustellu ja sitä on luonnollisesti käyttäny, niin se on vain yks sana siellä suomen kielessä. Mä oon ajatellu, et kyllä mä varmaan oon hyväksyny, kun se ei enää jää korvien väliin kaikumaan. (Ulostulosta kulunut 12 vuotta.)

Tässä aineistossa äidit kokivat poikiensa homoseksuaalisuuden hyväksymisen kasvattavana prosessina, joka auttoi heitä ymmärtämään ja hyväksymään erilaisuutta. Äitien kiinnostus homoseksuaalisuutta kohtaan lisääntyi samalla, kun heidän ihmiskäsityksensä muuttui kokonaisvaltaisemmaksi ja ihmisten erilaiset ominaisuudet paremmin hyväksyväksi.

Ä: Mä just sitä, et katsois kokonaisvaltaisesti sitä lastaan, että ei sitä voi yhtä ominaisuutta yksinään kattoo. Äidin tehtävä ei oikeestaan oo tuomita, vaan tukee ja kattoo, et tulevaisuuteen pääsis syntymään ihmissuhde ja hyväksyä se. Koska torjumalla tää, mistä voi tetysti aatella, et sitä torjuu täs lapsessa vaan tän ominaisuuden, et sehän ei oo taas se kokonaisvaltaisuus siinä. Ja torjumalla sen lapsen, niin siitähän ei saa mitään hyvää aikaan, et kuitenkin se on sen lapsen elämästä kysymys. (Ulostulosta kulunut kolme vuotta.)

Poikien ystäväpiiriin tutustuminen auttoi äitejä muodostamaan realistisemmän ja myönteisemmän mielikuvan lesboista ja homoista helpottaen samalla heidän epätietoisuuttaan poikiensa sosiaalisista suhteista. Osa haastateltavista antoivat sosiaalista tukea poikiensa seurustelukumppaneille, jos heillä ei ollut mahdollisuutta keskustella homoseksuaalisuudestaan vanhempiensa kanssa.

Ä: Olen oppinut huomaamaan, että homot elää ihan samalla lailla, ettei ne ole sen seksuaalisempia, ne elää normaalia elämää kuin muutkin ihmiset, niil on vain seksuaalisuus erilaista. Siinä ollaan samaa sukupuolta ja heterosuhteissa ollaan eri sukupuolta, mut kaikki opiskelut ja talousasiat hoidetaan samalla tavalla kuin heterosuhteissa. Mä oon huomannu sen, että näissä homosuhteissa on ihan samanlaisia rakkaussuruja kuin heterosuhteissakin, hyvin vaikeita ratkaisuja. Mä oon niihinkin joutunu ottamaan osaa sillä tavalla, että oon huomannu kuinka vaikeita ne voi olla ne erot, että semmosia voimakkaita tunteita. Tää asia on kasvattanu mua paljon ja opettanu ymmärtämään erilaisia ihmisiä ja erilaisuutta. (Ulostulosta kulunut kahdeksan vuotta.)

Yleensä äidit suhtautuivat myönteisesti poikiensa seurustelusuhteisiin, mutta osa heistä toivoi poikiensa seurustelevan mieluummin naisten kuin miesten kanssa. Poikien seurustelusuhteet saattoivat äideistä tuntua oudoilta ja tällöin heräsivät kysymykset homosuhteiden luonnollisuudesta, miten suhtautua poikien seurustelukumppaneihin, millä tavalla nimittää heitä ja pitäisikö seurustelukumppanit kutsua sukujuhliin. Voidaan sanoa, että äidit hyväksyivät poikiensa homoseksuaalisuuden erottaessaan omat tunteet poikiensa tunteista ja ymmärtäessään, että kysymys on poikien elämästä.

Ä: Jari rupesi olemaan avoimempi, et Jari rupes kertomaan, et on rakastunut. Tietysti se tuntu vähän oudolta, mutta puhelimeen sanoin, että aiku kivaa. Olin toisaalta ilonenkin, että hänellä on joku tämmönen tunne tai joku minkä takia elää. Et se ei oo pelkkää sitä, et mie menestyn opinnoissa. Silloin, kun Jari ilmoitti, et hän on rakastunu, se oli kauheen onnellinen. Ja sen tunsu, et nyt mennään jossain helkutin kovaa. Toisaalta se tuntu hirmu hienolle. Must ois kauheeta semmonen, jos ihminen ei tuntis mitään tällasia. Vaikka se kohde onkin se sama sukupuoli niin eihän se tunne varmasti muutu, et ihan samalla tavalla se tunne on, et jos mie rakastuisin johonkin ja koska itellä välillä tuntuu, et ei oo mitään tallasia. (Ulostulosta kulunut neljä vuotta.)

Äitien mielikuvat homoseksuaalisuudesta olivat monesti kielteisemmät ja heidän oli vaikeampi hyväksyä homoseksuaalisuutta, jos eivät ennestään tunteneet homoja tai lesboja. Poikien ystäväpiiriin tutustuminen auttoi äitejä muodostamaan realistisemmän ja myönteisemmän käsityksen lesboista ja homoista. Tässä aineistossa äitien suhde poikiinsa muuttui avoimemmaksi tai pysyi ennallaan poikien ulostulojen jälkeen. Äidit hyväksyivät poikiensa homoseksuaalisuuden erottaessaan omat tunteet poikiensa tunteista ja hyväksyessään homoseksuaalisuuden osaksi poikiensa elämää. Osallistujat kokivat poikiensa homoseksuaalisuuden hyväksymisen kasvattavana prosessina, jossa ihmiskäsitys voi muuttua kokonaisvaltaisemmaksi.

5. TULOSTEN TARKASTELU

Poikien ulostulo äideilleen ajoittui kodista irtaantumiseen tai seurustelusuhteen alkuun, mikä kuvastaa poikien seksuaali-identiteetin varmentumista. Kodista irtaantuminen on ulostulon ajankohtana pojille turvallinen, koska silloin mahdolliset hylkäämiseen liittyvät pelot eivät ole niin voimakkaat ja lisäksi mahdollinen parisuhde sekä homoseksuaalinen vertaisryhmä edustavat heille jo uutta perhettä. Poikien ulostulo äideilleen voi tapahtua suoraan kertomalla, äitien kysymänä tai epäsuorasti kirjeiden ja muiden viestien välityksellä.

Äidit voivat aavistaa poikiensa homoseksuaalisuuden, mutta torjuvat sen välttyäkseen heteroseksististen odotusten ja epäilyn tuottamalta ristiriidalta. Tällaiset aavistukset perustuivat usein äitien käsityksiin sukupuolirooleista, joihin voidaan lapsuudessa liittää poikien ja tyttöjen leikit sekä myöhemmin heteroseksuaalisen seurustelusuhteen puuttuminen. Isät voivat aavistaa poikiensa homoseksuaalisuuden myös äitien lisääntyneestä kiinnostuksesta homoseksuaalisuutta käsitteleviä artikkeleita, ohjelmia ja kirjallisuutta kohtaan. Tässä tutkimuksessa äidit saivat tietää poikiensa homoseksuaalisuudesta isää ennen. Äitien oli vaikeampi hyväksyä poikiensa homoseksuaalisuutta, jos eivät ennestään tunteneet lesboja tai homoja.

Tämän tutkimuksen tulosten perusteella voidaan päätellä, että äidit käyvät läpi poikiensa homoseksuaalisuuden hyväksymiseen liittyvän prosessin. Siinä on kysymys irralliselta ja vieraalta tuntuvan homoseksuaalisuuden integroimisesta äitien aiempiin mielikuviin pojistaan ja samalla aiempien mielikuvien muuttaminen paremmin todellisuutta vastaaviksi. Äidit yrittivät sovittaa poikiinsa aiemmin omaksumiaan käsityksiä homoseksuaalisuudesta, jotka olivat monesti kielteisiä. Tämän vuoksi äidit saattavat yrittää muuttaa poikiaan, vaikka muutoksen tulisi tapahtua äitien käsityksissä homoseksuaalisuudesta.

Poikien ulostulo aiheuttaa äideissä yleensä vastarintaa, jolloin he voivat tuntea voimattomuutta ja kieltää homoseksuaalisuuden, etsiä sille parannuskeinoja ja uskotella sen olevan tilapäistä. Äitien voi olla vaikea luottaa poikiensa elämänvalintoihin ja nähdä niitä

vastuullisina etenkin, jos pojat ovat ulostulovaiheessaan nuoria ja irtaantumisprosessi vanhemmista on vielä kesken. Muutoksen vastarinta luo tuskaa äideille.

Poikien ulostulo vanhemmilleen on todennäköisempää perheissä, joiden keskustelukulttuuriin sisältyy lupa jakaa henkilökohtaisia asioita. Ulostulo voi muuttaa perheiden keskustelukulttuuria avoimemmaksi ja aiheuttaa ristiriitaisia tilanteita, jos perheenjäsenillä ei ole lupaa keskustella perheiden ulkopuolella. Tällöin salaamiseen liittyvä yksinäisyys ja ahdistus voivat olla hyvinkin voimakkaita. Isän myönteinen suhtautuminen poikansa homoseksuaalisuuteen voi helpottaa sen hyväksymistä perheessä ja siitä keskustelua. Homoseksuaalisuudesta puhumattomuus perheissä voi kuvastaa siihen liittyvää häpeää, jonka taustalla voi olla äidin pettymys poikaansa. Vanhempien toteutumattomat odotukset ovat monesti turhauttavia aktivoiden vihaa, joka saattaa johtaa lapsen hylkäämiseen.

Poikien homoseksuaalisuuden herättämä syyllisyys äideissä on keskeinen tunne, joka voi olla homoseksuaalisuuteen liittyvän häpeän sekä puhumattomuuden taustalla. Syyllisyys voi sisältää heteroseksistisen käsityksen, jossa lapsen seksuaalinen identiteetti perustuu kasvatukseen. Syyllisyyteen liittyy myös äitien pelko homoseksuaalisuuden paljastumisesta ja muiden tuomitsemisesta. Vanhemmat voivat kokea epävarmuutta ja riittämättömyyttä kasvattajina, syytellä toisiaan sekä miettiä mitä olisivat voineet kasvatuksessaan tehdä toisin.

Äidit voivat helpottaa syyllisyyttään käyttämällä hyvittelymekanismia, jossa ovat hyvin saallivia poikiensa elämänratkaisuja ja -valintoja kohtaan. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että he olisivat hyväksyneet poikiensa homoseksuaalisuuden. Syyllisyys voi myös helpottua, jos perheissä on useampia lapsia, jolloin kasvatuksen seurauksia vertaamalla voidaan todeta, ettei kaikista lapsista tullut homoja tai lesboja. Tällöin homoseksuaalisuudella on vertailussa negatiivinen merkitys. Uskonnollisilla äideillä usko voi tarjota mahdollisuuden mieltää homoseksuaalisuus Jumalan luomaksi ominaisuudeksi ja Jumalan tahtoon perustuvaksi kohtaloksi.

Tässä tutkimuksessa monet isät suhtautuvat äitien mukaan äitejä rationaalisemmin poikiensa ulostuloon, mutta tuntevat myös syyllisyyttä poikiensa homoseksuaalisuudesta. Isien syyllisyysteemaan sisältyy se, ovatko he viettäneet riittävästi aikaa poikiensa kanssa tai kannustaneet heitä riittävästi perinteisiin miesten töihin. Perinteisiä sukupuolirooleja arvostavilla perheenjäsenillä on vaikeinta hyväksyä homoseksuaalisuutta. Tämä tekee

poikien paljastumisenpelon ymmärrettäväksi ulostulo edustaessa perheessä sitä, että homoina pojat ovat feminiinisiä tai epäonnistuneita miehinä. Isien suhtautumista poikiensa homoseksuaalisuuteen pitäisi tutkia heitä haastettelemalla.

Äidit reagoivat poikiensa ulostuloon itkulla, joka voi tuskan ohella kuvastaa helpotusta, jossa epämääräisille tunteille saadaan sanallinen ilmaisu. Äitien voi olla ulostulon jälkeen vaikeaa hahmottaa kokonaisuutta poikiensa persoonallisuudessa homoseksuaalisuuden saadessa ylikorostuneen merkityksen. Homoseksuaalinen identiteetti nähdään ikään kuin irrallisena siitä mielikuvasta, joka äideillä on pojistaan ollut.

Heteroseksismi luo äideille odotuksia ja toiveita poikiensa tulevaisuudesta - avioliitosta ja lastenlapsista, kun taas poikien ulostulo rikkoo tällaiset odotukset. Poikien homoseksuaalisuus symboloi äideille menetystä, jolloin heidän on luovuttava mielikuvistaan ja muodostettava uudenlaisia odotuksia poikiensa tulevaisuudesta. He toivovat poikien tuntevan tasavertaisuutta muiden ihmisten seurassa ja ihmissuhteiden pysyvän kunnossa.

Ulostulon myötä osa pojasta ikään kuin kuolee, ja hän voi tuntua äidistä vieraalta. Vierauden tunteeseen voi liittyä vihaa erilaisuutta kohtaan etenkin, jos äideillä ei ole tuttavapiirissään homoja tai lesboja. Poikien ystäväpiiriin tutustuminen voi auttaa äitejä muodostamaan realistisemmän käsityksen homoista ja lesboista sekä heidän parisuhteistaan.

Poikien ulostuloa seuraa äitien suruprosessi. Äitien suruprosessia ja homoseksuaalisuuden hyväksymisprosessia voivat helpottaa median ja kirjallisuuden kautta saatu asiallinen tieto homoseksuaalisuudesta kuitenkin niin, että tunteita on ehditty jo jonkin verran käsitellä ennen kognitiivista lähestymistä. Äitien saama tieto poikiensa homoseksuaalisuudesta on monesti ristiriitaista ollen samalla helpottavaa ja hämmentävää. Ihmiset suhtautuvat tutkimustuloksiin usein kriitikittömästi ja pitävät tutkijoita auktoriteetteina, joiden sana on totta. Onkin sattumaa millaisiin tutkimustuloksiin äidit saavat median välityksellä tutustua. Median merkitys vanhemmille onkin suuri, koska sen välittämä tieto ja mielikuvat homoseksuaalisuudesta saattavat olla ainoa tietolähde heille, jos he eivät osaa tai uskalla hakea tietoa ja tukea muualta.

Äitien ulostulo ystävilleen on sukulaisille ulostuloa yleisempää ja vaikuttaakin siltä, että pojan homoseksuaalisuuden myötä etenkin sukulaisten kielteistä suhtautumista vanhempien kasvattajuuteen pelätään eniten. Pääasiassa ihmiset suhtautuvat kuitenkin empaattisesti

äitien ulostuloon.

Lesboihin ja homoihin verrattuna vanhempien on vaikeampaa löytää vertaisryhmää eli muita saman kokeneita vanhempia. Yhteiskunnan tulisikin aktiivisemmin tarjota asiallista tietoa ja ammattitaitoisesti vedettyjä vanhempienryhmiä. Sosiaalinen tuki auttaa selvittämään äitien tunteita sekä ajatuksia ja erityisesti saman kokeneiden vanhempien tuki on koettu helpottavana. Etenkin mediassa esiintyneiden vanhempien haastattelut ovat merkittävässä asemassa, jos äidit eivät tunne saman kokeneita vanhempia. Jotkut äideistä voivat löäytää heteroseksismistä kielteisiä merkityksiä ja ajatella, ettei heidän tarvitse kantaa huolta lapsenlapsista ja kohdata mahdollisia avioeroja.

Suru, itsesääli, ryhdistäytyminen ja myönteisten puolien löytäminen homoseksuaalisuudesta kuuluvat prosessiin, jossa äidit vähitellen hyväksyvät poikiensa homoseksuaalisuuden myöntäessään tosiasian, etteivät voi muuttaa poikiaan, vaan omia käsityksiään. Homoseksuaalisuuden hyväksyminen on auttanut äitejä laajentamaan ihmiskäsitystään sekä ymmärtämään poikiensa persoonallisuutta ja elämää syvemmin. Äitien suhteet poikiinsa voivat muuttua avoimmiksi ulostulon jälkeen ja moni asia poikien aiemmasta käyttäytymisestä voi selkiintyä. Äidin on erotettava toisistaan poikien tulevaisuuteen liittyvät odotukset ja tunteet poikien vastaavista. Äidin on ikään kuin annettava pojalleen ja itselleen anteeksi saavuttaakseen sisäisen rauhan.

Homoseksuaalisuuden hyväksyminen pojissa on auttanut äitejä tunnistamaan heteroseksismiä ja vähentänyt heidän oletuksia ihmisten parisuhteiden luonteista. Äidit joutuvat usein perustelemaan poikiensa heteroseksuaalisten parisuhteiden puuttumista ja näin ylläpitämään sekä vahvistamaan heteroseksismiä joko valehtelemalla tai sivuuttamalla kiusalliset kysymykset. Hyväksymisprosessi voi vahvistaa äitien itsetuntoa sekä antaa heille selviytymisen tunteen, jonka jälkeen heillä on voimavaroja selviytyä kriiseistä jatkossakin. Olisi mielenkiintoista tietää millaisia teemoja lesbojen vanhemmat nostaisivat esille kertoessaan suhtautumisestaan tytärtensä lesbouteen.

Useilla homoseksuaalisuutta käsittelevillä tutkimuksilla on ollut ikäviä seurauksia lesboille, homoille sekä heidän vanhemmilleen. Ne ovat vaikeuttaneet homoseksuaalisen identiteetin näkemistä vaihtoehtoisena mallina heteroseksuaaliselle identiteetille ja ovat tukeneet homoseksuaalisuuden medikalisoitua. Homoseksuaalisuutta ei pidetä nykyään sairautena, mutta vanha kiista homojen ja lesbojen sairaudesta on saanut uuden muodon.

Uusmedikalisoinnissa käydään väittelyä siitä, ovatko homojen ja lesbojen vanhemmat syylistyneet kasvatuserheisiin.

Monet lesbojen ja homojen perhetaustatutkimuksista väittävät vanhempien vaikuttavan kasvatuksellaan lastensa seksuaalisuuden kehittymiseen, eivätkä huomioi riittävästi lasten ja vanhempien välistä vuorovaikutuksellista suhdetta. Tutkimusten tulokset ovat olleet keskenään ristiriitaisia ja ovat jakaneet tutkijat kahteen leiriin - niihin, jotka yrittävät tieteellisin menetelmin selvittää homoseksuaalisuuden olemusta ja niihin, jotka ovat päättäneet homoseksuaalisuuden olevan sairaus tai käyttäytymishäiriö, jonka vanhemmat ovat saaneet kasvatuksellaan aikaan.

Suuri osa perhetaustatutkimuksista ovat tunneperäisiä, metodologisesti kyseenalaisia ja vinoutuneeseen otokseen perustuvia. Tutkimuksia lukiessa tulee mieleen, että ne ovat kuin projektiivisiä testejä tutkijoille, jotka näkevät niissä asioita, joita haluavat niissä näkevän ja heijastavat tai ovat heijastamatta niihin heteroseksismiään.

Lesbojen ja homojen vanhempia käsittelevät tutkimukset on suoritettu joko haastattelemalla lesboja ja homoja tai heidän vanhemmiltaan on kerätty tietoja kyselylomakkeilla. Vain harvoissa tutkimuksissa tutkijat ovat haastatelleet vanhempia henkilökohtaisesti ja kysyneet heidän mielipiteitään ja kokemuksiaan lastensa homoseksuaalisuudesta. Suomessa ei ole aiemmin tutkittu homoseksuaalisuutta vanhempien näkökulmasta, mikä saattaa selittyä suomalaisen homoseksuaalisuutta käsittelevän tutkimuskulttuurin nuoresta iästä.

Ilmeisesti haastattelun käyttäminen tiedonhankintamenetelmänä lesbojen ja homojen vanhempia käsittelevissä tutkimuksissa voi tutkijoista tuntua vaikealta tai pelottavaltakin. Vanhempien löytäminen tutkimuksiin ja ennen kaikkea haastateltaviksi on myös vaikeaa. Tutkittavien joukko on haastateltavien osalta jo valikoitunutta, jolloin vaikeimpia vanhemmille ulostulon seurauksia on hankala tutkia vanhempien näkökulmasta.

Nuorten itsemurhakäyttäytymistä käsittelevien tutkimustulosten kytkeytyminen nuorten vanhemmille paljastumisenpelkoon on huolestuttavaa luettavaa ja sitä tulisi tutkia enemmän. Yhteiskunnassa pitäisi keskustella laajemmin heteroseksismin homoseksuaalisuutta syrjivästä asenteesta ja tehdä ihmiset tietoisemmiksi heteroseksismin olemassaolosta ja sen seurauksista. Olisi mielenkiintoista tietää heteroseksismin muutoksista yhteiskunnassa, jossa lesbojen ja homojen parisuhteiden virallistaminen ja lasten adoptio olisivat mahdollisia. Tällöin vanhempien ei tarvitsisi luopua odotuksistaan lastenlapsista ja "avioliitosta".

Muutokset lainsäädännössä helpottaisivat lukuisten ihmisten elämää seksuaalisen identiteetin, vanhempien syyllisyyden, häpeän ja menetysten osalta, kunnes vähitellen voitaisiin luopua heteroseksismin käsitteestä. On vaikea arvoida hyväksyvätkö vanhemmat täysin lastensa homoseksuaalisuuden tai onko sen totaalinen hyväksyminen edes mahdollista yhteiskunnassa, jonka arvot ovat sen jäsenten arvojen summa.

LÄHTEET

- Aguero, J. E., Bloch, L. & Byrne, D. (1984) Relationships among sexual beliefs, attitudes, experiences and homophobia. *Journal of Homosexuality*, 10 (1/2), 95-107.
- Anderson, D. (1987) Family and peer relations of gay adolescents. *Adolescent Psychiatry*, 14, 162-178.
- Bernstein, B. E. (1990) Attitudes and issues of parents of gay men and lesbians and implications for therapy. *Journal of Gay and Lesbian Psychotherapy*, 1 (3), 37-53.
- Berzon, B. (1979) Telling the family you're gay. In Berzon, B. & Leighton, R. (Eds.), *Positively gay. New approaches in gay life*, (pp. 67-78). Millbrae: Celestial Arts.
- Borhek, M. V. (1983) *Coming out to parents: a two way survival guide for lesbians and gay men and their parents*. New York: Pilgrim.
- Borhek, M. (1988) Helping gay and lesbian adolescents and their families: a mother's perspective. *Journal of Adolescent Health Care*, 9, 123-128.
- Bozett, F. (1987) *Gay and lesbian parents*. New York: Praeger.
- Cass, V. C. (1979) Homosexual identity formation: a theoretical model. *Journal of Homosexuality*, 4 (3), 219-235.
- Cohen, C. & Stein, T. (1986) *Reconceptualizing individual psychotherapy with gay men and lesbians. Psychotherapy with lesbians and gay men*. New York: Plenum.
- Coleman, E. (1982) Developmental stages of the coming out process. *Journal of Homosexuality*, 7 (2/3), 31-43.
- Collins, L. & Zimmerman, N. (1983) Homosexual and bisexual issues. *Family Therapy Collection*, 5, 82-100.
- Cramer, D. W. & Roach, A. J. (1988) Coming out to mom and dad: a study of gay males and their relationships with their parents. *Journal of Homosexuality*, 15 (3/4), 79-91.

- DeVine, J. (1984) Systemic inspection of affectional preference orientation and family of origin. *Journal of Social Work and Human Sexuality*, 2 (2/3), 9-17.
- Fairchild, B. (1979) For parents of gays and lesbians: a fresh perspective. In Berzon, B. & Leighton, R. (Eds.), *Positively gay. New approaches in gay life*, (pp. 79-90). Millbrae: Celestial Arts.
- Fairchild, B. & Hayward, N. (1979) Now that you know: what every parent should know about homosexuality. New York: Harvester/Harcourt, Brace, Jovanovich.
- Freund, K. & Blanchard, R. (1983) Is the distant relationship of fathers and homosexual sons related to the sons' erotic preference for male partners, or to the sons' atypical gender identity, or to both? *Journal of Homosexuality*, 9 (3), 7-25.
- Friedman, R. C. & Downey, J. I. (1994) Special article - homosexuality. *New England Journal of Medicine*, 331 (6), 923-930.
- Gonsiorek, J. C. (1977) Psychological adjustment and homosexuality. *JSAS Catalog of Selected Documents in Psychology*, 7 (45), 1478.
- Grönfors, M., Haavio-Mannila, E., Mustola, K. & Stålström, O. (1985) Esitietoja homo- ja biseksuaalisten ihmisten elämäntavasta ja syrjinnästä. Teoksessa K. Sievers & O. Stålström (toim.), *Rakkauden monet kasvot*, (s. 132-160). Espoo: Weilin & Göös.
- Hammelman, T. L. (1993) Gay and lesbian youth: contributing factors to serious attempts or considerations of suicide. *Journal of Gay and Lesbian Psychotherapy*, 2 (1), 77-89.
- Hammersmith, S. K. (1987) Sociological approach to counseling homosexual clients and their families. *Journal of Homosexuality*, 14 (1/2), 173-190.
- Hendin, H. (1992) Suicide among homosexual youth. *American Journal of Psychiatry*, 149, 1416-1417.
- Herdt, G. H. (Ed.) (1989) *Gay and lesbian youth*. New York: Haworth.
- Herdt, G. H. & Boxer, A. (1993) *Children of horizons*. Boston: Beacon.
- Hetrick, E. S. & Martin, A. D. (1987) Developmental issues and their resolution for gay and lesbian adolescents. *Journal of Homosexuality*, 14 (1/2) 25-43.
- Hirsjärvi, S. (1981) Aspects of consciousness in child rearing. University of Jyväskylä. *Studies in education, psychology and social research*, 43.

- Holtzen, D. W. & Agresti, A. A. (1990) Parental responses to gay and lesbian children: differences in homophobia, self-esteem, and sex-role stereotyping. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 9 (3), 390-399.
- Håkansson, P. A. (1987) *Längtan och livsform. Homsexuellas situation i ett heterosexuellt samhälle*. Lund: Grahns Boktryckeri.
- Kahn, M. J. (1991) Factors affecting the coming out process for lesbians. *Journal of Homosexuality*, 21 (3), 47-70.
- Kohn, M. L. (1977) *Class and conformity: a study in values* (2nd ed.). Chicago: University of Chicago.
- Kourany, R. (1987) Suicide among homosexual adolescents. *Journal of Homosexuality*, 13 (4), 111-117.
- Latokangas, P. (1994) *Tie hämmennyksestä sitoutumiseen: homomiehen identiteetti-kehitys*. Helsinki: SETA.
- Lydecken, K. (1985) Ammattiauttaja ja homoseksuaalisuuden hyväksyminen perheessä. Teoksessa K. Sievers & O. Stålström (toim.), *Rakkauden monet kasvot*, (s. 270-285). Espoo: Weilin & Göös.
- Mac Donald, A. P. jr. & Games, R. G. (1974) Some characteristics of those who hold positive and negative attitudes toward homosexuals. *Journal of Homosexuality*, 1 (1), 9-27.
- Martin, A. D. & Hetrick, E. S. (1988) Stigmatization of the gay and lesbian adolescent. *Journal of Homosexuality*, 15 (1/2), 163-183.
- Mc Cubbin, H. & Patterson, J. (1983) Family stress process: the double ABCX model of adjustment and adaptation. *Marriage and Family Review*, 6 (1/2), 7-37.
- McGill, M. E. (1985) *McGill report on male intimacy*. New York: Holt, Rinehardt & Winston.
- Milic, J. H. & Crowne, D. P. (1986) Recalled parent-child relations and need for approval of homosexual and heterosexual men. *Archives of Sexual Behavior*, 15, 239-246.
- Millham, J. & Weinberger, L. E. (1977) Sexual preference, sex role appropriateness, and restriction of social access. *Journal of Homosexuality*, 2 (4), 343-357.
- Morin, S. F. (1977) Heterosexual bias in psychological research on lesbianism and male

- homosexuality. *American Psychologist*, 32, 629-637.
- Morin, S. F. & Garfinkle, E. M. (1978) Male homophobia. *Journal of Social Issues*, 34 (1), 29-47.
- Myers, M. F. (1982) Counseling the parents of young homosexual male patients. *Journal of Homosexuality*, 7 (2/3), 131-143.
- Neisen, J. H. (1987) Resources for families with a gay/lesbian member. *Journal of Homosexuality*, 14 (1/2), 239-251.
- Neisen, J. H. (1990) Heterosexism: redefining homophobia for the 1990s. *Journal of Gay and Lesbian Psychotherapy*, (1) 3, 21-35.
- Neisen, J. H. (1993) Healing from cultural victimization: recovery from shame due to heterosexism. *Journal of Gay and Lesbian Psychotherapy*, 2 (1), 49-63.
- Pilisuk, M. & Parks, S. (1983) Social support and family stress. *Marriage and Family Review*, 6 (1/2), 137-156.
- Robinson, B. E., Walters, L. H. & Skeen, P. (1989) Response of parents to learning that their child is homosexual and concern over AIDS: a national study. *Journal of Homosexuality*, 18 (1/2), 59-80.
- Ross, M. W. (1980) Retrospective distortion in homosexual research. *Archives of Sexual Behavior*, 9, 523-531.
- Ross, M. W. (1985) Mitä homoseksuaalisuus on - tieteellisiä näkökantoja. Teoksessa K. Sievers & O. Stålström (toim.), *Rakkauden monet kasvot*, (s. 161-190). Espoo: Weilin & Göös.
- Ross, M. W. & Arrindell, W. (1988) Perceived parental rearing patterns of homosexual and heterosexual men. *Journal of Sex Research*, 24, 275-281.
- Royse, D. & Birge, B. (1987) Homophobia and attitudes towards AIDS patients among medical, nursing, and paramedical students. *Psychological Reports*, 61, 867-870.
- Savin-Williams, R. C. (1989) Coming out to parents and self-esteem among gay and lesbian youths. *Journal of Homosexuality*, 18 (1/2), 1-35.
- Shaffer, D. (1993) Political science, *The New Yorker*, 3, 116.
- Shernoff, M. J. (1984) Family therapy for lesbian and gay clients. *Social Work*, 29, 393-396.

- Siegelman, M. (1974) Parental background of male homosexuals and heterosexuals. *Archives of Sexual Behavior*, 3, 3-18.
- Siegelman, M. (1981) Parental background of homosexual and heterosexual men: a cross national replication. *Archives of Sexual Behavior*, 10, 505-513.
- Stein, T. S. (1988) Homosexuality and new family forms: issues in psychotherapy. *Psychiatric Annuals*, 18, 12-20.
- Steinberg, L. (1989) *Adolescence* (2nd ed.). New York: Knopf.
- Strommen, E. F. (1989) "You're a what?": family member relations to the disclosure of homosexuality. *Journal of Homosexuality*, 18 (1/2), 37-58.
- Stålström, O. & Ross, M. W. (1985) Ihmissuhteet, elämäntavat ja identiteetti. Teoksessa K. Sievers & O. Stålström (toim.), *Rakkauden monet kasvot*, (s. 38-83). Espoo: Weilin & Göös.
- Van Wyk, P. H. & Geist, C. S. (1984) Psychosocial development of heterosexual, bisexual and homosexual behavior. *Archives of Sexual Behavior*, 13 (6), 505-544.
- Weinberg, G. H. (1972) *Society and healthy homosexual*. New York: St Martin.
- Weinberger, L. E. & Millham, J. (1979) Attitudina homophobia and support of traditional sex roles. *Journal of Homosexuality*, 4 (3), 237-246.
- Wisniewski, J. J. & Toomey, B. G. (1987) Are social workers homophobic? *Social Work*, 32, 454-545.
- Zitter, S. (1987) Coming out to mom: theoretical aspects of the mother-daughter process. In Boston Lesbian Psychologies Collective (Eds.), *Lesbian psychologies: explorations and challenges*, (pp. 177-194). Chicago: University of Illinois.

LIITE

HAASTATTELURUNKO

1. Heteroseksismi
2. Perheenjäsenet
3. Äiti
4. Muut ihmiset

1. HETEROSEKSISMI

1.1. Vanhempien ikä

1.2. Vanhempien koulutus

1.3. Vanhempien lapsuuden kasvuympäristö - maaseutu/kaupunki

1.4. Uskonnollinen perinne

- Millainen uskonnollinen perinne perheessä vallitsee?
- Millainen merkitys uskonnolla on ollut vanhemmille?

1.5. Sukupuoliroolit perheessä

- Kotitöiden jakaantuminen perheessä?
- Keneltä haetaan emotionaalinen tuki?

1.6. Autoritaarisuus

- Miten vanhemmat ovat suhtautuneet lastensa vaatimuksiin?

- Miten pojan murrosikä sujui?

2. PERHEENJÄSENET

- Ketkä perheessä tietävät? Jos joku ei vielä tiedä, niin mistä ajattelee sen johtuvan?
- Kuka perheessä sai ensin tietää?
- Millaiset reaktiot perheenjäsenillä oli pojan ulostuloon?
- Kuka suvaitsevin/suvaitsemattomin perheessä?
- Millainen oli ulostulotilanne?

3. ÄITI

3.1. Äidin suhtautuminen homoseksuaalisuuteen

- Tunsiko äiti ennestään homoja tai lesboja?
- Ennen ulostuloa ja sen jälkeen?
- Miten äitien suhtautuminen mahdollisesti muuttui homoseksuaalisuutta kohtaan pojan ulostulon jälkeen?

3.2. Pojan ulostulo

- Milloin ulostulo tapahtui?

- Miten ulostulo äidille tapahtui, tilanne?
- Oliko homoseksuaalöisuus täydellinen yllätys vai aavistiko äiti sen jostain?

3.3. Poikien ulostulon herättämät tunteet ja ajatukset

- Mikä oli äidin ensireaktio ulostuloon?
- Millaisia tunteita ja ajatuksia ulostulo herätti? Mitä äiti tunsi itseään, poikaansa, muita kohtaan silloin? Entä nykyään?
- Miten äiti selitti pojan homoseksuaalisuuden itselleen?
- Miten äiti käsitteli tunteitaan silloin?

3.4. Äidin suhde poikaansa

- Miten äiti suhtautui poikaansa ulostulon jälkeen?
- Miten äiti luonnehtii suhdettaan poikaansa tällä hetkellä? Onko suhde muuttunut? Miten?

3.5. Pojan homoseksuaalisuuden hyväksyminen

- Mikä on ollut vaikeinta hyväksyä pojan homoseksuaalisuudessa?
- Miten äiti neuvoisi muita vanhempia vastaavassa tilanteessa?
- Mitä äiti ajattelee poikansa/omasta tulevaisuudesta?

4. MUUT IHMISET = sukulaiset ja ystävät

- Muuttuiko suhtautuminen muihin ihmisiin?
- Keskusteliko äiti homoseksuaalisuudesta perheen ulkopuolella? Ihmisten reaktiot ja suhtautuminen äitiin/poikaan?
- Millaisia ajatuksia muut ihmiset herättivät?
- Millaisia tunteita ihmisten suhtautuminen herätti?

VANHEMPIEN SUHTAUTUMINEN LASKENSA HOMOSEKSUAALISUUTEEN

Seppo Ivalahti

Kirjallisuuskatsaus
Psykologian laitos
Jyväskylän yliopisto
Huhtikuu 1997

SISÄLTÖ

1. JOHDANTO	1
2. HETEROSEKSISMI	2
2.1. Homofobia	3
2.2. Heteroseksistinen yhteiskunta	3
2.3. Homoseksuaalisuuden etiologisia tutkimuksia	5
3. HOMOSEKSUAALINEN IDENTITEETTI	8
3.1. Homoseksuaalista identiteettiä kuvaavia malleja	8
3.2. Colemanin malli homoseksuaalisesta identiteetistä	9
3.2.1. Ulostuloa edeltävä vaihe	9
3.2.2. Ulostulon ja kokeilun vaiheet	10
3.2.3. Ensimmäiset suhteet ja identiteetin integraatio	11
4. LESBOJEN JA HOMOJEN ULOSTULO VANHEMMILLEEN .	12
4.1. Vanhemmille ulostulon kynnyks	12
4.2. Vanhemmille ulostulon merkitys lesboille ja homoille	16
4.2.1. Nuorten itsemurhien yhteys vanhemmille ulostuloon.....	18
5. VANHEMPIEN SUHTAUTUMINEN LASTENSA ULOSTULOON	20
5.1. Heteroseksistiset vanhemmat	20
5.2. Vanhempien tunnereaktioita lastensa ulostuloon	23
5.3. Homoseksuaalisuuden hyväksymisprosessi vanhemmilla	27
5.3.1. Torjunta ja kieltäminen	28
5.3.2. Viha ja syyllisyys	30
5.4. Hyväksymisprosessia edistäviä tekijöitä	31
6. POHDINTA	34
LÄHTEET	36

1. JOHDANTO

Kirjallisuuskatsauksessa käsitellään heteroseksismin viitekehystä vanhempien suhtautumista lastensa homoseksuaalisuuteen. Heteroseksismin käsite määritellään toisessa luvussa ja sen yhteydessä käsitellään myös ennakkoluuloja, homoseksuaalisuuteen liittyviä stereotyyppioita ja stigmaa, jotka johdattelevat homoseksuaalien vanhempia käsitteleviin tutkimuksiin. Homoseksuaalisuuden etiologisten tutkimusten avulla on helpompi ymmärtää vanhempien mahdollisesti tuntemaa syyllisyyttä, jota käsitellään tarkemmin viidennessä luvussa.

Ulostulon käsite määritellään kolmannessa luvussa, jossa viitekehystenä käsitteelle käytetään homoseksuaalista identiteettiä kuvaavia malleja. Mallien pohjalta on helpompi ymmärtää vanhemmille ulostulon yleisyyttä, siihen liittyvää vaikeutta ja merkityksiä homoseksuaaliselle identiteetille.

Neljännessä luvussa käsitellään vanhemmille ulostuloa homojen ja lesbojen näkökulmasta, tarkastellaan sen yleisyyttä ja sitä, kenelle perheenjäsenistä ulostulo todennäköisimmin tapahtuu. Luvussa tarkastellaan sitä, mitkä tekijät voivat vaikeuttaa vanhemmille ulostuloa sekä sen seurauksia homoille ja lesboille.

Viidennessä luvussa käsitellään vanhempien tunnereaktioita lastensa ulostuloon ja siinä on oleellista heteroseksismin merkitys vanhempien kokemusten taustalla. Luvussa tarkastellaan vanhempien hyväksymisprosessia lasten ulostulon jälkeen sekä sitä edistäviä tekijöitä, kuten perheterapiaa ja homojen ja lesbojen vanhemmille suunnattuja tukiryhmiä.

2. HETEROSEKSISMI

Luvussa tarkastellaan aluksi yleisesti pelkoa ja määritellään sen jälkeen homofobian käsite. Tämän pohjalta määritellään kirjallisuuskatsauksen kannalta oleellinen heteroseksismin käsite, jota jatkossa käytetään homofobian tilalla. Luvun lopussa tarkastellaan ristiriitaisia heteroseksismiin liittyviä psykologian tutkimustuloksia homoseksuaalisuudesta.

2.1. Homofobia

Ahdistuksen tunne syntyy koettaessa yllykkeitä, joita minä ei kykene hallitsemaan, pakenemaan tai purkamaan (Achté, Alanen & Tienari, 1990). Pelko ja ahdistus ovat erilisiä affekteja, mutta saattavat liittyä toisiinsa, jos uhkaavaan vaaraan liittyy myös sisäinen vaara. Paniikiksi kutsutaan tilannetta, jolloin pelko tai ahdistus kasvavat niin suuriksi, että minän kyky hallita tilanne ja säilyttää persoonallisuuden yhtenäisyys vaarantuvat.

Smith (1971) on käyttänyt homofobian käsitettä lesboja ja homoja pelkäävien ihmisten alustavassa persoonallisuusprofiilissaan. Homofobian juuret ovat Churchillin (1967) homoseksuaalisuuden hyväksymistä käsittelevässä tutkimuksessa, jossa homoerotofobian käsitteellä on kuvattu yksilöiden pelkoa homoseksuaalisia tunteita kohtaan. Fobialla tarkoitetaan elämyksiä, joissa tiettyihin tilanteisiin tai ulkomaailman kohteisiin liittyy ahdistuneisuutta (Achté, Alanen & Tienari, 1990). Tällöin yksilö järjestää elämänsä fobian sanelemana ja joutuu välttämään tilanteita tai asioita, joihin ahdistava elämys liittyy.

Weinberg (1972) on popularisoinut homofobian käsitteen teoksessaan *Society and Healthy Homosexual*, joka muutti homoseksuaalisuutta käsittelevien tutkimusten keskipistettä siihen liittyvistä ongelmista enemmän ennakkoluuloihin. Morinin ja Garfinklen (1978) mukaan homoseksuaalisuuteen liittyvät ennakkoluulot aiheutuvat heteroseksuaalisen elämäntavan valta-asemasta suhteessa homoseksuaaliseen elämäntapaan.

Isensee (1991) määrittelee homofobian yleiseksi ennakkoluuloksi homoseksuaalisuutta ja erityisesti homoja ja lesboja kohtaan. Kulttuurisesta näkökulmasta katsottuna homofobia

voidaan määritellä miksi tahansa uskomussysteemiksi, joka tukee negatiivisia myyttejä ja stereotyyppioita homoseksuaalisuudesta. Tarkemmin sillä voidaan kuvata uskomussysteemejä, jotka oikeuttavat homoseksuaalisuuteen perustuvan syrjinnän, eivätkä pidä sitä tasavertaisena heteroseksuaalisen elämäntavan kanssa. Lisäksi sillä voidaan tarkoittaa homoja ja lesboja loukkaavaa kielen käyttöä.

Nungesserin (1983) mukaan homofobia on harhaanjohtava ja epätydyttävä käsite, koska se ei kiinnitä tarpeeksi huomiota yhteiskunnan patriarkaalisuuteen, sukupuolten eriytymiseen ja yksilöiden mahdollisuuksiin. Hawkinsin mukaan homofobia kuvaa enemmän yksilöiden henkilökohtaisia ongelmia kuin yhteiskunnan sosiaalisia uskomussysteemejä ja institutionalisoitunutta politiikkaa (Miller & Romanelli, 1991).

2.2. Heteroseksistinen yhteiskunta

Rosenthal (1982) on johtanut heteroseksismin käsitteen feministisestä kirjallisuudesta, joka käsittelee seksismiä ja antihomoseksuaalisuutta. Heteroseksismillä tarkoitetaan jatkuvaa heteroseksuaalisen yhteiskunnan instituutioiden edistämistä (Neisen, 1990). Se perustuu ennakkoluuloihin, sortaa muita elämäntapoja ja uskoo enemmistön synnynnäisen rakkautenmuodon olevan muita vaihtoehtoja parempi.

Heteroseksismi vaikeuttaa lesbojen ja homojen emotionaalista kasvua ja kehitystä aiheuttaen heille häpeää homoseksuaalisuudesta (Neisen, 1990). Heteroseksismistä aiheutuva häpeä on samalla tavalla opittua kuin mikä tahansa häpeä, jonka yksilöt sisäistävät ympäristön antamista ulkoisista viesteistä (Kaufman, 1985).

Yhteiskunnan kehittämät myytit ja negatiiviset stereotyypit homoseksuaalisuudesta muodostavat yhdessä väärinkäytön muodon heteroseksismin, jota voidaan haitallisine seurauksineen verrata seksuaaliseen ja fyysiseen väkivaltaan (Neisen, 1993). Homoseksuaalisuudesta on olemassa joukko yleisiä stereotyyppioita, kuten ikuisen rankaisun ansaitseva synti, drag queen, poikien seksuaalinen hyväksikäyttäjä ja lesboja tarkoittava rekkakuski. Median ja kulttuurisen tradition muodostamat stereotyypit epäinhimillistävät lesboja ja homoja mielipuolisilla karikatyyreilla (McGill, 1985). Samalla ne luovat yksiulotteisia mielikuvia lesboista ja homoista liioittelemalla stereotyyppioita niin paljon, että niihin on vaikea samaistua. Media ja kulttuurinen traditio muuntavat homoseksuaalisuutta stereotyyppioillaan globaaliksi statukseksi näkemättä sitä yhtenä aikuisen elämän aspektina.

Homoseksuaalisuuteen liittyvät kielteiset asenteet ero-avat jossain määrin muista ennakkoluuloista (Friedman, 1994). Esimerkiksi lesbo tai homo voi kasvaa aikuiseksi sivuutettuna (passing) heteroseksuaaliksi ympäristössä, jossa hänen perheensä ja ystävänsä ovat heteroita. Homojen ja lesbojen on vaikea löytää myönteisiä ja tavallisia roolimalleja, jos homoseksuaalisuuden sivuuttaminen on yhteiskunnassa vallitseva normi. Tällöin jokainen homoseksuaalisuuden stereotyyppioihin sopimaton homo tai lesbo sivuutetaan samalla, kun stereotypian täyttävien yksilöiden homoseksuaalisuus tulee näkyväksi (Hammersmith, 1987).

Kelsey (1965) on verrannut ennakkoluuloja uskontoon, koska ne muistuttavat uskonnustusta, joka perustuu yleisiin faktoihin ja voimakkaaseen tahtoon uskoa niihin. Tässä mielessä heteroseksismi on myös eräänlaista uskontoa ja erityisesti se on kuvailevassa mielessä etiikkaa, joka ei kuitenkaan välttämättä määrää eettisiä tuomioita (Miller & Romanelli, 1991).

Heteroseksistinen etiikka perustuu pitkälti länsimaiseen kulttuuriin, mikä selittää sen sosiaalisen vahvuuden ja vahvan yhteyden uskontoon (Miller & Romanelli, 1991). Heteroseksistinen etiikka perustuu neljään historialliseen kehityskaareen, jotka ovat 1) luonnonlaki (heteroseksuaalinen käyttäytyminen on biologisesti määrättyä), 2) ihmisen seksuaalisuuden arvostus (homoseksuaalisuuden yleistymisen johtaisi ihmislajin tuhoon), 3) yleinen uskomus ihmisen käyttäytymisen ohjaamisesta ulkoisten auktoriteettien, kuten kirkko ja pyhät kirjoitukset, avulla (jälkeläisiä tuottamaton seksi on pahasta) sekä 4) yhteisön keskinäinen solidaarisuus (homoseksuaalisuus loukkaa moraalista järjestystä). Suluisissa on esitetty eettisiä argumentteja havainnollistamaan historiallisia kehityskaaria, jotka ovat osittain päällekkäisiä heteroseksistisessä etiikassa. Esimerkiksi luonnonlakien ajatukset ovat samalla vaikuttaneet uskomuksiin ihmisen seksuaalisuudesta ja uskontojen pyhiin kirjoituksiin.

Heteroseksismi ei ole pelkästään yksiulotteinen rakenne, vaan se on affektien ja kognitioiden kombinaatio, joihin tulisi kiinnittää huomiota, jotta yhteiskunnassa saavutettaisiin pysyviä asennemuutoksia (Holtzen & Agresti, 1990). Yhteiskunnan rakenteet aiheuttavat ihmisille ongelmia ja siksi niitä tulisi tutkia ja muokata sen sijaan, että sopeutetaan yksilöitä niihin.

2.3. Homoseksuaalisuuden etiologisia tutkimuksia

Psykologian perinne homoseksuaalisuutta käsittelevissä tutkimuksissa on ollut luonteeltaan etiologista ja homoseksuaalisuutta on tarkasteltu joko patologisena syndroomana tai opittuna käyttäytymisenä (Morin, 1977; Van Wyk & Geist, 1984). Psykoanalyttisissä teorioissa oli pitkään vanhempia syyllistävä diskurssi, jossa homoseksuaalisuuden väitettiin johtuvan varhaisessa lapsuudessa häiriintyneestä vanhemman ja lapsen välisestä suhteesta. Lukuisat tutkimukset tukivat teoriaa, jossa häiriintynyt poikien ja vanhempien välinen suhde häiritsi poikien oidipusvaiheen ratkaisua aiheuttaen heissä homoseksuaalisuutta (Freund & Blanchard, 1983; Milic & Crowne, 1986).

Psykoanalyttinen teoria kuvaa oidipaalista taistelua, jossa poika kilpailee isänsä kanssa äidin huomiosta (Lidz, 1968). Pojan kilpailu ei useinkaan onnistu, mikä johtaa äidin hylkäämiseen sopivana seksuaali-objekteina. Näin ollen poika samaistuu voimakkaampaan isään ja etsii sosioseksuaalisia suhteita hyväksyttävämmissä "äitiaineksista". Pojan heteroseksuaaliseen suuntautumiseen johtaa siis lämmin ja hyväksyvä äiti, joka rohkaisee poikaansa itsenäistymään, ja jonka kunnioitus miestänsä kohtaan kannustaa poikaa samaistumaan isään äidin sijasta.

Greenblattin mukaan tyypillisin homomiesten vanhempien ominaisuuksista esitetty malli on, että äitien ja poikien välinen suhde on liian läheinen, äidit ovat dominoivia ja sitovia ja isät puolestaan etäisiä, heikkoja ja torjuvia (Robinson, Walters & Skeen, 1989). Bieber (1962) kutsuu tällaista vanhempien ja lasten välistä suhdetta kolmiosysteemiksi. On tunnettua, että ainoat tutkittavissa olleet homoseksuaaliryhmät 1960-luvulle asti olivat joko psykiatrisessa hoidossa tai vankiloissa (Ross, 1985). Siksi ei ole yllättävää, että edellä kuvatun perhetaustan on ajateltu olevan tyypillinen kaikille homoseksuaaleille.

Westin (1959) mukaan oli väärin kohdistaa huomiota yksinomaan homomiesten äiteihin, kun tutkittiin homoseksuaalisuuden etiologiaa. Siegelmanin (1974b) tutkimuksessa homomiesten isät eroavat heteromiesten isistä, kun vastaavasti äidit eivät eroa toisistaan poikiensa kasvatuksen osalta. Greensteinin (1966) mukaan isien ja poikien läheinen suhde aiheuttaa pojissa homoseksuaalisuutta. Apperson ja McAdoon (1968) mukaan homomiesten isät ovat äitejä enemmän huolissaan poikiensa tunteista ja äidit puolestaan ylisallivia poikiensa suhteen. Tulokset ovat siis ristiriidassa homomiesten äideille annettuun primääriin ja isien sekundaariin rooliin miesten homoseksuaalisuuden etiologiaa selvitettäessä.

Evansin (1969) tutkimus tukee Bieberin (1962) kolmiosysteemiä, kun taas Greenblatt kuvaa homomiestenisiä adjektiiveilla hyvä, jalo, miellyttävä, dominoiva, salliva ja äitejä adjektiiveilla hyvä, jalo ja miellyttävä (Robinson, Walters & Skeen, 1989). Greenblattin mukaan homomiesten äidit eivät ole poikiensa kasvattajina ali- tai ylidominoivia tai ali- tai ylihuolehtivia.

Vain muutamat tutkijat ovat käyttäneet tutkimuksissaan reliaabeleja ja valideja menetelmiä (Greenstein, 1966; Siegelman, 1974a, 1974b). Bieberin (1962) tutkimuksen metodologiaa on kritisoitu siitä, ettei hän ole koskaan tavannut tutkittavia perheitä (Myers, 1982). Bieber ja Bieber (1979) väittävät kuitenkin jatkotutkimuksessaan tulosten tukevan alkuperäisiä tutkimustuloksia, mutta eivät raportoi miten ovat tutkineet homomiesten vanhempia (Myers, 1982).

Homo- ja heteromiehiä verrattaessa keskenään tulisi kontrolloida miesten neuroottisuus, maskuliinisuus ja feminiinisyys, jotta tulokset olisivat reliaabeleja (Siegelman, 1981). Tällöin homomiesten kokemukset vanhemmistaan ja saamastaan kasvatuksesta eivät yleensä eroa heteromiesten vastaavista kokemuksista. Isien torjuvuus ja tunnekylläisyys voivat aiheuttaa pojissa neuroottisuutta, mutteivät homoseksuaalisuutta (Siegelman, 1974b).

Milic ja Crowne (1986) väittävät homomiesten isien olevan etäisiä, mutta Rossin ja Arrindellin (1988) mukaan tutkimuksen otos on pieni, eikä tutkittavien neuroottisuutta ole kontrolloitu. Tutkittavien psykoterapiaan osallistumisesta tai heidän sukupuoli-identiteettiensä eroista ei myöskään ole tietoa. Psykoterapiassa käyvillä homoilla on monesti etäisemmät ja väkivaltaisemmat suhteet isiinsä kuin homoilla, jotka eivät käy hoidossa (Bell, Weinberg & Hammersmith, 1981).

Maskuliinisilla homoilla oli Evansin (1969) ja Siegelmanin (1974b) tutkimuksissa tasapainoisemmat kotitaustat kuin feminiinisillä homoilla. Lisäksi maskuliiniset homot kokivat yleensä suhteen isiinsä rakastavammiksi ja läheisemmiksi kuin feminiiniset homot (Siegelman, 1974b).

Rossin (1980) mukaan erot homo- ja heteroseksuaalisten miesten välillä saattavat olla yleisten uskomusten vääristämiä. Eri yhteiskuntien välillä on merkittäviä eroja vanhempien muistellessa lastensa leikkejä, jotka kuuluvat perinteisesti vastakkaiselle sukupuolelle. Sosiaalinen stereotypia homoseksuaaleista ja heidän vanhemmistaan saattavat aiheuttaa vääristymiä tutkimustuloksiin, jos muistelua käytetään tutkimusmenetelmänä.

Homoseksuaalisuuden poistaminen sairausluokituksesta vuonna 1980 on merkinnyt

dramaattista muutosta homoseksuaalisuuden luokittelussa käyttäytymishäiriöksi ja on muuttanut tutkimusten orientaatiota kliinisyydestä enemmän kuvailemaan ja määrittelemään homoseksuaalisuuden olemusta (Friedman & Downey, 1994). Steinin (1988) mukaan homoseksuaalisuutta medikalisoivat tutkimukset heijastavat tutkijoiden heteroseksismiä.

Seksuaalisen suuntautumisen alkuperä on moniulotteinen ja vaihteleva (Friedman & Downey, 1994), eikä negatiivisen perhemallin ja seksuaalisen suuntautumisen välistä yhteyttä ole useiden tutkimusten mukaan pystytty osoittamaan (Bozett, 1987; Ross & Arrindell, 1988). Homoseksuaalisuus kuuluu osana normaalia seksuaalisen käyttäytymisen variaatiota, eroottista luonteenlaatua ja seksuaalisia mieltymyksiä, joita eri yksilöt toteuttavat eri tavoilla (Bell & Weinberg, 1978).

Tutkimukset erilaisilla koeasetelmilla ovat epäonnistuneet etsiessään psykopatologiaa lesboista ja homoista (Gonsiorek, 1991). Hookerin (1957) tutkimuksessa homoseksuaalien antamat vastaukset projektiivisissa testeissä eivät eronneet heteroiden vastauksista. Tutkimus, joka oletti homojen ja lesbojen olevan voimakkaasti ahdistuneita heteroseksuaalisuudesta, ei onnistunut todentamaan hypoteesiaa (Freund, Langevin, Chamberlayne, Deosoran & Zajac, 1974). Nämä tutkimukset yhdessä perhetutkimusten kanssa ovat mitätöineet kerran niin suosituksen homomiesten kastroivista äideistä sekä väkivaltaisista ja etäisistä isistä.

3. HOMOSEKSUAALINEN IDENTITEETTI

Luvussa tarkastellaan homoseksuaalisen identiteetin kehitysvaiheita lyhyesti, jotta ulostulon (coming out) käsite tulee perusteellisesti määriteltyksi. Homoseksuaalista identiteettiä kuvaavia malleja on olemassa useita (Cass, 1979; Coleman, 1982), joista tässä luvussa keskitytään Colemanin (1982) malliin.

3.1. Homoseksuaalista identiteettiä kuvaavia malleja

Homoseksuaalista identiteettiä kuvaavien mallien pääperiaatteena on, että homot ja lesbot käyvät eri asteisesti ja eri tavoin läpi samanlaisia kehitysvaiheita (Coleman, 1982). Periaate on samanlainen, kuin Eriksonin (1956) identiteetin kehitysmallissa, jossa edeltävät kehitysvaiheet on ratkaistava ennen seuraavia kehitysvaiheita.

Eriksonin (1956) mukaan identiteetin muodostuminen on yksilön ja yhteisön välinen interaktiivinen prosessi, johon vaikuttavat suuresti perheen ja yhteiskunnan normit ja arvot. Hanley-Hackenbruckin (1989) mukaan homoseksuaalisen identiteetin muodostuminen eroaa merkittävästi heteroseksuaalisen identiteetin muodostumisesta siinä mielessä, että yhteiskunnan ja yksilön välinen vuorovaikutus ovat erilaiset. Homojen ja lesbojen on integroitava identiteettiinsä stigmatisoitu aspekti, koska yhteiskunnan normit ja arvot ovat olleet ja ovat paljolti edelleenkin heteroseksistisiä.

Hammersmith (1987) on määritellyt stigman kulttuurisesti moraalin tuomitsemaksi ja liioittelemaksi stereotypiaksi. Monet eri stigmoja käsittelevät tutkimukset osoittavat, että stigman kohteeksi joutuvat yksilöt käyvät läpi samanlaisen ulostuloprosessin, jossa he integroivat identiteettiinsä stigmatisoidun aspektin (Fein & Nuehring, 1981). Häpeä, syyllisyys, epäily ja sekaannus aiheutuvat realiteettishokista, joka syntyy yksilöiden huomattavassa kuuluvansa leimattuun ryhmään. Tämä johtaa identiteettikriisiin.

Varhaislapsuudessaan lapset oppivat perheen ja yhteiskunnan eettiset arvot ja sisäistävät

niiden ulkoiset säännöt persoonansa rakenteisiin (Coleman, 1982). Homoseksuaalisuuteen liitetyn stigman vuoksi homot ja lesbot oppivat, että homoseksuaalisuus on väärin. Yksilöt, perheet ja lopulta koko yhteiskunta kohtaavat kriisin homojen ja lesbojen rikkoessa heteroseksistiset odotukset.

3.2. Colemanin malli homoseksuaalisesta identiteetistä

Homoseksuaalisuuden tiedostaminen voi tapahtua lapsuudessa, nuoruudessa tai aikuisena. Cohen ja Stein (1986) määrittelevät ulostulon monimutkaiseksi kehitykselliseksi prosessiksi, joka vaatii yksilön psykologisella tasolla homoseksuaalisten ajatusten ja tunteiden tiedostamista.

Colemanin (1982) mallin pääperiaatteena on, että homot ja lesbot käyvät läpi viisi vaihetta, jotka ovat ulostuloa edeltävä vaihe, ulostulo, kokeilu, ensimmäiset suhteet ja identiteetin integraatio. Malli ei väitä, että kaikki yksilöt kävisivät läpi vaiheet samalla tavalla tai samassa järjestyksessä. Osa heistä voi jäädä jollekin vaiheelle saavuttamatta identiteetin integraatiota.

Homot ja lesbot voivat käydä läpi samanaikaisesti eri vaiheita päällekkäin ja jotkut saattavat aloittaa homoseksuaalisen identiteetin kehitystehtävät jälkimmäisistä vaiheista keskittyen vasta myöhemmin aiempien vaiheiden kehitystehtäviin (Coleman, 1982). Monien lesbojen ja homojen identiteetinkehitys voi olla paljon kaottisempaa, epävaakaampaa tai kompleksimpaa kuin malli antaa ymmärtää. Sen tarkoituksena on lähinnä helpottaa terapeutteja ja asiakkaita ymmärtämään paremmin homoseksuaalisuutta.

3.2.1. Ulostuloa edeltävä vaihe

Seksuaalisen objektin valikoitumisen etiologiaa ei ymmärretä kovin hyvin. Sukupuoli- ja seksuaali-identiteetin ydin muodostuu Moneyn ja Ehrhardtin (1973) mukaan ensimmäisten

kolmen vuoden aikana, jonka jälkeen sitä on vaikea enää muuttaa. He uskovat seksuaalisen objektin olevan yhteydessä sukupuoli-identiteettiin ja olettavat seksuaalisen suuntautumisen määräytyvän pääasiassa varhaisessa lapsuudessa, jolloin sukupuoli-identiteetin eriytyminen tapahtuu. On mahdollista, että tietoisella tai esitietoisella tasolla vanhemmat tietävät jo varhain, että lapsen seksuaalinen suuntautuminen tulee olemaan erilainen (Coleman, 1982).

Troiden (1989) kutsuu ulostuloa edeltävää vaihetta herkistymiseksi, jolloin homot ja lesbot eivät pidä homoseksuaalisuuttaan henkilökohtaisesti relevanttina, vaan identifioituvat heteroihin. Troiden luonnehtii herkistymistä yleistyneeksi marginaalisuuden tuntemukseksi muista oman sukupuolen yksilöistä ja painottaa erityisesti lapsuuden kokemuksiin liittyviä merkityksiä.

Colemanin (1982) mukaan yksilöt eivät vielä ulostuloa edeltävässä vaiheessa ole täysin tietoisia homoseksuaalisista tuntemuksistaan, eivätkä siksi ymmärrä mahdollista sisäistä ristiriitaa. Ulostuloa edeltävän vaiheen konfliktit ovat ratkaistavissa useilla eri tavoilla. Homot ja lesbot voivat piilottaa seksuaaliset tuntemuksensa itseltään ja muilta kärsien heikosta itsetunnosta ja depressiosta ja jotkut saattavat päätyä itsemurhaan. Terveempi ratkaisu on kohdata eksistentiaalinen kriisi erilaisuudesta, joka merkitsee defenssien murtamista ja homoseksuaalisten tunteiden tiedostamista.

3.2.2. Ulostulon ja kokeilun vaiheet

Itsensä määrittäminen homoksi tai lesboksi ja siitä muille kertominen ovat ensimmäisiä ulostuloprosessin vaiheita (Coleman, 1982). Jayn ja Youngin (1979) mukaan keskimääräinen ikä homoseksuaalisuuden tiedostamiselle on naisilla 18 ja miehillä 13-14 vuotta. Kansainvälinen tutkimus on osoittanut keskimääräiseksi homoseksuaalisuuden tiedostamisen ja muille ulostulon väliseksi ajaksi yli neljä vuotta (Herdt, 1989).

Muuttuva käsitys itsestä, homoseksuaalisten tunteiden herääminen, homoseksuaalinen stigma ja riittämätön tieto homoseksuaalisuudesta aiheuttavat identiteetin sekaannusta (Coleman, 1982). Tutkimus on osoittanut, että myönteinen homoseksuaalinen identiteetti on yhteydessä terveeseen psykologiseen sopeutumiskykyyn (Hammersmith & Weinberg, 1973). Syyllisyys, yksinäisyys ja psykiatristen palvelujen tarve vähenevät mitä kauemmin on kulunut siitä, että yksilö on tiedostanut homoseksuaalisen identiteettinsä (Dank, 1973).

Kokeilun vaiheessa homojen ja lesbojen vuorovaikutus toisten avoimesti seksuaalisuutensa tiedostavien ja hyväksyvien homojen ja lesbojen kanssa mahdollistaa myönteisen minäkäsityksen vahvistumisen (Coleman, 1982). Cassin (1979) mukaan homot ja lesbot sietävät tällöin jo paremmin homoseksuaalista identiteettiään, mikä johtaa myöhemmin sen hyväksymiseen.

Tutkiskelun vaiheessa homot ja lesbot kohtaavat useita kehityksellisiä tehtäviä (Coleman, 1982). Heidän on kehitettävä taidot kohdata homoja ja lesboja ja sosialisoitua uuteen vertaisryhmään. Heidän on myös kehitettävä tunne omasta viehättävyydestä ja riittävydestä omaa sukupuolta olevien henkilöiden seurassa. Lisäksi heidän on tärkeää huomata, ettei heidän itsetuntonsa perustu ainoastaan seksuaaliselle valloittamiselle.

3.2.3. Ensimmäiset suhteet ja identiteetin integraatio

Seksuaalisten ja sosiaalisten kokemusten jälkeen läheisyydestä muodostuu yleensä - tärkeämpää (Coleman, 1982). Tällöin homot ja lesbot kaipaavat parisuhdetta, joka sisältää emotionaalisen ja fyysisen puolen.

Ensimmäisten suhteiden aikana homot ja lesbot oppivat miten on mahdollista elää homoseksuaalisessa parisuhteessa yhteiskunnassa, jossa heteroseksuaalisuus on normi (Coleman, 1982). Ensimmäisiä seurustelusuhteita leimaa usein itsensä toteuttavat stereotyyppiset ennusteet, kuten "homoseksuaaliset suhteet eivät toimi" ja "ne ovat täynnä hylkäämistä ja tuskaa, eivätkä kestä pitkään". Ensimmäiset suhteita luonnehtii monesti intensiivisyys, omistushaluisuus ja luottamuksen puute. Suhteet alkavat usein, ennenkuin ulostulo- ja kokeiluvaiheiden kehitykselliset tehtävät on suoritettu loppuun, jolloin yksilöiden identiteetit eivät ole vielä riittävästi lujittuneet.

Cassin (1979) mukaan identiteetin integraatio-vaiheessa homot ja lesbot sisällyttävät julkisen ja yksityisen identiteetin yhdeksi minäkäsitykseksi. Tällöin homoseksuaalisuudesta kertomisen on laajennuttava homoyhteisön ulkopuolelle, jotta positiivisen homoseksuaalisen identiteetin vahvistuminen voisi jatkua.

Homoseksuaaliset parisuhteet voivat olla identiteetin integraatiovaiheessa ensimmäisiä suhteita kestävämpiä, jolloin niitä luonnehtii molemminpuolinen luottamus ja vapaus ilman omistushaluisuutta (Coleman, 1982). Yksilöt ovat myös psykologisesti paremmin varustettuja kohtaamaan luonnollisen ja joskus välttämättömänkin suhteiden loppumisen.

4. HOMOJEN JA LESBOJEN ULOSTULO VANHEMMILLEEN

Luvussa tarkastellaan aluksi vanhemmille ulostuloa ja sen merkitystä homoille ja lesboille. Luvussa käsitellään tilanteita ennen vanhemmille ulostuloa ja keinoja, joilla se tapahtuu. Sitten tarkastellaan lähemmin ulostulon seurauksia lesboille ja homoille.

4.1. Vanhemmille ulostulon kynnyks

Monet homot ja lesbot eivät koskaan paljasta homoseksuaalisuuttaan perheenjäsenille. Vanhemmilta salaaminen ja puhumattomuus ovat Suomessa yleinen tapa välttää homoseksuaalisuuden suora kohtaaminen. Vuonna 1985 tehdyn selvityksen mukaan yli 60% homoista ja lesboista salaavat homoseksuaalisuutensa aina tai osittain vanhemmiltaan (Stålström & Ross, 1985). 1990-luvulla vanhemmille ulostulo on jo selvästi yleisempää ja tapahtuu yhä nuoremmalla iällä. Ongelmaksi muodostuu homoseksuaalisuuteen kielteisesti suhtautuvista ihmisistä aiheutuva pelko, vaikka vanhempien torjuvat reaktiot ovatkin harvinaisempia kuin niiden uskotaan olevan.

Identiteetti muodostuu osittain vanhempien lapsiinsa kohdistamista odotuksista (Berzon, 1979). Omaksumme perheidemme arvot ja asenteet, jotka puolestaan ovat johdettavissa kulttuurin arvoista ja asenteista. Sisäistetyt vanhempien odotukset aiheuttavat homoissa ja lesboissa sisäistä kuohuntaa ja aiemmin homoseksuaalisuus onkin nähty perheen vastustamisena.

Homojen ja lesbojen ulostulo vanhemmilleen on monimutksinen prosessi, jossa heidän sisäiset ja ulkoiset tekijät ovat keskenään vuorovaikutuksessa (Kahn, 1991). Vanhemmille ulostulo on homoille ja lesboille vaikeimpia asioita heidän muodostaessaan homoseksuaalista identiteettiä etenkin, jos heillä on heikko itsetunto tai kommunikaatio perheessä on vähäistä (Borhek, 1988). Paljastumisenpelko on erityisen voimakasta, jos

lapset eivät ole riittävästi irtaantuneet vanhemmistaan ja ovat luonteeltaan riippuvaisia (Berzon, 1979).

Sosiaalisissa suhteissa negatiivisesti leimautuneet yksilöt erotetaan usein ns. normaaleista. Mitä negatiivisempi leima on kysymyksessä, sitä jyrkempää erottaminen (Hammersmith, 1987). nhemmilleen voi altistaa heidät hylkäämiselle. Sosiaalinen eristäytyminen voi johtaa samalla nopeasti kognitiiviseen ja emotionaaliseen eristäytymiseen (Hetrick & Martin, 1987).

Kognitiivisella eristäytymisellä tarkoitetaan puutteellista tietoa homoseksuaalisuudesta (Martin & Hetrick, 1988). Tämä erottaa homot ja lesbot muiden vähemmistöryhmien nuorista. Esimerkiksi mustien vanhemmat voivat kommunikoida lastensa kanssa mustana olemisesta, kun taas homoseksuaalien vanhempien on kokemuksiinsa perustuen vaikeampaa valmistaa lapsiaan kohtaamaan homoseksuaalisuutta (Dank, 1971).

Andersonin (1987) mukaan lesbot ja homot voivat suojautua tavoilla, joiden tarkoituksena on etäännyttää heitä emotionaalisesti vanhemmistaan. Tarkoitus on siis suojautua hyljätysitulemisen kauhulta, jolloin nuoret saattavat vetäytyä perheen vuorovaikutuksesta ja seurustella heteroseksuhteessa. Tällaisen kaksoiselämän valheellisuutta ja psykologista etäisyyttä vanhemmista on kuitenkin vaikea sietää, kun homoseksuaalinen vertaisryhmä saa jatkuvasti kielteisen merkityksen. Homojen ja lesbojen on vaikea ylläpitää myönteistä minäkuvaa, jos he samalla tuntevat syyllisyyttä ja häpeää homoseksuaalisuutensa salaamisesta.

Vanhemmille ulostulo tapahtuu usein vaiheessa, jolloin lapset muuttavat asumaan seurustelukumppaninsa kanssa (Myers, 1982). Vertaisryhmiin hakeutuminen ja parisuhde ovat lesboille ja homoille usein ratkaisu separaatio-individuaatioprosessin konflikteihin (Anderson, 1987).

Vanhemmille ulostulo on helpointa perheissä, jotka ovat ilmapiiriltään turvallisia, suvaitsevia, arvostavat erilaisuutta ja sallivat lastensa muodostaa mielipiteitä, joita he voivat valintansa mukaan ilmaista tai jättää ilmaisematta (Bray, Williamson & Malone, 1984). Lesbot ja homot kertovat homoseksuaalisuudestaan mieluummin sisarille tai äideille, koska isien odotetaan reagoivan ulostuloon muita perheenjäseniä kielteisemmin (Herdt & Boxer, 1993).

Paljastumisenpelko saattaa lesboilla johtaa jopa teini-ikänsä raskauksiin, jos he kuvittelevat vanhempiensa hyväksyvän raskauden homoseksuaalisuutta mieluummin (Herdt & Boxer, 1993). Luopan (1994) tutkimuksessa lesbot antoivat isiensä päätellä lesbouden käyttäytymisestä. Tutkimuksessa isien suhtautuminen tytärtensä ulostuloon oli myönteinen, kunhan asiasta ei tarvinnut keskustella. Isät ajattelivat usein lastensa tulevaa uraa, eivätkä siksi

halunneet lesboudesta puhuttavan julkisesti. Etenkin pienillä paikkakunnilla asuvien vanhempien on vaikea suhtautua lastensa julkisiin esiintymisiin lesboina tai homoina.

Länsimaisessa kulttuurissa lapsen suhde äitiinsä ja etenkin nuoreen äitiin koetaan tukevammaksi, lämpimämmäksi ja emotionaalisemmaksi kuin lapsen suhde isäänsä (Steinberg, 1989). Lisäksi sekä mies- että naispuolinen homoseksuaalisuus uhkaa juuri perinteisiä miehisiä arvoja (Grönfors, Haavio-Mannila, Mustola & Stålström, 1985). DeVinen (1984) mukaan ulostulo perheessä tapahtuu siinä järjestyksessä kenet homo tai lesbo kokee itselleen läheisemmäksi. Toisaalta Kahnin (1991) mukaan lasten läheisyyden ja mielihyvän tunteet vanhempiaan kohtaan saattavat paradoksaalisesti olla este ulostulolle.

Äidin roolina yhteiskunnassa on pidetty sitä, että hän opettaa tyttärelleen kuinka olla nainen (Zitter, 1987). Usein lesbon äiti tuntee epäonnistuneensa tässä tehtävässään, koska lesboutta on pidetty naisen roolin hylkäämisinä. Tyttären tulisi ymmärtää yhteiskunnan ja kulttuurin vaikutukset äitinsä käsityksiin lesboudesta.

Lapset saattavat toivoa välitöntä hyväksyntää ja ymmärrystä vanhemmiltaan, jotka kuitenkin tarvitsevat aikaa kohdata lastensa homoseksuaalisuus (Bernstein,

1990). Homoille tai lesboille todennäköisyys saada välitön hyväksyntä vanhemmiltaan on minimaalinen. Yleensä ulostulo on järkevintä silloin, kun yksilö on jo saanut positiivista palautetta muilta läheisiltä ihmisiltä, jolloin vanhempien mahdollisesti kielteinen palaute kestetään paremmin (Coleman, 1982).

Ulostulon ajoituksen lisäksi on hyvä arvioida ulostulon motiiveja. Ulostulo voi Myersin (1982) mukaan sisältää tuhoavia motiiveja, jos ulostulevalla yksilöllä on ambivalentteja tunteita ja sisäisiä konflikteja homoseksuaalisuudestaan. Vanhemmille ulostulo saattaa myös sisältää konfrontaatiota tai vanhempien syylistämistä, jolloin siitä yleensä seuraa -molemminpuolista defensiivisyyttä ja eristäytymistä.

Latokankaan (1994) tutkimuksessa homomiesten ulostulo vanhemmilleen ajoittui usein kriisien yhteyteen, kuten rakkaussuhteen päättymiseen tai aidsiin sairastumiseen. Myös toive avoimemmasta, syvemmästä, vastavuoroisemmasta ja luottamuksellisemmasta suhteesta voi toimia vanhemmille kertomisen motiivina.

Monet homoista ja lesboista uskovat vanhempiensa tietävän tai aavistavan heidän homoseksuaalisuutensa (Anderson, 1987). Homot ja lesbot voivat vähentää homoseksuaalisuutensa piilottelua, jolloin vanhemmat voivat löytää paljastavia kirjeitä tai homoseksuaalisuutta käsittelevää kirjallisuutta. Myös Latokankaan (1994) tutkimuksessa vanhemmille on annettu erilaisia vihjeitä ja järjestetty tilanteita, joista heidän toivotaan tekevän omat johtopäätöksensä. Tällöin vanhempien on tutkimuksen mukaan helpompi kohdata lastensa homoseksuaalisuus.

Homojen ja lesbojen oikeuksia ajavat järjestöt ovat vaikuttaneet siihen, että kaupungeissa asuvat lesbot ja homot pitävät vanhemmille ulostuloa poliittisista syistä parempana (Myers, 1982). Tulevaisuudessa on odotettavissa, että vanhemmille ulostulo yleistyy ja tapahtuu yhä nuoremmalla iällä, koska homoseksuaalisuus hyväksytään laajemmin (Cramer & Roach, 1988). Suomessa nuori sukupolvi on selvästi avoimempi suhteessa vanhempiinsa, vaikka heillekään ulostulo ei ole aina helppoa (Latokangas, 1994).

4.2. Vanhemmille ulostulon merkitys homoille ja lesboille

Ulostulo on välttämätöntä lesboille ja homoille, koska homoseksuaalisuus on tapa tuntea ja käyttäytyä, eikä siksi näy ihmisestä päälle päin. Homoseksuaalisuuden salaamiseen liittyy läheisesti odotettu syrjintä, eivät pelkästään aktiiviset syrjinnän osoitukset. Vanhempien tuki on oleellista homoille ja lesboille, jotta he selviytyisivät yhteiskunnan syyllistämisen aiheuttamasta häpeästä ja traumasta (Neisen, 1993). Vaikka homojen ja lesbojen suhde vanhempiinsa ei olisikaan enää aikuisena kovin intensiivinen, niin pitkän yhteisen elämänhistorian vuoksi vanhemmilta saatu tuki ja hyväksyminen ovat yksilöiden elämänratkaisujen kannalta keskeisiä (Håkansson, 1987).

Gonsiorekin (1977) mukaan homojen ja lesbojen ongelmien väitetään aiheutuvan psykologisista tai intrapsyykkisistä tekijöistä, kun ne oikeastaan liittyvät ulkoisiin stressoreihin ja psykososiaalisen tuen puutteeseen. Lesbot ja homot kokevat liian usein ulostuloprosessissaan mahdollisen kielteisen minäkäsityksen aiheutuvan homoseksuaalisuudesta, eivätkä miellä sitä heteroseksismin seuraukseksi.

Ulostuloprosessi on palauteketju, jossa homo tai lesbo tarvitsee ulkoista vahvistamista identiteetilleen paljastaessaan homoseksuaalisuutensa muille (Coleman, 1982). Ulostulo on kriittinen vaihe, jolloin läheisten reaktioilla voi olla kauaskantoiset seuraukset. Kielteinen palaute voi nostaa uudelleen esiin mahdollisesti jo kertaalleen hylätyt käsitykset homoseksuaalisuudesta paheksuttavana asiana ja käsityksen itsestä jotenkin viallisena tai muita huonompana. Myönteisellä palautteella voi olla suuri merkitys yksilön myönteisen sosiaalisen identiteetin ja itsetunnon vahvistajana.

Ystävät hyväksyvät homoseksuaalisuuden yleisimmin sek-suaalisesta suuntautumisesta riippumatta (Grönfors, Haavio-Mannila, Mustola & Stålström, 1985). Tämä johtunee ainakin osittain siitä, että ystävät valikoituvat odotetun myönteisen suhtautumisen mukaan, jolloin ulostulo ei muuta ystävyyttä. Samoin voidaan havaita sisarusten ja äidin hyväksyvä suhtautuminen ulostuloon. Toisaalta lesbot kokevat usein äitiensä suhtautumisen ulostuloon torjuvampana kuin muiden lähiympäristön ihmisten.

Ulostuloon kielteisesti reagoivien vanhempien on vaikea ymmärtää lastensa tuntemaa vihaa, jonka taustalla on hylkäämiseen ja eristäytymiseen liittyvää pelkoa (Bernstein, 1990). He hämmentyvät yleensä siitä, että lapset pitävät elämälleen tärkeänä homoseksuaalisuutta,

joka aiheuttaa vanhemmille surua, eivätkä usko lastensa voivan olla oikeasti onnellisia eläessään niin epätraditionaalista elämää.

Herdtin ja Boxerin (1993) mukaan homojen, lesbojen ja heidän vanhempiensa kokemat haitat ja edut ulostulosta eroavat merkittävästi toisistaan. Vanhemmat keskittyvät lastensa ulostulon jälkeen menetyksiin, kun taas lapset painottavat ulostulonsa etuja. Vanhemmat surevat menetettyjä odotuksiaan ja unelmiaan, kuten lastenlapsia samalla, kun lapset keskittyvät tulevaisuuteen ja uuteen vapauteen. Vanhemmille ulostuloa seuraa vanhempien oma ulostuloprosessi, jolloin he jäsentävät uudelleen odotukset lastensa tulevaisuudesta.

Homojen ja lesbojen on hyvä harkita vanhemmilleen ulostulon etuja ja haittoja. Pääasiallinen ulostuloon liittyvä ongelma on kognitiivinen ristiriita homoseksuaalisuuden ja vanhempien odotusten välillä (Martin & Hetrick, 1988). Tällainen ristiriitaisuuden ja epäonnistumisen tunne aiheuttaa lapsille ja heidän vanhemmilleen yleensä syyllisyyttä, häpeää, vihaa ja pelkoa hylkäämisestä. Lasten on myöhemmin vaikea keskustella homoseksuaalisuudestaan vanhempiensa kanssa, jos he huomaavat aiheuttaneensa syyllisyyttä vanhemmissaan (Myers, 1982).

Joissain perheissä on tapana välttää intiimeistä asioista keskustelua etenkin, jos ne ovat seksuaalisia luonteeltaan, jolloin homoseksuaalisuudesta kertominen on perheen keskustelukulttuurin vastaista (Berzon, 1979). Tällöin ulostulo rikkoo puhumattomuuden sopimuksen perheessä ja vanhempien on vaikea kohdata lapsensa toiveidensa vastaisesti sellaisena kuin hän on. Tämä aiheuttaa Berzonin mukaan vanhempien kielteiset reaktiot ulostuloon.

Strommenin (1989) mukaan vanhempien homoseksuaalisuuteen liittämät arvot vaikuttavat ulostuleviin lapsiin, muihin perheenjäseniin ja perheenjäsenten konfliktinratkaisukeinoihin. Perheenjäsenillä on usein taipumus nähdä stereotyyppisiä ulostulevissa perheenjäsenissä, jotka siksi eristäytyvät helposti muista perheenjäsenistä (Myers, 1982). Nöyryyksen pelko ja emootioiden runsaus ulostulon jälkeen saattavat johtaa siihen, että nuoret karkaavat kodistaan ulostulonsa jälkeen. Yhdysvalloissa dramaattinen prostituution lisääntyminen on liittynyt osittain vanhempien hylkäämiin nuoriin homoihin ja lesboihin (Anderson, 1987). Suomalaisessa tutkimuksessa on osa homoseksuaaleista joutunut vanhempiensa taloudellisten uhkausten, kuten perinnön menettämisen ja fyysisen väkivallan kohteeksi (Grönfors, Haavio-Mannila, Mustola & Stålström, 1985).

Suvaitsevilla vanhemmilla on merkittävä osa lasten homoseksuaalisuuden ulostuloprosessissa. Tutkimukset ovat osoittaneet, että lesbojen ja homojen ulostulo vanhemmil-

leen parantaa heidän minäkuvaa, itsetuntoa (Savin-Williams, 1989), identiteetin muodostamista (Coleman, 1985) ja psykologista sopeutumiskykyä (Gonsiorek, 1977). Homoseksuaalisen identiteetin avoimuus vaikuttaa myönteisesti yksilön persoonallisuuden integroitumiseen, psykologiseen terveyteen ja yksilöiden välisten suhteiden aitouteen ja läheisyyteen

(Cass, 1979).

Savin-Williamsin (1989) tutkimuksessa on tutkittu yli kolmeasataa lesboa ja homoa, joiden psyykinen hyvinvointi oli yhteydessä vanhempien hyväksymisen kanssa. Myöhemmissä tutkimuksissa on osoitettu, että lesbojen positiivinen suhde vanhempiinsa on yhteydessä homoseksuaalisen identiteetin hyväksymisen ja vanhemmille ulostulon kanssa. Tutkimukset painottavat sitä, että homojen ja lesbojen ulostulo vanhemmilleen on prosessi, mutta eivät selitä johtaako se lesbojen ja homojen myönteiseen itsetuntoon vai johtaako myönteinen itsetunto ulostuloon vanhemmilleen.

Murphyn (1989) mukaan lesbojen ulostulo vanhemmilleen vähentää heidän eristäytyneisyyden tunnettaan ja helpottaa ulostuloa ystäville ja muille perheenjäsenille, koska heidän ei tarvitse enää ylläpitää kahta identiteettiä. Vanhempien asenteet lastensa lesboutta kohtaan ovat yleensä kielteisemmät kuin tyttöjen naisystäviä kohtaan.

Cramerin ja Roachin (1988) mukaan pojilla on usein myönteisempi suhde äiteihin ulostulonsa jälkeen kuin isiin. Homojen ja lesbojen ulostulo vanhemmilleen parantaa yleensä ajan kuluessa perheenjäsenten välisiä suhteita. Poikien ulostulo vanhemmilleen saattaa toisaalta huonontaa vanhempien keskinäisiä ja poikien ja vanhempien välisiä suhteita, mutta ajan myötä ne yleensä paranevat ja monissa tapauksissa niistä muodostuu läheisemmät kuin ennen ulostuloa.

Ulostulo vanhemmille helpottaa kommunikaatiota perheessä ja lujittaa perheen yhteenkuuluvuutta (Berzon, 1979). Se voi lähentää vanhempia ja lasta vastavuoroisen tuen ja välittämisen myötä, jolloin vanhemmat voivat saada ulostulon myötä lapsiltaan kaipaa- maansa huomiota. Ulostulo mahdollistaa perheen tuen lapselle, jotta tämä kestäisi paremmin ym-päristöstä tulevat paineet.

4.2.1 Nuorten itsemurhien yhteys vanhemmille ulostuloon

Yksilöillä ja perheillä on yhteiskunnan asenteita tasoittava vaikutus (Coleman, 1982).

yhteiskunnan suorilla tai epäsuorilla reaktioilla. Tutkimukset osoittavat, että erityisesti vanhemmille ulostuloon liittyvä pelko ja homoseksuaalisuuden piilottamisesta aiheutuvat konfliktit saattavat johtaa nuorten itsemurhayrityksiin (Friedman & Downey, 1994).

Nuorten itsemurhia käsittelevät tutkimukset ovat osoittaneet suuria lukuja lesboille ja homoille (Hendin, 1992; Shaffer, 1993). Bellin ja Weinbergin (1978) tutkimuksessa homoseksuaalisuus on suurin syy miesten itsemurhayrityksille. Gibson arvioi homoseksuaalisten nuorten itsemurhatilastojen olevan kaksi tai kolme kertaa korkeammat kuin heteronuorten vastaavat tilastot (Hammelman, 1993).

Hammelmanin (1993) tutkimuksessa yli puolet 48:sta tutkimukseen osallistuneista lesboista ja homoista, joiden vanhemmat eivät hyväksyneet homoseksuaalisuutta, yrittivät tai ainakin harkitsivat itsemurhaa. Itsemurha saattaa joskus olla ainoa ratkaisu nuorille, elleivät he saa riittävää tukea seksuaaliselle identiteetilleen.

Remefedin tutkimus osoittaa, että vain alle kolmasosalla itsemurhaa yrittäneistä lesboista ja homoista on ollut tukea antavat vanhemmat (Hammelman, 1993). Hunter ja Schaecher (1987) väittävät kliiniseen kokemukseen perustuvassa artikkelissaan, että useimmat homoista ja lesboista mainitsevat vanhempiansa kielteisen reaktion ulostuloon syyksi itsemurha-ajatuksilleen ja -yrityksilleen. Kouranyn (1987) tutkimukseen osallistuneiden psykiatrien mukaan vanhemmille ulostuloon liittyvä pelko hylkäämisestä on suurin syy homojen ja lesbojen itsemurhayrityksille.

5. VANHEMPIEN SUHTAUTUMINEN LASTENSA ULOSTULOON

Luvussa tarkastellaan aluksi vanhempien heteroseksistisiä luonteenpiirteitä ja siihen liittyviä tekijöitä, joiden pohjalta on helpompi ymmärtää vanhempien mahdollisesti kielteisiä reaktioita lastensa ulostuloon. Tämän jälkeen tarkastellaan lähemmin lasten homoseksuaalisuuden hyväksymisprosessia vanhemmilla, jossa kieltäminen, viha ja syyllisyys nousevat keskeisiksi teemoiksi. Luvussa sivutaan myös ulostulon vai-kutuksia perheen dynamiikkaan. Loppuun on koottu joukko vanhempien lastensa homoseksuaalisuuden hyväksymisprosessia edistäviä tekijöitä ja tarkastellaan vanhemmille suunnatun terapian teemoja.

5.1. Heteroseksistiset vanhemmat

Yhdysvalloissa heteroseksismi ja uskonnollinen fundamentalismi ovat erityisesti vaikuttaneet homokieleisiin asenteisiin (Greenberg, 1988). Monissa tutkimuksissa heteroseksismiin liitetään uskonnollinen perinne (Collins & Zimmerman, 1983; Luopa, 1994), vaikka toisaalta Serovichin, Skeenin, Waltersin ja Robinsonin (1993) mukaan uskonnollisuus ei välttämättä olekaan homoseksuaalisuuteen kohdistuvien ennakkoluulojen suurin syy.

Homoseksuaalisuuteen liittyviin ennakkoluuloihin voi vaikuttaa yhteiskunnassa vallitseva yleinen välinpitämättömyys homoseksuaalisuutta kohtaan ja se, ettei lesboja ja homoja tunneta henkilökohtaisesti (Isensee, 1991). Lisäksi vanhempien uskomukset ja arvot, kuten uskonnolliset käsitykset ja käsitykset homoseksuaalisuudesta, voivat olla keskenään ristiriidassa. Sosiaalisin normeihin mukautuminen, homoseksuaalisuuden kieltäminen ja sisäisten konfliktien projisointi voivat myös vahvistaa ennakkoluuloja homoseksuaalisuutta kohtaan.

Byrnen (1977) seksuaalisen käyttäytymisen malli sisältää kaksi heteroseksismin

ymmärtämistä helpottavaa konstruktiota: uskomus- sekä asenne- ja affektisysteemit. Heteroseksistiset vanhemmat saattavat esimerkiksi kuvitella homoseksuaalisuuden määräytyvän oppimisen tai henkilökohtaisen va-linnan kautta. Toinen uskomus liittyy siihen, että homoseksuaalisuus on fysiologinen tai geneettinen sairaus.

Aiemmat kontaktit lesboihin ja homoihin kärjistävät asenteita eniten sellaisilla vanhemmilla, jotka uskovat homoseksuaalisuuden olevan opittua (Byrne, 1977). Kielteiset asenteet saattavat vahvistua juuri homojen ja heteroiden samankaltaisuuden vuoksi, jolloin uskomus homoseksuaalisuuden opittavuudesta vahvistuu.

Perinteisten sukupuoliroolien arvostamista ja heteroseksismin välistä yhteyttä voidaan selittää yksilöiden tarpeella ylläpitää selkeät ja perinteiset erot sukupuolten välillä (Millham & Weinberger, 1977). Merkittävä osa homoseksuaaleja koskevista rajoituksista aiheutuvatkin oletuksesta, jossa lesbot ja homot eivät edusta perinteisiä sukupuolten ominaispiirteitä.

Isien kielteisempi suhtautuminen lastensa homoseksuaalisuuteen saattaa kuvastaa heteromiesten yleistä vaikeutta kohdata homoseksuaalisuutta tai äitien ehdotonta lastensa hyväksymistä (Hammersmith, 1987). Heteroseksismin sosiaalinen dynamiikka etenkin miehillä vaatii, etteivät he saa samaistua homoseksuaaleihin. Siksi he pyrkivätkin monesti homovitsien ja stereotyyppien avulla vahvistamaan sukupuoli-identiteettiään ja vertaisryhmänsä jäsenyyttä, jota homoseksuaalisuuden näkymättömyys tukee. Jäykkien sosiaalisten sukupuoliroolien rikkoutuminen voi uhata miesten käsityksiä miehisydestä tai herättää heidän kielletyt homoseksuaaliset fantasiat (Isensee, 1991). Miesten on kuitenkin helpompi kokea seksuaalisen uhan tulevan ulkoa päin, kuin tunnistaa seksuaaliset impulssit ja oma seksuaalinen ambivalenssi.

Heteroseksistisillä vanhemmilla on sosiaalinen itsetunto monesti alhaisempi ja heillä on enemmän sukupuolistereotyyppioita kuin ei-heteroseksistisillä vanhemmilla (Holtzen & Agresti, 1990). Toisaalta Cramerin ja Roachin (1988) mukaan perinteisiä arvoja kannattavat vanhemmat saattavat myös saada tukea arvoistaan pitää perhe yhtenäisenä, jolloin yhte-näisyyttä uhkaava homoseksuaalisuus lisää perheenjäsenten välistä vuorovaikutusta.

Vanhempien heteroseksismi voi olla yhteydessä heidän autoritaarisuuteen (Smith, 1971). Heteroseksistiset vanhemmat ovat usein seksuaalisesti jäykkiä, arvostavat sosiaalista statusta ja saattavat projisoida mahdollisen sairaudenpelkonsa homoihin ja lesboihin. Vanhemmilla esiintyy eniten vääristyneitä mielikuvia homoseksuaalisuudesta keski-ikässä etenkin, jos lesbo tai homo on ainoa lapsi (Myers, 1982). Savin-Williamsin (1989) tutki-

muksessa lesbot kertovat homoseksuaalisuudestaan todennäköisemmin nuoremmille vanhemmille, joihin heillä on tyydyttävä suhde. Latokankaan (1994) tutkimuksessa maaseudulla asuvat iäkkäät vanhemmat suljetaan helposti avoimuuden ulkopuolelle. Ratkaisua perustellaan sillä, etteivät lesbot halua aiheuttaa surua tai syyllisyyttä vanhemmilleen.

Vanhempien iän merkitystä lasten homoseksuaalisuuden hyväksymisessä voidaan ymmärtää vanhempien erilaisilla kasvatuskulttuureilla, joissa homoseksuaalisuuteen on suhtauduttu eri tavoin (Savin-Williams, 1989). Iäkkäiden tai uskonnollisten vanhempien saattaa olla vaikeampaa hyväksyä lastensa homoseksuaalisuus, jos he ovat kasvaneet sosiaalisessa ja poliittisessa ympäristössä, jossa homoseksuaalisuus mielletään puhumattomaksi asiaksi, moraaliseksi synniksi ja psykiatriseksi sairaudeksi (Anderson, 1987).

Toisaalta joidenkin tutkijoiden mukaan vanhemmat voivat ikääntyessään integroida paremmin vastakkaisen sukupuolen näkökulmia, olla avoimempia sukupuolirooliasenteissaan ja avoimempia vanhemman roolissaan (Holtzen & Agresti, 1990). Tällöin vanhempien ei välttämättä tarvitse lastensa ulostulon jälkeen muuttaa käsityksiään sopivasta sukupuoliroolikäyttäytymisestä (Fiske, 1982).

Vanhempien koulutustasolla ja kaupunki- tai maaseutu-ympäristössä kasvamisella on myös yhteys heteroseksismiin (Irwin & Thompson, 1977). Kaupunkiympäristössä on maaseutu-ympäristöä todennäköisempää kohdata homoja ja lesboja. Larsenin, Caten ja Reedin (1983) mukaan akateemisen koulutuksen käyneet yksilöt suhtautuvat myönteisemmin homoseksuaalisuuteen. Korkea koulutustaso edistää yksilöitä älylliseen joustavuuteen ja avoimempisuuteen lisäten analyyttistä kapasiteettia sietää paremmin yhteiskuntaan sopeutumattomuutta (Kohn, 1977). Kuitenkin lähes jokainen Robinsonin, Waltersin ja Skeenin (1989) tutkimuksen vanhemmista reagoivat kielteisesti lastensa ulostuloon riippumatta vanhempien hyvästä koulutuksesta tai liberaalisuudesta.

Heteroseksistiset vanhemmat saattavat kohdata lastensa ulostulon jälkeen konflikteja suhteissaan lapsiin, itsetunnossaan kasvattajina, sukupuoliroolikäsityksissään ja käsityksissään lesboista ja homoista (Aguero, Bloch & Byrne, 1984). Voimakkaat affektit, kuten epämielisyys, vastenmielisyys ja ahdistus homojen ja lesbojen seurassa ovat merkittäviä osatekijöitä arvioitaessa vanhempien mahdollista heteroseksismia. Affektiivisesti kuormitettu lasten ja vanhempien välinen vuorovaikutus, joka pakottaa muutoksia vanhempien sukupuoliroolikäsityksiin, saattaa vanhemmilla vaikeuttaa homoseksuaalisuuden hyväksymistä (Holtzen & Agresti, 1990). Heteroseksistiset vanhemmat suuntaavat

usein alitajuisesti lapsensa pois sellaisesta, jonka he liittävät homoseksuaalisuuteen (Anderson, 1987).

Osa heteroseksistisistä luonteenpiirteistä liittyvät yksilöiden kognitiivisiin tyyleihin, jotka heijastavat yksilöiden tarvetta ylläpitää vanhoja ja joustamattomia sosiaalisten arvotilanteiden representaatioita (Weinberger & Mil-Iham, 1979). Morinin & Garfinklen (1978) mukaan heteroseksistiset luonteenpiirteet korreloivat voimakkaasti minkä tahansa vähemmistöryhmään kohdistuvien kielteisten asenteiden kanssa. Tulevaisuudessa yhteiskunnan trendi uudelleenmäärittää sukupuoliroolit voi johtaa epäsuorasti suotuisampiin asenteisiin lesboja ja homoja kohtaan (MacDonald & Games, 1974).

5.2. Vanhempien reaktioita lastensa ulostuloon

Ihmisten reaktiot ulostuloon riippuvat siitä millainen suhde ulostulevalla henkilöllä on ollut kyseisiin ihmisiin ja siitä mitä he tietävät homoseksuaalisuudesta (Håkansson, 1987). Vanhemmille ulostulon uskotaan monesti aiheuttavan perhekriisin ja suuremman trauman mitä se todellisuudessa on (Cramer & Roach, 1988; Wirth, 1978). Suomalaisen esitutkimuksen mukaan valtaosa vanhemmista suhtautuvat lastensa homoseksuaalisuuteen ensijärkytyksen jälkeen neutraalisti ja myönteisesti (Stålström & Ross, 1985).

Lasten ulostulo perheessä on usein traumaattinen kokemus kaikille perheenjäsenille (Shernoff, 1984). Se voi aiheuttaa suuria muutoksia perhesysteemissä ja voi johtaa perhekriisiin, vaikka kommunikaatio perheessä olisikin mahdollista. Perheen on vaikea säilyttää tasapainoa, jos sen säännöt ja roolit ovat perheenjäsenille epäselkeitä tai niitä on vaikea noudattaa (DeVine, 1983).

Monet vanhempien reaktioista ulostuloon ovat ennustettavissa. Useimmat lesbojen ja homojen vanhemmille osoitetuista käsikirjoista väittävät, että jos lapsen ja vanhempien suhde on ollut myönteinen ennen ulostuloa, ennustaa se myönteistä ratkaisua myös ulostulolle (Borhek, 1983; Fairchild & Hayward, 1979). Vanhempien heteroseksismiin liittyvät tekijät ja arvot ennustavat hyvin mahdollisia ulostulon jälkeisiä kielteisiä seurauksia lasten ja vanhempien välisessä vuorovaikutuksessa (Cramer & Roach, 1988).

Vanhempien reaktiot riippuvat jossain määrin siitä mi-ten ja milloin ulostulo tapahtuu

(Fairchild, 1979), mutta Cramerin ja Roachin (1989) tutkimuksessa vanhempien reaktiot ovat samanlaiset poikien ulostulotavoista riippumatta. Kusun mukaan vanhempien reaktiot lastensa ulostuloon ovat todennäköisemmin myönteiset, jos lapsilla on tarve helpottaa sisäistä ristiriitaansa tai tarve kertoa heille rakkaushuolistaan, ja kielteiset, jos ulostulon tarkoitus on loukata vanhempia (Neisen, 1987).

Homojen ja lesbojen on tärkeä tiedostaa omat asenteensa homoseksuaalisuutta kohtaan ennen vanhemmille ulostuloa, koska omat kielteiset tunteet välittyvät helposti myös heille (Berzon, 1979). Luopan (1994) tutkimuksessa äidit reagoivat kielteisesti ulostuloon, jos tytärten ulostuloon liittyy kielteisiä tunteita. Äitien suhtautuminen on yleensä neutraalia silloin, jos heille kerrotaan lesboudesta myönteisessä yhteydessä tai hienovaraisesti annetaan ymmärtää. Äitien suhtautuminen lesbouteen saattaa myöhemmin muuttua kielteiseksi.

Myersin (1982) mukaan monet homojen ja lesbojen vanhemmista ovat ennen poikiensa ulostuloa peloissaan ja huolissaan heidän seksuaalisuudesta ja sosiaalisista kyvyistä. Toinen vanhemmista saattaa reagoida ulostuloon voimakkaammin kuin toinen, mutta osat saattavat myöhemmin vaihtua tai sitten molemmat ovat yhtä hämmentyneitä. Myös Robinsonin, Waltersin ja Skeenin (1989) tutkimuksessa useimmat vanhemmista tuntevat katumusta ja hämmennystä kuullessaan lastensa homoseksuaalisuudesta. Vanhempien reaktiot lastensa ulostuloon voivat sisältää myötätuntoa, ymmärrystä ja hyväksyntää ja toisaalta vihaa, tuomitsemista, häpeää, itsesyytöksiä, epäluuloisuutta, eristäytymistä ja välinpitämättömyyttä (Myers, 1982).

Monet vanhemmista kokevat lastensa ulostulon vaikeana, koska yhteiskunta liittää homoseksuaalisuuteen heteroseksistisen ja syrjivän stigman (Robinson, Walters & Skeen, 1989). Lisäksi useimmat uskonnoista, lainsäädäntö ja monet ammattiauttajat syyllistävät homoja ja lesboja. Useat tutkimukset ovat syyllistäneet vanhempia heidän lastensa homoseksuaalisuuden aiheuttamisesta, joten ei ole yllättävää, että vanhemmat myös tuntevat ulostulon jälkeen helposti syyllisyyttä ja vihaa lapsiaan ja toisiaan kohtaan (Martin & Hetrick, 1988).

Homoseksuaalisuuden hyväksymistä vanhemmilla vaikeuttaa lisäksi se, että he pitävät lapsiaan itsensä jatkeina (Weinberg, 1972). Pettymys lastenlasten puuttumisesta on vanhemmille usein alussa todellinen ongelma, ja että yksi yleisimminkin homoseksuaalisuuden kohdistuvia irrationaalisia pelkoja vanhemmilla on omien lasten ja lastenlasten tuoman sijaiskuolemattomuuden menettäminen. Elämä jatkuu lapsissa ja ajatus ihmisistä, jotka eivät yleensä jatka sukua, voi tuntua tiedostamattomalla tasolla pelottavalta. Tilanteen rat-

kaisua helpottaa, jos lapset oma-aloitteisesti ylläpitävät läheisiä ja avoimia suhteita vanhempiinsa ja tukevat heitä.

Sisäiset ristiriidat ovat usein yhteydessä ympäristön objekteihin liittyviin pyrkimyksiin, jolloin voidaan puhua ihmistenvälisiin suhteisiin liittyvistä ristiriidoista (Ach-té, Alanen & Tienari, 1990). Tällaiset ristiriidat saattavat samalla liittyä yksilön sisäiseen ristiriitaan. Painopiste saattaa vaihdella eri tavoin siten, että sisäinen ristiriita on oleellisena syynä johonkin ihmistenväliseen suhdeongelmaan, tai päinvastoin niin, että ihmistenvälisessä suhteessa ilmenevä ristiriita aiheuttaa sisäistä ristiriitaa. Hyvin usein on kysymyksessä molemminpuolisten vaikutusten kehä.

Vanhemmat pelkäävät lastensa ulostulon jälkeen usein, etteivät lapset koe onnellisuutta sellaisena, mitä vanhemmat kokevat onnellisuuden olevan (Bernstein, 1990). He saattavat kuvitella lastensa olevan yksinäisiä ilman avioliittoa ja lapsia. Lisäksi mahdollinen yhteiskunnan syrjintä, kuten syrjintä työpaikalla, työuralla etenemisen estyminen, sosiaalisesta valtavirrasta eristäytyminen, lesboihin ja homoihin kohdistuva väkivalta ja halventava huumori huolestuttavat vanhempia.

Hammersmithin (1987) mukaan ne vanhemmat, jotka eivät kykene kohtaamaan homoseksuaalisuutta lastensa ulostulon jälkeen, liittävät mielikuvissaan homoseksuaalisuuden automaattisesti liioiteltuihin stereotypioihin. Heillä ei ole ollut realistisia tai myönteisiä homoseksuaalisia roolimalleja, jotka sallisivat heidän kokea seksuaalisen suuntautumisen samasta perspektiivistä kuin muut aikuisen identiteettiin integroituvat tekijät.

Vanhemmat saattavat kokea konfliktin identiteetti- ja rooliodotusten ja ulostulevan perheenjäsenen homoseksuaalisen identiteetin välillä (Strommen, 1989). Vanhempien on totuttava ajatukseen, että heidän lapsensa kuuluvat ulostulon jälkeen vähemmistöön, jolla on pitkä vainon historia (Robinson, Walters & Skeen, 1989).

Lasten homoseksuaalisuus on hyvä erottaa muista perheen sisäisistä konflikteista, jotta heistä ei tule syntipukkia perheen ongelmille, sillä perheenjäsenten väliset konfliktit voivat liiaksi keskittyä homoseksuaalisuuden ympärille (Bernstein, 1990). Vanhempien on kehitettävä keinoja selviytyäkseen mahdollisilta homoseksuaalisen stigman aiheuttamilta sosiaalisilta, taloudellisilta ja psykologisilta vaikutuksilta (Martin & Hetrick, 1988).

Vanhemmat tuntevat usein lastensa ulostuloa seuranneen järkytyksen jälkeen eristäytyneisyyttä ja häpeävät tukeutumista perheeseen, ystäviin tai uskonnollisiin työntekijöihin (Bernstein, 1990). Vanhempien tuntema häpeä saattaa joskus johtaa konflikteihin, jos he saavat kritiikkiä tai tuomitsemista ystäviltä tai sukulaisilta ulostulonsa jälkeen. Monet van-

hemmista ovat vihaisia lapselleen, syyttävät itseään ja toista vanhempaa, kieltävät realiteetin ja pelkäävät, että muut tuomitsevat heidät huonoiksi vanhemmiksi.

Monesti vanhemmille on helpottavaa huomata, että lapsella on rakkaussuhde (Fairchild, 1979). Vanhemmille saattaa aluksi olla hämmentävää nähdä lapsensa hellyyden osoituksia rakastetulleen, mikä viittaa siihen, etteivät he ole tottuneet näkemään samaa sukupuolta olevien henkilöiden osoittavan toisilleen kiintymystä. Avoin suhtautuminen tällaisissa tilanteissa on osa vanhempien hyväksymisprosessia.

Vanhemmat saattavat kokea vaikeina kysymykset, jotka koskevat lapsen parisuhdetta (Bernstein, 1990). Tällaisia voivat olla esimerkiksi miten seurustelukumppaniin tulee suhtautua, miten kutsua häntä, voiko hänet kutsua sukujuhlisiin, keneksi hänet voidaan esitellä sukulaisille, nukkumaanmenojärjestelyt kotona, parin merkkipäivien juhlistaminen, parin kiintymysten osoitukset toisilleen ja vanhempien vierailu parin kotona. He joutuvat pohtimaan millä perusteilla haluavat kertoa lastensa homoseksuaalisuudesta muille, kenelle lapset haluavat heidän kertovan sekä tapahtuuko muille ulostulo vanhempien vai lasten toimesta.

DeVine (1984) erottaa kolme päätyyppiä lasten ulostulon jälkeisissä vanhempien ja lasten välisissä konflikteissa: 1) vanhempien yritykset säilyttää statustaan häätämällä lapsi kotoa, 2) vaihtoehtoisten arvojen kieltäminen ja vanhempien uskonnollinen vakaumus tuomitsee homoseksuaalisuuden. Uskonnolliset vanhemmat joutuvat lastensa ulostulon jälkeen so-vittamaan keskenään kielteiset uskonnolliset käsitykset homoseksuaalisuudesta ja siihen liittyvät tunteet (Bernstein, 1990). Hetrickin ja Martinin (1987) mukaan vanhemmat saattavat reagoida ulostuloon myös fyysisellä väkivallalla.

Monien vanhempien itsetunto saattaa madaltua lasten ulostulon seurauksena, kun he menettävät täydellisen, ymmärtävän ja hyväksyvän vanhemman mielikuvan itsestään (Bernstein, 1990). Heidän on vaikea olla hyväksyviä ja ymmärtäviä, jos tuntevat vihaa ja häpeää lastensa homoseksuaalisuudesta. He tuntevat monesti vieraantuneensa lapsestaan, jolloin hänen muut ominaisuutensa jäävät homoseksuaalisuuden varjoon. Heidän on vaikea kysyä lapsiltaan homoseksuaalisuudesta, koska pelkäävät lasten suhtautuvan kysymyksiin kriittikinä, jolloin tiedon puute eristää heidät entisestään homoyhteisöstä.

5.3. Homoseksuaalisuuden hyväksymisprosessi vanhemmilla

Colemanin (1982) mukaan vanhemmat käyvät läpi suruprosessin lastensa ulostulon jälkeen. Vanhemmille lapsen homoseksuaalisuuden hyväksyminen on samalla tavalla pitkälinen prosessi kuin se on ollut lapsillekin. On arvioitu, että vanhemmilta kestää noin kaksi vuotta, kunnes he ovat tehneet lastensa ulostulon jälkeisen surutyön loppuun ja hyväksyneet lastensa homoseksuaalisuuden (Borhek, 1983). Suruprosessin aikana vanhemmat surevat menetyksiään poikiensa naimisiinmenon tai lastenlasten odotuksista ja muodostavat suruprosessin aikana uuden mielikuvan lapsistaan (Myers, 1982). Aids on keskeisimpiä huolen aiheita homomiesten vanhemmilla (Bernstein, 1990).

Vanhemmat kohtaavat erilaisia vaiheita suhtautumisessaan lastensa homoseksuaalisuuteen (Anderson, 1987). Vanhempien suruprosessi on analoginen kuolemaa tai rakastetun menettämistä seuraavien suruprosessien kanssa, joihin kuuluvat kieltäminen, viha, neuvottelu (bargaining), depressio ja hyväksyminen (Robinson, Walters & Skeen, 1989).

Homoseksuaalisuuteen kohdistuvat ristiriidat yhteisöissä ja perheissä johtuvat suurelta osalta siitä, että monien ihmisten on vaikea hyväksyä, käsittää ja sallia omista käyttäytymisnormeistaan poikkeavaa käyttäytymistä (Lydecken, 1985). Homoseksuaalisuuden tiedostetuksi tuleminen vanhemmille tai muille perheenjäsenille saattaa aiheuttaa paniikkireaktion perheessä ja aktivoita puolustautumiskeinoja, joita voivat olla hylkääminen, eristäminen, aggressiivinen kohtaaminen tai projektio. Vanhemmat voivat myös kieltää lastensa homoseksuaalisuuden tai kieltäytyä keskustelemasta siitä.

Järkeistäminen on tavallinen defenssi vanhemmilla, ja siihen saadaan usein muiden perheenjäsenten, lähiomaisten ja lääkäreidenkin tuki (Lydecken, 1985). Homoseksuaalisuus ja siihen liittyvät asiat voidaan järkeistää toteamalla, että kyseessä on ohimenevä ilmiö. Projektioon liittyy syyttely huonosta seurasta ja viettelystä.

Vanhemmat saattavat ilmaista huolensa lastensa puolesta ja perustella sitä homoseksuaalisuuden stigmaan liittyvillä asioilla, joihin nuoret tulevat tulevaisuudessa kohtaamaan (Anderson, 1987). Vanhempien käsitykset homoseksuaalisuudesta ovat usein epärealistisia ja perustuvat stereotyyppioihin. Useimmat näistä tekijöistä voidaan katsoa olevan vanhempien vihan, syyllisyyden ja menetysten kohteensiiirtoa.

Mc Cubbin ja Patterson (1983) määrittelevät perheen kohdatessa kriisin kolme

adaptaation vaihetta, jotka ovat vastustaminen, tilanteen uudelleen järjestäminen ja vakauttaminen. Vastustamisen vaiheessa perhe käyttää selviytymisstrategianaan kriisin aiheuttavan tekijän välttämistä ja sen eristämistä. Tilanteen uudelleen järjestämisen vaiheessa perhe on valmis uudelleenmäärittelemään tilanteen. Tilanteen vakauttamisen vaiheessa perhe saavuttaa tasapainon yksilön ja perheen välillä sekä perheen ja yhteisön välillä.

Vanhemmat voivat soveltaa lapseen negatiivisia käsityksiään homoseksuaalisuudesta, jolloin heille muodostuu subjektiivinen käsitys lapsen vieraudesta ja homoseksuaalinen identiteetti eristää lapsen pois perheestä (DeVine, 1984). Vanhemmat voivat uskoa aiheuttaneensa lastensa homoseksuaalisuuden ja tuntevat syyllisyyttä ja epäonnistuneensa kasvattajina (Fairchild & Hayward, 1979).

DeVine (1984) on kuvannut vanhempien lastensa homoseksuaalisuuden tiedostamisen ja hyväksymisen vaiheita, joihin kuuluvat esitietoinen tiedostaminen, törmäys, sopeutuminen, ratkaisu ja hyväksyminen. Esitietoisen tiedostamisen vaiheessa vanhemmat epäilevät lastensa homoseksuaalisuutta käyttäytymisen ja vuorovaikutuksen perusteella. Törmäysvaiheessa tapahtuu lasten ulostulo vanhemmille. Sopeutumisen vaiheessa vanhemmat painostavat lapsiaan muuttamaan seksuaalista suuntautumistaan tai salaamaan homoseksuaalisuuden. Ratkaisuvaiheessa vanhemmat surevat sitä, että ovat menettäneet mielikuvansa lapsensa heteroseksuaalisuudesta ja luopuvat negatiivisista käsityksistään homoseksuaalisuudesta.

Vanhemmat saattavat jäädä jollekin vaiheelle saavuttamatta hyväksymisen vaihetta. Siirtymistä vaiheelta toiselle ohjaavat perheen koheesio, perheenjäsenten läheisyys, perhesysteemin säännöt, perheen arvot ja käyttäytyminen, jotka kaikki muokkaavat myös perheen käsitystä itsestään ja vuorovaikutusta yhteisön kanssa (DeVine 1984).

5.3.1. Torjunta ja kieltäminen

Perheenjäsenen homoseksuaalisuus on usein ennen ulostuloa piilotajuisesti tiedostettua, mutta torjuttua (Lydecken, 1985). Tietoisen torjunnan tavallisin muoto on ikävään asiaan kohdistuva päätös olla ajattelemaan sitä ja huomion ohjaaminen toisaalle (Achté, Alanen & Tienari, 1990). Tiedostamaton torjunta on tätä vastaava, tietoisuuden ulkopuolella tapahtuva puolustuskeino, jonka vaikutus voidaan nähdä parhaiten ahdistavien asioiden tai muistikuvien aktiivisena unohtamisena tähän tietoisesti pyrkimättä. Torjunnan kohteeksi

joutunut psyykkinen yllyke ei ole enää torjutuksi jouduttuaan minän muunneltavissa.

Torjunnalle läheistä sukua on affektin eristäminen, jolloin muisti- tai mielikuvasta unohdetaan tiedostamattomasti pois siihen liittyvä tunnesisältö, muistikuvan itsensä säilyessä (Achté, Alanen & Tienari, 1990). Affektien torjunta tekee mahdolliseksi älyllistämisen, jolloin ongelmien käsittely tapahtuu tunnepohjaa koskettamatta älyllisin keinoin.

Heteroseksistiset vanhemmat suuntaavat usein alitajuisesti lapsensa pois sellaisista asioista, jotka heidän mielestään liittyvät homoseksuaalisuuteen (Anderson, 1987). Tuntien tai päivien kuluttua lasten ulostulosta vanhempien shokki ja epäluulo organisoituvat vähitellen homoseksuaali-suuden kieltämiseksi, jolloin kaikki heidän pelkonsa ja en-nakko-luulonsa homoseksuaalisuutta kohtaan tulevat esille. Tässä vaiheessa nuoret ovat vaarassa joutua fyysisen väkivallan tai perheestä häätämisen uhreiksi. Heidän on helppo kieltää ja sivuuttaa lastensa homoseksuaalisuus etenkin, jos lapset eivät täytä homoseksuaalisuuden stereotypioita (Hammersmith, 1987).

Kieltämisellä tarkoitetaan jonkin ulkoiseen ympäristöön liittyvän seikan merkityksen kieltämistä (Achté, Alanen & Tienari, 1990). Kieltämisellä on tarkoitus ulkoistaa homoseksuaalisuus lapsista ja perheestä sekä suojata samalla lapsia kärsimyksiltä, joita homoseksuaalisuus vanhempien mielestä voi aiheuttaa heille (Anderson, 1987). Vanhemmat saattavat tällöin kehottaa lapsiaan luopumaan homoseksuaalisuudesta kieltäytymällä puhumasta siitä ja väittämällä sen olevan normaali ja ohimenevä vaihe nuoruudessa. Usein vanhemmat jäävät pitkäksi aikaa kieltämisen tasolle homoseksuaalisuuden hyväksymisprosessissaan.

Aikuinen pyrkii ristiriitatilanteessa arvioimaan siihen liittyviä tekijöitä tietojensa ja kokemustensa valossa ja suunnittelemaan toimintaansa sen mukaisesti tietoisella tasolla (Achté, Alanen & Tienari, 1990). Tapauksissa, joissa ristiriidan painopiste on persoonallisuuden ja ulkoisten tekijöiden välillä, voidaan yrittää aktiivisesti vaikuttaa ulkopuolisiin olosuhteisiin tai henkilöihin, joista on kysymys. Toisaalta ihmiset voivat rajoittaa päämäärään siirtämällä ne otollisempaan ajankohtaan tai yhteyteen. Signaali-ahdistuksen syntymistä ennakoiva yllyke pyritään käsittelemään sisäisesti jo ennen sen tuloa tietoiseksi.

Kieltämisvaiheessa vanhemmat saattavat pakottaa lapsensa terapiaan, jonka tarkoitus on muuttaa heidät heteroseksuaaleiksi ja valitsevat mieluummin sellaisen terapeutin, joka ajattelee homoseksuaalisuuden olevan parannettavissa oleva sairaus (Anderson, 1987). Nuori homo tai lesbo, joka on perheensä negatiivisten reaktioiden ympäröimänä ja pelkää perheensä totaalista hylkäämistä, on taipuvainen katuen alistumaan vanhempiensa vaati-

muksiin.

5.3.2. Viha ja syyllisyys

Häpeä ja syyllisyys voivat usein liittyä ahdistukseen, sitä sävyttäen (Achté, Alanen & Tienari, 1990). Häpeä liittyy ti-lanteeseen, jossa ihmisen teot ja ajatukset ovat ristiriidassa minäihanteen kanssa. Syyllisyys taas seuraa ajatuksia tai tekoja, jotka omatunto tuomitsee.

Kieltämistä seuraa usein viha ja syyllisyys (Anderson, 1987). Nuoret saattavat tarjota vanhemmilleen jatkuvasti lisätodisteita homoseksuaalisuudestaan, jotta nämä luopuisivat homoseksuaalisuuden kieltämisestä. Monesti vanhemmat projisoivat vihansa lähimpään tekijään, jonka he katsovat aiheuttaneen lastensa homoseksuaalisuuden, kuten kouluun, mediaan, homoihin, lesboihin ja heidän vanhempiansa sekä lastensa seurustelukumppaneihin.

Useimmat vanhemmista uskovat homoseksuaalisuuden aiheutuvan psykologisista tekijöistä, ovat siksi vihaisia lapsilleen ja pitävät homoseksuaalisuutta henkilökohtaisena loukkauksena (Bernstein, 1990). Vanhempien on hyvä tiedostaa o-mat teoriansa lastensa homoseksuaalisuudesta, jotta he voivat kehittää realistisemmän käsityksen siitä. Vanhempien on hyvä erottaa toisistaan lastensa homoseksuaalisuuden hyväksyminen ja siitä pitäminen. Lapsen ulostulosta saattaa seurata myös konflikteja vanhempien avioliittoon, jos toinen heistä ei hyväksy lapsen homoseksuaalisuutta.

Suomalaisessa tutkimuksessa lesbojen äidit miettivät usein syytä lesbouteen ja muistelevat tyttären lapsuudenkokeuksia, poissaollutta isää tai mitä he ovat tehneet kasvatuksessaan väärin (Luopa, 1994). Vanhemmat voivat pitää lesboutta ohimenevänä vaiheena, jos tytär on aiemmin elänyt heterosuhteessa.

DeVine (1984) painottaa, että vanhempien tulee tiedostaa lastensa homoseksuaalisuus, jotta siihen liittyvää mahdollista vihaa ja muita tunteita voidaan käsitellä. Vanhemmat saattavat tuntea syyllisyyttä, jos eivät ole tunnistaneet lastensa homoseksuaalisuutta tai eivät ole voineet vaikuttaa lastensa kehittymiseen heteroseksuaaleiksi. He voivat miettiä toistensa kasvatusvirheitä ja yrittävät niitä muuttamalla peruuttaa tapahtuneen tai sitten he saattavat taantua kasvatuksessaan ja vaatia lapsiltaan asioita, jotka eivät ole enää lasten iälle sopivia (Anderson, 1987).

5.4. Hyväksymisprosessia edistäviä tekijöitä

Perheen stressiteorian mukaan onnistunut perheen sopeutuminen kriisiin vaatii asiallista tietoa ja sosiaalista tukea, jolloin perheistä tulee kestävämpiä, ne selviävät kriiseistä ja säilyttävät tasapainonsa paremmin perhesysteemissä (Mc Cubbin & Patterson, 1983). Myersin (1982) mukaan vanhempien on hyvä tietää, että homoilla ja lesboilla on pitkäkestoisia suhteita ja muutenkin heidän kannattaa tutustua homoseksuaalisuutta käsittelevään kirjallisuuteen sekä lastensa ystäviin.

Äitien valistamien on pitkään jatkuva prosessi (Zitter, 1987). Vaikka heidän ensireaktiot ulostuloon ovat monesti kielteisiä, niin mahdollisuus myönteisiin tunteisiin kasvaa ajan myötä. Tyttäret kohottavat samalla naisten - ja samalla myös äitien - merkitystä ja arvoa rakkauden kohteen ollessa nainen.

Tutkimukset, joissa on todettu homojen, lesbojen ja heidän vanhempiensa välisen suhteen olevan myönteinen, ovat helpottaneet vanhempien syyllisyyttä ja auttaneet heitä paremmin hyväksymään lastensa homoseksuaalisuutta (Robinson, Walters & Skeen, 1989). Vanhemmat eivät yleensä ajan kuluessa koe aiheuttaneensa lastensa homoseksuaalisuutta, vaan keskittyvät enemmän biologisiin tekijöihin ja pitävät homo-seksuaalisuutta synnynäisenä.

Vanhemmat suhtautuvat usein välinpitämättömästi perustietoihin homoseksuaalisuudesta (Bernstein, 1990). Yleisimmät kysymykset, joihin vanhemmat haluavat saada vastauksen lapsiltaan koskevat sitä miksi lapsista on tullut homoja tai lesboja, voivatko lapset vielä muuttua heteroiksi, ovatko vanhemmat aiheuttaneet lastensa homoseksuaalisuuden ja mikä omassa sukupuolella kiinnostaa.

Toisaalta kognitiivinen lähestyminen ei saa tapahtua liian varhaisessa vaiheessa, jotta vanhemmat ehtisivät käsitellä ja ilmaista homoseksuaalisuuteen liittyviä tunteitaan (Bernstein, 1990). Muussa tapauksessa he saattavat piilottaa tunteensa, koska homoseksuaalisuutta on helpompi käsitellä kognitiivisella kuin emotionaalisella tasolla. Andersonin (1987) mukaan vanhempien tulee tiedostaa tunteensa, jotta ne eivät estäisi uuden tiedon vastaanottamista, joka auttaa heitä ymmärtämään paremmin lastensa elämää.

Pilisuk ja Parks (1983) painottavat yhteiskunnan merkitystä terveen perheen ja yhteiskunnan välisen vuorovaikutuksen muodostamisessa. Perheen ja yhteiskunnan välinen

vuorovaikutus on heikko, jos ajatellaan yhteiskunnan taholta saa-tavaa tukea (Neisen, 1987). Asiantuntevat kouluttajat ja ammattiauttajat voivat helpottaa perheen ja yhteiskunnan välistä vuorovaikutusta, jos he ovat helpommin perheiden saa-tavilla ja tarjoavat asiallista tietoa homoseksuaalisuudesta. Lisäksi avoin yhteiskunnallinen keskustelu helpottaa perheitä rikkomaan homoseksuaalisuudesta keskustelemisen tabun.

Monesti vanhemmat tarvitsevat emotionaalista tukea niin paljon, etteivät he jaksa tukea lapsiaan ulostulovaiheessa (Shernoff, 1984). Perheterapia on osoittautunut sopivaksi hoitomalliksi silloin, jos terapian tarkoituksena on auttaa perheenjäseniä kommunikoimaan keskenään. Bernsteinin (1990) mukaan vanhemmat kannattaa tavata ensin ilman lapsia muutaman kerran, jotta he voivat ilmaista sellaisia tunteita, joita he eivät halua lastensa kuullen kertoa. Terapiassa käsiteltävät asiat voidaan luokitella kolmeen päätyyppiin: 1) homoseksuaalisuuteen liittyvät vanhempien tunteet, 2) vanhempien ja lasten väliset suhteet ja 3) perheiden spesifit tilanteet.

Collinsin ja Zimmermanin (1983) mukaan terapiassa tulee rohkaista vanhempia suremaan menetyksiään ja tavoitteeksi voidaan asettaa uusi yhtenäisempi ja realistisempi vanhemman rooli, jotta he eivät hylkää lapsiaan. Perheterapia voi helpottaa tätä prosessia rohkaisemalla perheenjäseniä roolien ja sääntöjen uudelleenmäärittelyssä, vähentämällä ahdistusta ja helpottamalla perheenjäsenten individuaatiota.

Andersonin (1987) mukaan homojen ja lesbojen perheissä dynamiikka on usein vääristynyt vuosien kuluessa nuorten salatessa homoseksuaalisuuttaan. Terapeuttien tulee kiinnittää tähän huomiota, jotta voisivat auttaa perheenjäseniä tasapainottamaan keskinäiset suhteensa. Tämä puolestaan edistää lesbojen ja homojen psykososiaalista kehitystä.

Martin ja Hetrick (1988) ovat perustaneet vuonna 1979 instituutin lesbo- ja homonuorten suojelua varten (The Institute for the Protection of Lesbian and Gay Youth, Inc.), jossa on mahdollista saada myös perheterapiaa. Muutamat tekijät vaikeuttavat kuitenkin perheterapiaohjelman laajenemista ja käytäntöä. Luottamuspuola rajoittaa sen laajenemista, koska useimmat vanhemmista pelkäävät paljastuvansa.

Yhteiskunnan sosiaalinen käytäntö ja tabut tukevat vanhempien vastustusta keskustella lastensa homoseksuaalisuudesta, mikä estää perheterapian käyttöä (Martin & Hetrick, 1988). Vanhemmista saattaa myös tuntua siltä, ettei homo- tai lesboammattiauttaja ymmärrä heteroseksuaalisten vanhempien tunteita, jolloin vastustus kohdistuu lähinnä tukea antavaan henkilöön.

Neisenin (1987) mukaan vanhemmat käyttävät mieluummin perheenjäseniä kuin

ammattiauttajia tukenaan. Heteroseksistisiä asenteita on raportoitu lääkäreiden, lääketieteen o-piskelijoiden, sairaanhoitajien, sosiaali- ja mielenterveystyöntekijöiden keskuudessa (Royse & Birge, 1987; Wisniewski & Toomey, 1987).

Homojen ja lesbojen vanhemmille suunnatut supportiryhmät vähentävät vanhempien eristäytyneisyyden tunnetta, terävöittävät heidän käsityksiään homoseksuaalisuudesta ja parantavat vanhempien ja lasten välistä jännitteistä suhdetta (Myers, 1982). Vanhemmat voivat kokea homoseksuaalisuuden uutena aspektina lastensa elämässä vasta silloin, kun pääsevät eroon lastensa ulostuloon mahdollisesti liittyvistä tuskista, peloista ja epäluuloista (Fairchild & Hayward, 1979).

6. POHDINTA

Homoseksuaalisuutta käsittelevät tutkimukset ovat keskittyneet homojen ja lesbojen elämää käsittelevien teemojen ympärille, mutta heille läheiset ihmiset, kuten ystävät, sisarukset ja ennen kaikkea vanhemmat, ovat jääneet usein tutkimusten ulkopuolelle. Vanhemmat ja etenkin äidit ovat olleet mielenkiinnon kohteina lähinnä kielteisessä merkityksessä silloin, kun on haluttu etsiä syytä homoseksuaalisuudelle.

Tutkimukset, jotka koskevat lesbojen ja homojen vanhempia on suoritettu haastattelemalla homoja ja lesboja tai vanhemmilta on kerätty tietoja kyselylomakkeilla. Vain harvoissa tutkimuksissa tutkijat ovat haastatelleet vanhempia henkilökohtaisesti ja kysyneet heidän mielipiteitään ja kokemuksiaan lastensa homoseksuaalisuudesta. Suomessa ei ole aiemmin tutkittu homoseksuaalisuutta vanhempien näkökulmasta, joka saattaa selittyä suomalaisen homoseksuaalisuutta käsittelevän tutkimuskulttuurin nuoresta iästä.

Kirjallisuuskatsauksen tutkimukset ovat pääosin yhdysvaltalaisia, joten kulttuurien väliset erot uskonnon, kasvatuksen, vanhempien koulutuksen ja sukupuoliroolikäsitysten osalta vaikeuttavat hieman tulosten soveltamista Suomen oloihin. Suomessa ei esimerkiksi anneta ydinperheelle niin voimakasta merkitystä kuin Yhdysvalloissa.

Ilmeisesti haastattelun käyttäminen tutkimusmenetelmänä homojen ja lesbojen vanhempia käsittelevissä tutkimuksissa on tutkijoista ollut vaikeaa tai pelottavaakin. Vanhempien löytäminen tutkimuksiin ja ennen kaikkea haastateltaviksi on myös vaikeaa. Tutkittavien joukko on haastateltavien osalta jo valikoitunutta, jolloin vaikeimpia ulostulon seurauksia on vaikea tutkia vanhempien näkökulmasta.

Heteroseksistisestä yhteiskunnasta ei ole pelkästään ikäviä seurauksia lesboille ja homoille, vaan heidän vanhemmat kärsivät myös siitä. He joutuvat vastaamaan kysymyksiin, jotka liittyvät lasten parisuhteisiin ja perustelevaan heteroseksuaalisten parisuhteiden puuttumista. Vanhemmat joutuvat monesti ylläpitämään ja vahvistamaan heteroseksismiä joko valehtelemalla tai sivuuttamalla muulla tavalla kiusalliset kysymykset.

Olisi mielenkiintoista tietää yhteiskunnassa vallitsevan heteroseksismin muutoksista, mikäli lesbojen ja homojen parisuhteiden virallistaminen ja lasten adoptio olisi mahdollista. Tällöin vanhempien ei tarvitsisi luopua odotuksistaan lastenlasten tai "avioliiton" osalta. Yhteiskunnan muutokset lainsäädännössä voisivat siis helpottaa lukuisten ihmisten elämää seksuaalisen identiteetin tai syyllisyyden, häpeän ja menetyksen osalta. Tämän jälkeen

voitaisiin luopua myös vähitellen heteroseksismin käsitteestä.

Homoseksuaalisuutta käsittelevillä psykologisilla tutkimuksilla on ollut ikäviä seurauksia lesboille ja homoille ja heidän vanhemmilleen. Useat niistä ovat vaikeuttaneet homoseksuaalisen identiteetin näkemistä vaihtoehtoisena mallina heteroseksuaaliselle identiteetille ja ovat tukeneet homoseksuaalisuuden medikalisoitua. Homoseksuaalisuutta ei pidetä nykyään sairautena, mutta vanha kiista sairaudesta on saanut uuden muodon. Uusmedikalisoitua käydään väittelemällä siitä, ovatko homojen ja lesbojen vanhemmat syyllistyneet kasvatusvirheisiin.

Monet homoja ja lesboja koskevista perhetaustatutkimuksista väittävät vanhempien vaikuttavan kasvatuksellaan lastensa seksuaalisuuden muodostumiseen, eivätkä huomioi riittävästi lasten ja vanhempien välistä vuorovaikutuksellista suhdetta. Tutkimusten tulokset ovat olleet keskenään ristiriitaisia ja ovat jakaneet tutkijat kahteen leiriin - niihin, jotka yrittävät tieteellisin menetelmin selvittää homoseksuaalisuuden olemusta ja niihin, jotka ovat päättäneet homoseksuaalisuuden olevan sairaus tai käyttäytymishäiriö, jonka vanhemmat ovat saaneet kasvatuksellaan aikaan.

Suurin osa perhetaustatutkimuksista ovat tunneperäisiä, metodologisesti kyseenalaisia ja vinoutuneeseen otokseen perustuvia. Empiiriset tutkimukset, jotka ovat kyseenalaistaneet kirjallisuuskatsauksessa kuvatut tutkimukset, on saatettu leimata jopa "homoliikkeen propagandaksi". Tutkimuksia lukiessa tulee mieleen, että ne ovat kuin projektiivisiä testejä tutkijoille, jotka näkevät niissä asioita, joita haluavat niissä näkevän ja heijastavat tai ovat heijastamatta niihin heteroseksismiään.

Nuorten itsemurhakäyttäytymistä käsittelevien tutkimustulosten kytkeytyminen nuorten vanhemmille paljastumisenpelkoon on huolestuttavaa luettavaa. Yhteiskunnassa tulisi keskustella laajemmin heteroseksismin homoseksuaalisuutta syrjivästä asenteesta ja tehdä ihmiset tietoisemmiksi heteroseksismin olemassaolosta ja sen seurauksista.

Ihmiset suhtautuvat tutkimustuloksiin usein kriittittömästi ja pitävät tutkijoita auktoriteetteina, joiden sana on totta. Onkin sattumaa millaisiin tutkimustuloksiin vanhemmat saavat median välityksellä tutustua. Median merkitys vanhemmille onkin suuri, koska sen välittämä tieto ja mielikuvat homoseksuaalisuudesta saattavat olla ainoa tietolähde heille, jos he eivät osaa tai uskalla hakea tietoa ja apua muualta. Lesboihin ja homoihin verrattuna vanhempien on vaikeampaa löytää saman kokeneita vanhempia. Siksi yhteiskunnan olisi tultava aktiivisemmin vanhempia vastaan ja tarjottava heille asiallista tietoa ja ryhmiä, joissa toimii ammattitaitoisia ryhmien vetäjiä.

LÄHTEET

- Achté, K., Alanen, Y. O. & Tienari, P. (1990) *Psykiatria*. Osa 1. (6. uudistettu painos).
Porvoo: WSOY.
- Aguero, J. E., Bloch, L. & Byrne, D. (1984) Relationships among sexual beliefs, attitudes, experiences and homophobia. *Journal of Homosexuality*, 10 (1/2), 95-107.
- Anderson, D. (1987) Family and peer relations of gay adolescents. *Adolescent Psychiatry*, 14, 162-178.
- Apperson, L. B. & McAdoo, W. G. (1968) Parental factors in the childhood of homosexuals. *Journal of Abnormal Psychology*, 73, 201-208.
- Bell, A. P. & Weinberg, M. S. (1978) *Homosexualities: a study of diversity among men and women*. New York: Simon & Schuster.
- Bell, A. P., Weinberg, M. S. & Hammersmith, S. K. (1981) *Sexual preference in men and women*. Bloomington: Indiana University press.
- Bernstein, B. E. (1990) Attitudes and issues of parents of gay men and lesbians and implications for therapy. *Journal of Gay and Lesbian Psychotherapy*, 1 (3), 37-53.
- Berzon, B. (1979) Telling the family you're gay. In Berzon, B. & Leighton, R. (Eds.), *Positively gay. New approaches in gay life*, (pp. 67-78). Millbrae: Celestial Arts.
- Bieber, I. (1962) *Homosexuality: a psychoanalytic study of male homosexuals*. New York: Basic books.
- Bieber, I. & Bieber, T. B. (1979) Male homosexuality. *Canadian Journal of Psychiatry*, 24, 409-421.
- Borhek, M. V. (1983) *Coming out to parents: a two way survival guide for lesbians and gay men and their parents*. New York: Pilgrim.
- Borhek, M. (1988) Helping gay and lesbian adolescents and their families: a mother's perspective. *Journal of Adolescent Health Care*, 9, 123-128.
- Bozett, F. (1987) *Gay and lesbian parents*. New York: Praeger.
- Bray, J. H., Williamson, D. S. & Malone, P. E. (1984) Personal authority in the family system: development of a questionnaire to measure personal authority in

- intergenerational family process. *Journal of Marital and Family Therapy*, 10 (2), 167-178.
- Byrne, D. (1977) Social psychology and the study of sexual behavior. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 3, 3-30.
- Cass, V. C. (1979) Homosexual identity formation: a theoretical model. *Journal of Homosexuality*,
- Churchill, W. (1967) Homosexual behaviors among males: a cross-cultural and cross-species investigation. Englewood Cliffs (N. J.): Prentice-Hall.
- Cohen, C. & Stein, T. (1986) Reconceptualizing individual psychotherapy with gay men and lesbians. *Psychotherapy with lesbians and gay men*. New York: Plenum.
- Coleman, E. (1982) Developmental stages of the coming out process. *Journal of Homosexuality*, 7 (2/3), 31-43.
- Collins, L. & Zimmerman, N. (1983) Homosexual and bisexual issues. *Family Therapy Collection*, 5, 82-100.
- Cramer, D. W. & Roach, A. J. (1988) Coming out to mom and dad: a study of gay males and their relationships with their parents. *Journal of Homosexuality*, 15 (3/4), 79-91.
- Dank, B. M. (1971) Coming out in the gay world. *Psychiatry*, 34, 180-197.
- DeVine, J. (1984) Systemic inspection of affectional preference orientation and family of origin. *Journal of Social Work and Human Sexuality*, 2 (2/3), 9-17.
- Erikson, E. H. (1959) Identity and the life-cycle. *Psychological Issues*, 1 (1), 1-171.
- Evans, R. B. (1969) Childhood parental relationships of homosexual men. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 33, 129-135.
- Fairchild, B. (1979) For parents of gays and lesbians: a fresh perspective. In Berzon, B. & Leighton, R. (Eds.), *Positively gay. New approaches in gay life*, (pp. 79-90). Millbrae: Celestial Arts.
- Fairchild, B. & Hayward, N. (1979) Now that you know: what every parent should know about homosexuality. New York: Harvester/Harcourt, Brace, Jovanovich.
- Fein, S. B. & Nuehring, E. M. (1981) Intrapsychic effects of stigma: a process of breaking and reconstruction of social reality. *Journal of Homosexuality*, 7 (1), 3-13.
- Fiske, S. T. (1982) Schema triggered affect: applications to social perception. In M. S. Clark & S. T. Fiske (Eds.), *Affect and cognition*. (pp.55-78). Hillsdale: Erlbaum associates.

- Freund, K. & Blanchard, R. (1983) Is the distant relationship of fathers and homosexual sons related to the sons' erotic preference for male partners, or to the sons' atypical gender identity, or to both? *Journal of Homosexuality*, 9 (3), 7-25.
- Freund, K., Langevin, R., Chamberlayne, R., Deosoran, A. & Zajac, Y. (1974) Phobic theory of male homosexuality. *Archives of General Psychiatry*, 31, 495-499.
- Friedman, R. C. & Downey, J. I. (1994) Special article - homosexuality. *New England Journal of Medicine*, 331 (6), 923-930.
- Gonsiorek, J. C. (1977) Psychological adjustment and homosexuality. *JSAS Catalog of Selected Documents in Psychology*, 7 (45), 1478.
- Gonsiorek, J. C. (1991) Empirical basis for the demise of the illness model of homosexuality. In J. C. Gonsiorek & J. D. Weinrich (Eds.), *Homosexuality: research implications for public policy*, (pp. 115-137). Newbury Park, California: Sage.
- Greenberg, D. F. (1988) *Construction of homosexuality*. Chicago: University of Chicago.
- Greenstein, J. M. (1966) Father characteristics and sextyping. *Journal of Personality and Social Psychology*, 3, 271-277.
- Grönfors, M., Haavio-Mannila, E., Mustola, K. & Stålström, O. (1985) Esitietoja homo- ja biseksuaalisten ihmisten elämäntavasta ja syrjinnästä. Teoksessa K. Sievers & O. Stålström (toim.), *Rakkauden monet kasvot*, (s. 132-160). Espoo: Weilin & Göös.
- Hammelman, T. L. (1993) Gay and lesbian youth: contributing factors to serious attempts or considerations of suicide. *Journal of Gay and Lesbian Psychotherapy*, 2 (1), 77- 89.
- Hammersmith, S. K. (1987) Sociological approach to counseling homosexual clients and their families. *Journal of Homosexuality*, 14 (1/2), 173-190.
- Hammersmith, S. K. & Weinberg, M. (1973) Homosexual identity: commitment, adjustment, and significant others. *Sociometry*, 36, 56-79.
- Hanley-Hackenbruck, P. (1989) Psychotherapy and the "coming out" process. *Journal of Gay and Lesbian Psychotherapy*, 1 (1), 21-39.
- Hendin, H. (1992) Suicide among homosexual youth. *American Journal of Psychiatry*, 149, 1416-1417.
- Herdt, G. H. (Ed.) (1989) *Gay and lesbian youth*. New York: Haworth.

- Herdt, G. H. & Boxer, A. (1993) *Children of horizons*. Boston: Beacon.
- Hetrick, E. S. & Martin, A. D. (1987) Developmental issues and their resolution for gay and lesbian adolescents. *Journal of Homosexuality*, 14 (1/2) 25-43.
- Holtzen, D. W. & Agresti, A. A. (1990) Parental responses to gay and lesbian children: differences in homophobia, self-esteem, and sex-role stereotyping. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 9 (3), 390-399.
- Hooker, E. (1957) Adjustment of the male overt homosexual. *Journal of Projective Technics*, 21, 18-31.
- Hunter, J. & Schaefer, R. (1987) Stresses on lesbian and gay adolescents in schools. *Social Work in Education*, 9 (3), 180-190.
- Håkansson, P. A. (1987) *Längtan och livsform. Homsexuellas situation i ett heterosexuellt samhälle*. Lund: Grahns Boktryckeri.
- Irwin, P. & Thompson, N. L. (1977) Acceptance of the rights of homosexuals: a social profile. *Journal of Homosexuality*, 3 (2), 107-121.
- Isensee, R. (1991) *Growing up gay in a dysfunctional family - a guide for gay men reclaiming their lives*. New York: Prentice Hall.
- Jay, K. & Young, A. (1979) *Gay report*. New York: Summit Books.
- Kahn, M. J. (1991) Factors affecting the coming out process for lesbians. *Journal of Homosexuality*, 21 (3), 47-70.
- Kaufman, G. (1985) *Shame: the power of caring* (2nd ed.). Cambridge: Schenkman.
- Kelsey, G. D. (1965) *Racism and the christian understanding of man*. New York: Scribner's sons.
- Kohn, M. L. (1977) *Class and conformity: a study in values* (2nd ed.). Chicago: University of Chicago.
- Kourany, R. (1987) Suicide among homosexual adolescents. *Journal of Homosexuality*, 13 (4), 111-117.
- Larsen, K., Cate, R. & Reed, M. (1983) Anti-black attitudes, religious orthodoxy, permissiveness, and sexual information: a study of attitudes of heterosexuals toward homosexuality. *Journal of Sex Research*, 19, 105-118.
- Latokangas, P. (1994) *Tie hämmennyksestä sitoutumiseen: homomiehen identiteettikehitys*. Helsinki: SETA.
- Lee, J. A. (1977) Going public: a study in the sociology of homosexual liberation. *Journal of Homosexuality*, 3 (1), 49-78.

- Levitt, E. & Klassen, A. jr., (1974) Public attitudes toward homosexuality: part of the 1970 National survey by the Institute for Sex Research, *Journal of Homosexuality*, 1, 29-43.
- Lidz, T. (1968) *The person: his development throughout the life cycle*. New York: Basic Books.
- Lorde, A. (1984) *Sister outsider*. New York: Trumansburg.
- Luopa, P. (1994) Lesboidentiteetin kehitys näkyväksi ja avoimeksi elämäntavaksi: historiallinen ja elämänkaarellinen tarkastelu. Helsinki: SETA.
- Lydecken, K. (1985) Ammattiauttaja ja homoseksuaalisuuden hyväksyminen perheessä. Teoksessa K. Sievers & O. Stålström (toim.), *Rakkauden monet kasvot*, (s. 270-285). Espoo: Weilin & Göös.
- Mac Donald, A. P. jr. & Games, R. G. (1974) Some characteristics of those who hold positive and negative attitudes toward homosexuals. *Journal of Homosexuality*, 1 (1), 9-27.
- Martin, A. D. & Hetrick, E. S. (1988) Stigmatization of the gay and lesbian adolescent. *Journal of Homosexuality*, 15 (1/2), 163-183.
- Mc Cubbin, H. & Patterson, J. (1983) Family stress process: the double ABCX model of adjustment and adaptation. *Marriage and Family Review*, 6 (1/2), 7-37.
- McGill, M. E. (1985) *McGill report on male intimacy*. New York: Holt, Rinehardt & Winston.
- Mercier, L. R. & Berger, R. M. (1989) Social service needs of lesbian and gay adolescents: telling it their way. *Journal of Social Work and Human Sexuality*, 8 (1), 75- 95.
- Milic, J. H. & Crowne, D. P. (1986) Recalled parent-child relations and need for approval of homosexual and heterosexual men. *Archives of Sexual Behavior*, 15, 239-246.
- Miller, D. J. & Romanelli, R. E. (1991) From religion: heterosexism and the golden rule. *Journal of Gay and Lesbian Psychotherapy*, 1 (4), 45-64.
- Millham, J. & Weinberger, L. E. (1977) Sexual preference, sex role appropriateness, and restriction of social access. *Journal of Homosexuality*, 2 (4), 343-357.
- Minton, H. L. & Mc Donald, G. J. (1984) Homosexual identity formation as a developmental process. *Journal of Homosexuality*, 9 (2/3), 91-103.
- Money, J. & Ehrhardt, A. A. (1973) *Man and woman, boy and girl: differentiation and*

- dimorphism of gender identity from conception to maturity. Baltimore: MD.
- Morin, S. F. (1977) Heterosexual bias in psychological research on lesbianism and male homosexuality. *American Psychologist*, 32, 629-637.
- Morin, S. F. & Garfinkle, E. M. (1978) Male homophobia. *Journal of Social Issues*, 34 (1), 29-47.
- Murphy, B. C. (1989) Lesbian couples and their parents: the effects of perceived parental attitudes on the couple. *Journal of Counseling & Development*, 68, 46-51.
- Myers, M. F. (1982) Counseling the parents of young homosexual male patients. *Journal of Homosexuality*, 7 (2/3), 131-143.
- Neisen, J. H. (1987) Resources for families with a gay/lesbian member. *Journal of Homosexuality*, 14 (1/2), 239-251.
- Neisen, J. H. (1990) Heterosexism: redefining homophobia for the 1990s. *Journal of Gay and Lesbian Psychotherapy*, (1) 3, 21-35.
- Neisen, J. H. (1993) Healing from cultural victimization: recovery from shame due to heterosexism. *Journal of Gay and Lesbian Psychotherapy*, 2 (1), 49-63.
- Newman, B. S & Muzzonigro, P. G. (1993) Effects of traditional family values on the coming out process of gay male adolescents. *Adolescence*, 28 (109), 213-226.
- Nungesser, L. (1983) *Homosexual acts, actors, and identities*. New York: Praeger.
- Nyberg, K. & Alston, J. (1977) Analysis of public attitudes toward homosexual behavior. *Journal of Homosexuality*, 2, 99-107.
- Pilisuk, M. & Parks, S. (1983) Social support and family stress. *Marriage and Family Review*, 6 (1/2), 137-156.
- Plummer, K. (1975) *Sexual stigma: an interactionist account*. London: Routledge & Kegan Paul.
- Reiter, L. (1989) Sexual orientation, sexual identity, and the question of choice. *Clinical Social Work Journal*, 17 (2), 138-150.
- Remafedi, G., Farrow, J. A. & Deisher, R. W. (1991) Risk factors for attempted suicide in gay and bisexual youth. *Pediatrics*, 87, 869-875.
- Robins, E. (1981) *Final months: A study of the lives of 134 persons who committed suicide*. New York: Oxford University.
- Robinson, G. & Martin, A. D. (1983) Needs survey of professional youth serves on problems and issues in the delivery of services to gay and lesbian youth. New

York: IPLGY.

- Robinson, B. E., Walters, L. H. & Skeen, P. (1989) Response of parents to learning that their child is homosexual and concern over AIDS: a national study. *Journal of Homosexuality*, 18 (1/2), 59-80.
- Rosenthal, A. (1982) Heterosexism and clinical assessment. *Smith College Studies in Social Work*, 52 (2), 145-159.
- Ross, M. W. (1980) Retrospective distortion in homosexual research. *Archives of Sexual Behavior*, 9, 523-531.
- Ross, M. W. (1985) Mitä homoseksuaalisuus on - tieteellisiä näkökantoja. Teoksessa K. Sievers & O. Stålström (toim.), *Rakkauden monet kasvot*, (s. 161-190). Espoo: Weilin & Göös.
- Ross, M. W. & Arrindell, W. (1988) Percieved parental rearing patterns of homosexual and heterosexual men. *Journal of Sex Research*, 24, 275-281.
- Royse, D. & Birge, B. (1987) Homophobia and attitudes towards AIDS patients among medical, nursing, and paramedical students. *Psychological Reports*, 61, 867-870.
- Saghir, M. T. & Robins, E. (1973) *Male and female homosexuality: a comprehensive investigation*. Baltimore: Williams & Wilkins.
- Savin-Williams, R. C. (1989) Coming out to parents and self-esteem among gay and lesbian youths. *Journal of Homosexuality*, 18 (1/2), 1-35.
- Serovich, J. M., Skeen, P. Walters, L. H. & Robinson, B. E. (1993) In-law relationships when a child is homosexual. *Journal of Homosexuality*, 26 (1), 57-76.
- Shaffer, D. (1993) Political science, *The New Yorker*, 3, 116.
- Shernoff, M. J. (1984) Family therapy for lesbian and gay clients. *Social Work*, 29, 393-396.
- Siegelman, M. (1974a) Parental background of homosexual and heterosexual women. *Archives of Sexual Behavior*, 3, 3-13.
- Siegelman, M. (1974b) Parental background of male homosexuals and heterosexuals. *Archives of Sexual Behavior*, 3, 3-18.
- Siegelman, M. (1981) Parental background of homosexual and heterosexual men: a cross national replication. *Archives of Sexual Behavior*, 10, 505-513.
- Silverstein, C. (1977) *Family matter: a parents guide to homosexuality*. New York: Mc Graw-Hill.

- Smith, K. (1971) Homophobia: a tentative personality profile. *Psychological Reports*, 29, 1091-1094.
- Socarides, C. W. (1968) *Overt homosexual*. New York: Grune & Stratton.
- Stein, T. S. (1988) Homosexuality and new family forms: issues in psychotherapy. *Psychiatric Annuals*, 18, 12-20.
- Stein T. S. (1993) Overview of new developments in understanding homosexuality. *Review of Psychiatry*, 12, 9-40.
- Steinberg, L. (1989) *Adolescence* (2nd ed.). New York: Knopf.
- Stoller, R. (1973) Symposium: should homosexuality be in the APA nomenclature? *American Journal of Psychiatry*, 130, 1207-1216.
- Strommen, E. F. (1989) "You're a what?": family member relations to the disclosure of homosexuality. *Journal Homosexuality*, 18 (1/2), 37-58.
- Stålström, O. & Ross. M. W. (1985) Ihmissuhteet, elämäntavat ja identiteetti. Teoksessa K. Sievers & O. Stålström (toim.), *Rakkauden monet kasvot*, (s. 38-83). Espoo: Weilin & Göös.
- Troiden, R. R. (1989) Formation of homosexual identities. *Journal of Homosexuality*, 17 (172), 43-73.
- Van Wyk, P. H. & Geist, C. S. (1984) Psychosocial development of heterosexual, bisexual and homosexual behavior. *Archives of Sexual Behavior*, 13 (6), 505-544.
- Weinberg, G. H. (1972) *Society and healthy homosexual*. New York: St Martin.
- Weinberger, L. E. & Millham, J. (1979) Attitudinal homophobia and support of traditional sex roles. *Journal of Homosexuality*, 4 (3), 237-246.
- West, D. J. (1959) Parental figures in the genesis of male homosexuality. *International Journal of Social Psychiatry*, 5, 85-97.
- Wirth, S. (1978) Coming out close to home: principles for psychotherapy with families of lesbians and gay men. *Catalyst: Socialist Journal of the Social Services*, 1, 6-22.
- Wisniewski, J. J. & Toomey, B. G. (1987) Are social workers homophobic? *Social Work*, 32, 454-545.
- Zitter, S. (1987) Coming out to mom: theoretical aspects of the mother-daughter process. In Boston Lesbian Psychologies Collective (Eds.), *Lesbian psychologies: explorations and challenges*, (pp. 177-194). Chicago: University of Illinois.